

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Právníká fakulta

Olga Valouchová

**Vývoj československé advokacie. Organizace, úkoly,
právní úprava**

Diplomová práce

OLMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vývoj československé advokacie. Organizace, úkoly, právní úprava se souvisejícími oblastmi vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 28. dubna 2010

Poděkování

Děkuji své vedoucí diplomové práce, Prof. PhDr. Marii Marečkové, DrSc., za odborné vedení práce a cenné podněty k jejímu zpracování.

Obsah

Úvod.....	6
1 Provizorní advokátní řád z roku 1849 a právní předpisy související	8
1. 1 Charakteristika provizorního advokátního řádu a jeho změny	8
1. 2 Advokátní komory a podmínky výkonu advokacie	11
1. 3 Právní předpisy související.....	15
2 Advokátní řád z roku 1868 a právní předpisy související	19
2. 1 Charakteristika advokátního řádu, změny	19
2. 2 Podmínky výkonu advokacie	21
2. 3 Advokátní komory.....	26
2. 4 Právní předpisy související.....	30
3 Prvorepubliková právní úprava	34
3. 1 Recepce právních předpisů a unifikace	34
3. 2 Novela advokátního řádu č. 40 z roku 1922.....	36
3. 3 Novela advokátního řádu č. 144 z roku 1936.....	44
4 Období Česko - Slovenska a Protektorátu Čechy a Morava	46
4. 1 Právní úprava advokacie v Česko - Slovensku	46
4. 2 Právní úprava v období Protektorátu Čechy a Morava	49
5 Advokacie v letech 1945 až 1948	56
5. 1 Poválečná právní úprava	56
5. 2 Zákon č. 201/1946 Sb. z. a n. o úpravě některých otázek týkajících se advokacie	57
5. 3 Vládní nařízení č. 25/1947 Sb. z. a n. o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie.....	60
6 Advokacie v letech 1948 až 1989	61
6. 1. Vývoj právní úpravy advokacie od roku 1948	61
6. 2 Zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii a změny, které přinesl.....	62
6. 3 Zákon č. 114/1951 Sb., o advokacii změny a změny v právní úpravě advokacie	69

6. 4 Zákon č. 57/1963 Sb., o advokacii a změny v právní úpravě advokacie.....	72
6. 4 Zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii a změny v právní úpravě advokacie.....	77
Závěr	86
Seznam použitých zdrojů	87

Úvod

Advokacie prošla na našem území během své existence zajímavým vývojem¹. Ačkoliv je obtížné vystopovat první počátky tohoto povolání, můžeme se již na dvorech českých panovníků setkat s významnými českými i zahraničními právníky své doby jakými byli např. Gozzo z Orvietta či Antonio Marini z Grenoblu. První pokus o organizaci advokacie a zavedení principu numerus clausus je uvedeno až ve sněmovním usnesení z roku 1615, avšak formální a podrobnější úpravu advokacie přineslo Obnovené zřízení zemské z let 1627 a 1628 a Deklaratoria z roku 1652. Od 17. století tak existovalo povinné zastoupení advokátem, byly stanoveny podmínky přístupu k výkonu povolání a též dána disciplinární pravomoc soudu nad advokáty. Právní úprava 18. století sice upravila jednotlivé otázky, ale organizace advokacie zůstala téměř nezměněna. Změna nastala až po roce 1848, čemuž se dále podrobněji věnuji v obsahu diplomové práce.

Cílem diplomové práce je popsat vývoj právních norem upravujících advokacii, její organizaci a úkoly na českém resp. slovenském území v časovém období roků 1849 až 1989. Při analýze zákonných a podzákonných právních předpisů upravujících její výkon jsem vycházela nejen z těchto právních norem zabývajících se přímo úpravou advokacie, nýbrž též právních předpisů, které se sice nevztahují přímo k jejímu výkonu, ale svým ustanovením na ně navazují, zpřesňují je a rozvádějí. Proto ve své práci v souvislosti s výkladem jednotlivých právních předpisů používám zároveň i předpisy práva např. ústavního, občanského, trestního, správního atd., jelikož umožňují lepší pochopení tématu a jeho prohloubení. Při zpracování práce jsem tak vycházela např. z analýzy literárních zdrojů (zákonů, nařízení, opatření atp.), syntézy poznatků, komparace poznatků a excerptce vybraných poznatků.

Práce je koncipována do 6 - ti kapitol zabývajících se chronologicky nejprve provizorním advokátním řádem z roku 1849, změnami, které přinesl a právní předpisy s ním souvisejícími jako např. nařízením ministerstva spravedlnosti č. 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky apod. Dále je pak rozebrán advokátní řád z roku 1868 účinný po dobu téměř 80 – ti let, pozoruhodný z mnoha důvodů, a související právní předpisy např. zákon č. 40/1872 ř. z. označovaný jako tzv. disciplinární statut atd. Následuje prvorepubliková právní úprava ve

¹ *Historie advokacie v ČR* [online]. Neuvedeno [cit. 19. dubna 2010]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>>.

znamení recepcie rakousko-uherských právních předpisů včetně advokátního řádu a charakteristika jeho novel v letech 1922 a 1936. V pořadí čtvrtá kapitola pojednává o právní úpravě advokacie v Česko - Slovensku a Protektorátu Čechy a Morava a o změnách, které tato doba přinesla. Poté navazují poválečná léta a návrat k prvorepublikové právní úprava a na závěr čtyři nové socialistické zákony o advokacii, které budou podrobněji rozebrány, včetně např. změn v organizaci advokacie a zákonných podmínek potřebných pro výkon advokacie

1 Provizorní advokátní řád z roku 1849 a právní předpisy související

1. 1 Charakteristika provizorního advokátního řádu a jeho změny

Přijetí tohoto advokátního řádu bylo reakcí na události z revolučního roku 1848 a jeho doznívání, snahu svobodného výkonu advokacie bez omezení ze strany advokátů. Provizorní advokátní řád byl tak přijat císařským nařízením č. 364 dne 16. srpna 1849² (níže uváděn jako jen „provizorní advokátní řád“). Na druhou stranu se v literatuře vedle tohoto názvu také občas objevuje i označení prozatímní advokátní řád, jak uvádí např. I. Schellová a K. Schelle „císařské nařízení č. 364/1849 ř. z. ze dne 16. srpna 1849 kterým se přijímá prozatímní advokátní řád.“³, avšak obě uvedená označení se vztahují k tomuto řádu. Oproti dřívějším právním úpravám obsahoval provizorní advokátní řád významné změny. Především byl prvním právním předpisem, který výlučně a jednotně upravoval poměry advokacie v českých zemích⁴ a taktéž zrušil omezení počtu advokátů, tzv. *numerus clausus*⁵, které je níže rozebráno. Na rozdíl od Josefinského soudního řádu z roku 1781, který lze považovat za jeho předchůdce, navíc umožnil zřízení advokátních komor jako samosprávných stavovských organizací.

Významná změna nastala i v případě jmenování advokáta do funkce. Podle provizorního advokátního řádu již nebyl advokát jmenován Nejvyšším soudním úřadem⁶, jak tomu bylo od roku 1826⁷, ale tato pravomoc přešla na ministra spravedlnosti, který tak učinil po předchozím dobrozdání apelačního soudu (vrchního zemského soudu) se sídlem v Praze pro Čechy, v Brně⁸ pro Moravu a Slezsko a příslušné advokátní komory. Zhruba kolem roku 1850 došlo k proměně apelačních soudů, ze kterých se postupně staly „vrchní zemské soudy“ a nakonec jen „vrchní soudy“, avšak náplň jejich činnosti zůstala tímto nedotčena⁹ i nadále

² Císařské nařízení č. 364/1849 ř. z., kterým se přijímá prozatímní advokátní řád

³ SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Právní úprava advokacie (historie a současnost)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 3 s.

⁴ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 6 s.

⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 222 s.

⁶ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 174 s.

⁷ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 153 s.

⁸ SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona, VOJÁČEK, Ladislav. *Proměny státu a práva ve druhé polovině 19. století*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 30 s.

⁹ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 27 s.

byly odvolací (příp. dovolací) instancí v civilních a trestních věcech¹⁰. Dále však budu vzhledem ke znění a datu vydání provizorního advokátního řádu uvádět v odborné literatuře užívané označení „*apelační soud (vrchní zemský soud)*“¹¹.

Tento řád taktéž zrušil dřívější omezení počtu advokátů z roku 1821, kdy byl navíc nutný od roku 1826 do vydání provizorního řádu, i souhlas Nejvyššího soudního úřadu ke jmenování advokátem¹². V prostudované literatuře se objevují dva rozdílné názory týkající se zrušení omezeného počtu advokátů v souvislosti s provizorním advokátním řádem. Autoři I. Schelleová „*dne 16. srpna 1849 byl vydán advokátní řád, který nadobro zrušil numerus clausus...*“¹³, M. Škrejpek „*v roce 1849 byl sice zrušen numerus clausus, ale rozhodnutí o tom, kdo se stane advokátem, zůstávalo stále v rukách státu.*“¹⁴, K. Malý „*advokátní řád z roku 1849 č. 364 ř. z. zrušil numerus clausus při jmenování advokátů...*“¹⁵ a S. Pöschl „*postavení advokátů v provizorním advokátním řádu z roku 1849 se zlepšilo zrušením jejich omezeného počtu...*“¹⁶ názorně ve svých publikacích uvádí, že numerus clausus byl zrušen. Naopak u S. Balíka „*zachovalo naopak princip numerus clausus*“¹⁷ „*napětí vyvolaného existencí principu numerus clausus...*“¹⁸, K. Čermáka a kol. „*advokacie byla tímto právním předpisem (myšleno advokátním řádem v roce 1868) koncipována jako svobodné a nezávislé, byl odstraněn numerus clausus...*“¹⁹ a A. Macková „*numerus clausus...zrušen advokátským řádem z roku 1868...*“²⁰ se objevuje odlišný názor, protože tito autoři spojují zrušení omezeného počtu advokátů až s právní úpravou advokátního řádu č. 96/1868 ř. z.²¹ Na

¹⁰ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2008. 120 s.

¹¹ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 98 s.

¹² MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 158 s.

¹³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 11 s.

¹⁴ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 168 s.

¹⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 222 s.

¹⁶ „Eine Verbesserung der Stellung der Advokaten war in der provisorischen Advokatenordnung von 1849 (RGI 364) durch Beseitigung des numerus fixus...“

PÖSCHL, Susanne. *Für Ehre und Ansehen (Geschichte der Steiermärkischen Rechtsanwaltskammer)* [online]. Kammerkanzlei, [cit. 11. října 2009]. Dostupné na <<http://www.rakstmk.at/public/gesch.php>>.

¹⁷ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 34 s.

¹⁸ BALÍK, Stanislav. Poznámka o advokacii v habsburské monarchii v roce 1867. In SCHELLE, Karel, VOJÁČEK, Ladislav (ed). *Rakousko – uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 69 s.

¹⁹ ČERMÁK, Karel a kol. *Česká advokátní komora*. 1. vydání. Praha: Milan Horák – REGO, 2001. 16 s.

²⁰ MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. 43 s.

²¹ Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský

základě provedené analýzy § 1² (císařské nařízení publikováno i v I. Schellová, K. Schelle²²), který upravoval pravomoci ministra spravedlnosti při jmenování advokátů, jsem dospěla k závěru, že ze samotného znění tohoto paragrafu vyplývá zrušení omezeného počtu advokátů, neboť zde není uvedena vázanost ministra spravedlnosti doposud existujícím stanovením určitého počtu advokátů, ale právě jeho pravomoc rozhodovat o zvětšení či zmenšení počtu stávajících advokátních míst na základě vlastního uvážení u každého případu zvláště po vyslechnutí dobrozdání příslušného apelačního soudu (vrchního zemského soudu) a příslušné advokátní komory. Na základě tohoto výše uvedeného lze poukázat na zrušení principu *numerus clausus* pro advokáty provizorním advokátním řádem, nikoliv tedy až definitivním advokátním řádem z roku 1868, jak uvádí někteří autoři, ovšem stále bez existence zcela svobodné advokacie.

Co se týče vztahu provizorního advokátního řádu a ostatních (dřívějších) právních předpisů na rakouském území, platila v tomto případě ve větší míře klasická právní zásada *lex posterior derogat priori*, jelikož, jak stanovil § 21 tohoto řádu², všechna ostatní zákonná nařízení týkající se advokátů, která nebyla změněna tímto řádem, zůstávala nadále v účinnosti. Za autora textu advokátního řádu bývá označován odborný rada rytíř Mitis²³, který se při jeho vypracování nechal inspirovat francouzskou úpravou²⁴ a strukturně byl provizorní advokátní řád koncipován do 21 § upravujících stavovské poměry advokátů²⁵.

Ačkoliv byl původně provizorní advokátní řád zamýšlen, jak již ze samotného názvu vyplývá, jako provizorium na krátké časové období, zůstal v účinnosti na území Předlitavska až do roku 1869, kdy nabyl účinnosti ke dni 1. lednu 1869 definitivní advokátní řád č. 96/1868 ř. z. Z toho vyplývá, že jeho „životnost“ byla téměř 20 let, i přes to, že šlo o prozatímní úpravu. Územím Předlitavska bylo označováno území ležící na západ od řeky Litavy, které se skládalo ze 17 - ti²⁶ zemí. Zahrnovalo území Bukoviny, Čech, Dalmácie, Dolních Rakous, Gorice a Gradiška, Haliče, Horních Rakous, Istrie, Korutan, Kraňska, Moravy, Salcburska, Slezska, Štýrska, Terstu a okolí, Tyrolska a Vorarlberska²⁷. Naopak

²² SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELE, Karel. *Právní úprava advokacie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 3 s.

²³ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera ...*, s. 34.

²⁴ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 6.

²⁵ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera ...*, s. 34.

²⁶ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008. 112 s.

²⁷ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 224 s.

v Zalitavsku byla situace poněkud odlišná než v Předlitavsku, jak uvádí S. Balík²⁸. Provizorní advokátní řád tady byl nejprve nahrazen advokátním řádem č. 138/1852 ř. z. pro Uhersko, Chorvatsko, Slovensko, Temešský banát a Srbské vojvodství s výjimkou vojenské hranice a následně byla roku 1861 vypracována Dočasná právní pravidla (i ta měla ovšem přechodný charakter), která byla účinná již roku 1867 a zrušila advokátní řád z roku 1852. Dále se však vzhledem k tématu této práce budu věnovat historii advokacie v Předlitavsku v tomto období.

1. 2 Advokátní komory a podmínky výkonu advokacie

Další důležitou změnou přinesenou provizorním řádem, bylo i výše zmíněné ustanovení advokátních komor v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko (Slezská advokátní komora v Opavě byla zřízena později²⁹, jak bude uvedeno níže) umožňujících určitou míru autonomie advokátům. Advokátní komory, jako právnické osoby, byly zřizovány v sídle a s územní působností totožnou s apelačními soudy (vrchními zemskými soudy) a sdružovaly všechny advokáty s místem bydliště v okrsku jednoho zemského soudu, přičemž, pro představu, se obvody zemských soudů zpravidla shodovaly i s obvody správních krajů³⁰. Se souhlasem ministra spravedlnosti se mohli do jedné komory sdružovat i advokáti z více okrsků zemských soudů. Orgány komory byly předseda komory, který byl zároveň předsedou stálého výboru, a stálý výbor volený z jejího středu. Předseda komory i její stálý výbor se volili absolutní většinou na dobu jednoho roku a výsledek volby se neprodleně oznamoval apelačnímu soudu (vrchnímu zemskému soudu), který o volbě podal zprávu ministerstvu spravedlnosti a veškerým podřízeným soudům v okrsku advokátní komory².

Mezi další taxativně vyjmenované úkoly komory v § 4 patřilo²:

- vydávání vlastního jednacího řádu, jednacího řádu stálého výborů a také stanovení rozsahu působnosti výboru,
- určení počtu členů stálého výboru,
- stanovení příjmů a výdajů komory a kontrola příslušných účtů,
- vydávání dobrozdání o propůjčení advokátních míst (viz výše) a podávání vyjádření v případě návrhu na suspendování nebo propuštění advokáta,

²⁸ BALÍK, Stanislav. Poznámka o advokacii v habsburské monarchii v roce 1867. In SCHELLE, Karel, VOJÁČEK, Ladislav (ed). *Rakousko – uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007, 70 s.

²⁹ *Česká advokátní komora – Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 6. září 2005, 25. února 2010 [cit. 11. Prosince 2009]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_advok%C3%A1tn%C3%AD_komora>.

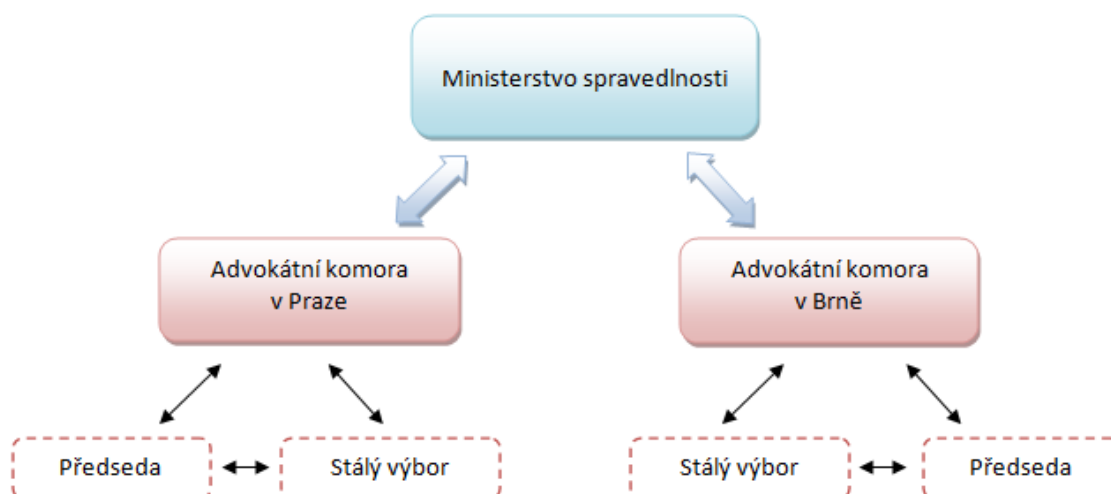
³⁰ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008. 120 s.

- každoročně opakovaná volba zkušebních komisařů z advokátského stavu, které předseda apelačního (vrchního zemského) soudu střídavě přibíral k advokátním zkouškám,
- udržování cti a důstojnost i advokátského stavu a
- podávání návrhů zákonů.

Co se týče působnosti stálého výboru, patřil do nich vrchní dozor, jmenování bezplatných zástupců nemajetným a podání dobrozdání o jejich zproštění. Vrchní dozor nad kandidáty advokatury kandidujícími v okrsku advokátní komory, jmenování bezplatných zástupců nemajetným stranám, kdy rozhodnutí, jestli takové právo náleží nemajetným, bylo i nadále vyhrazeno soudům. Osobu bezplatného zástupce pak následně určil stálý výbor advokátní komory.

Rozhodnutí stálého výboru mělo podobu usnesení a k jeho platnosti bylo třeba, aby se stálý výbor skládal z předsedy a nejméně ze čtyř hlasujících členů. Předseda a členové výboru zastávali úřad bez nároku na odměnu a náklady spojené s úřední činností advokátní komory a výboru nesli sami advokáti příslušné komory.

Schéma č. 1: Organizace advokacie podle provizorního advokátního řádu č. 364/1849 ř. z.

Možnost stát se advokátem, nedoznala oproti dřívější právní úpravě podstatných změn³¹. Advokátem se mohl stát jen rakouský státní občan, který:

- dosáhl fyzické plnoletosti,
- vedl bezúhonný způsob života a

³¹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 6 s.

- ověřil způsobilost zastávat advokaturu vykonáním advokátní zkoušky nebo složením fiskální zkoušky.

Úprava nabývání a pozbývání rakouského státního občanství vycházela ze znění § 28 n. všeobecného občanského zákoníku³², publikováno i v I. Schelleová, K. Schelle.³³, (dále „ABGB“) z roku 1811, s účinností od 1. ledna 1812³⁴, podle kterého státní občanství v těchto dědičných státech (všech rakouských zemích kromě Uher) nabývaly děti rakouského státního občana narozením³⁵.

Podobně jako státní občanství, byl i institut plnoletosti obsažen v úpravě ABGB, konkrétně v § 21, který taxativně vyjmenovává osoby nezpůsobilé k právním úkonům. Mezi takové patřily například děti, nedospělci a nezletilci, tedy ti, jež nedovršili dvacátého čtvrtého roku svého života. Z toho nám a contrario jako zákonná podmínka dosažení plnoletosti vyplývá dosažení věkové hranice 24 let³⁶.

Žádost o připuštění k advokátním zkouškám se podávala u apelačního soudu (vrchního zemského soudu), kde musel kandidát osvědčit svoji způsobilost dosažením právního doktorátu na rakouské univerzitě. Zároveň musel mít i praktickou způsobilost, kterou prokázal vykonáním praxe u rakouského soudu, finančního, podle I. Schellové a K. Scheleho³⁷ fiskálního úřadu, nebo u tuzemského advokáta, a to buď během tří let po dosažení doktorátu, nebo během pěti let po ukončení studia práv bez ohledu na okamžik dosažení doktorátu. Osvědčení o praxi u advokáta bylo povinnou náležitostí žádosti a patřilo do působnosti stálého výboru komory, ke které vystavitel patřil, jak bylo výše zmíněno.

Zkušební komise pro advokátní zkoušku, která měla prověřit znalosti kandidáta v oblasti občanského a trestního práva, se skládala ze dvou justičních radů a dvou advokátů za předsednictva člena rady apelačního soudu (vrchního zemského soudu). Jmenování zkušebních komisařů ze soudcovského stavu provádělo předsednictvo apelačního soudu

³² Vyhláovací patent k obecnému zákoníku občanskému č. 946/1811 Sb. z. s.

³³ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1993. s. 39 - 293.

³⁴ Vlastní překlad z originálu: „...haben Wir nun beschlossen, dieses allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für Unsere gesammten Deutschen Erbländer kund zu machen, und zu verordnen, daß dasselbe mit dem ersten Januar 1812 zur Anwendung kommen solle.“

³⁵ Vlastní překlad z originálu: „Den vollen Genuß der bürgerlichen Rechte erwirbt man durch die Staatsbürgerschaft. Die Staatsbürgerschaft in diesen Erbstaaten ist Kindern eines Oesterreichischen Staatsbürgers durch die Geburt eigen.“

³⁶ Vlastní překlad z originálu: „Diejenigen, welche wegen Mangels anéh Jahren, Gebrechen des Geistes, oder anderer Verhältnisse wegen, ihre Angelegenheiten selbst gehörig zu besorgen unfähig sind, stehen unter dem besonderen Schutze der Gesetze. Dahin gehören: Kinder, die das siebente; Unmündige, die das vierzehnte; Minderjährige, die das vier und zwanzigste Jahr ihres Lebens noch nicht zurückgelegt haben...“

³⁷ SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELE, Karel. *Právní úprava advokacie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 3. s.

(vrchního zemského soudu). Členy zkušební komise z řad advokátů určovala advokátní komora se sídlem v místě apelačního soudu, což vyplývalo z jejich úkolů v § 4 zmíněného řádu. K advokátní zkoušce měli volný přístup všichni soudci, prokurátoři, advokáti a doktoři práv.

Osvědčení o složení zkoušky vysloveno bez klasifikace způsobilost nebo nezpůsobilost kandidáta k výkonu advokatury (advokacie)³⁸. Jmenovaný advokát nastoupil svůj úřad během tří měsíců od svého jmenování, jinak jmenování propadlo, a za tím účelem požádal u apelačního soudu (vrchního zemského soudu) o připuštění ke složení přísahy. Složení přísahy i nástup služby jako advokát bylo veřejně oznámeno.

Disciplinární dozor nad advokáty náležel pouze apelačnímu (vrchnímu zemskému) soudu a disciplinární vyšetřování proti advokátovi mohlo být zahájeno jen na jeho návrh. Apelační soud (vrchní zemský soud) si ve věcech suspendování nebo propuštění advokáta vždy předběžně opatřil vyjádření advokátní komory a se svým vlastním dobrozdáním jej předložil nejvyššímu soudu. Pokud by se však vzhledem k jednání advokáta vyskytla zákonná nutnost zasáhnout proti němu důtkou nebo peněžitou pokutou, zůstal zachován dosavadní okruh soudů.

Podrobnosti advokátní zkoušky upravilo roku 1850 nařízení ministerstva spravedlnosti č. 328 ř. z. ze dne 7. srpna, které zároveň tímto doplnilo i provizorní advokátní řád³⁹. V literatuře se objevuje i označení nařízení ministerstva práv⁴⁰, nebo ministerstva justice⁴¹, avšak vzhledem k původnímu názvu Justizministerium⁴² se přikláním k názvu ministerstvo spravedlnosti, který budu dále užívat. Toto nařízení uznávalo platnost složené advokátní zkoušky u apelačního soudu (vrchního zemského soudu) ve všech korunních zemích, ve kterých nabylo účinnosti všeobecný občanský zákoník z roku 1811⁴³ a trestní zákoník z roku 1803⁴⁴. Konkupient musel vykonat alespoň půlroční praxi u zemského soudu, okresního soudu nebo státního zastupitelství a zbývající dva a půl roku u advokáta nebo finančního úřadu. Zkouška se konala v místnostech apelačního soudu (vrchního zemského soudu) a měla dvě

³⁸ PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří a kolektiv. *Akademický slovník cizích slov 1. díl*. 1. vydání. Praha: Academia Praha, 1995. 24 s.

³⁹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 7 s.

⁴⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 29 s.

⁴¹ KOHOUTEK, Martin. *Vývoj advokacie* [online]. muni.cz, [cit. 22. října 2009]. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/134625/pravf_m/Vyvoj_advokacie.txt?lang=en>.

⁴² BALTL, Hermann, KOCHER, Gernot. *Österreichische Rechtsgeschichte*. Graz: Leykam, 1995. 196 s.

⁴³ BALTL, Hermann, KOCHER, Gernot. *Österreichische Rechtsgeschichte...*, s. 187.

⁴⁴ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008. 146 s.

částí: ústní a písemnou. Jako první se konala ústní zkouška z veškerých civilních a trestních předpisů s délkou dvě hodiny, u které mohli být přítomni právníci. Následovala písemná zkouška z občanského a trestního práva, která spočívala v případě civilního práva ve vypracování žaloby a rozsudku s odůvodněním. U trestního práva musel koncipient sepsat obžalobu, obhajobu a rozsudek s odůvodněním. K vypracování písemné části zkoušky měl kandidát k dispozici potřebné zákony a sbírku zákonů. Obdobně jak bylo stanoveno v provizorním advokátním řádu, zkušební komise koncipienta neklasifikovala, ale pouze vyslovila jeho způsobilost či nezpůsobilost. Zkoušku bylo možno vykonat pouze dvakrát.

1. 3 Právní předpisy související

Dalším právním předpisem, který pozměnil vlastní podobu advokátní zkoušky bylo nařízení ministerstva spravedlnosti č. 264 ř. z. ze dne 11. října 1854⁴⁵, které zůstalo na území českých zemí v platnosti s určitými změnami až do roku 1948⁴⁶, kdy bylo nahrazeno zákonem č. 323/1948 Sb.⁴⁷, kterým se zaváděla odborná justiční zkouška a doplňovaly předpisy o přípravné službě soudcovské. Modifikaci přinesl až advokátní řád z roku 1868²¹. Oproti nařízení ministerstva spravedlnosti č. 328/1850 ř. z. se zkrátila délka praxe u advokáta, soudu nebo notáře na dva roky. Žádost se podávala u příslušného vrchního zemského soudu, který zároveň stanovil i datum konání zkoušky s dobou, jež nesměla přesahovat dva měsíce od podání žádosti. Zde také sama zkouška probíhala a skládala se opět ze dvou částí: písemné a ústní. Nejprve musel koncipient prokázat své znalosti v písemné části, kdy na základě předloženého případu z civilního práva měl sepsat písemné podklady potřebné pro soudní jednání a rozsudek soudu s odůvodněním. Zároveň bylo nutné vypracovat i odvolací spis proti usnesení nebo trestnímu rozsudku. Tato část mohla mít maximálně osm hodin a musela být ukončena během jediného dne. Pak následovala ústní část zkoušky s délkou trvání přibližně dvě hodiny, kdy členové komise (předsedající, dva radové vrchního zemského soudu a advokát) pokládali koncipientovi otázky z civilního a trestního práva. Poté zhodnotila komise, zda koncipient dobře odpověděl na položené otázky a správně vypracoval i písemnou část. Na základě tohoto potom komise rozhodla, jestli byla zkouška absolvována s prospěchem výborným, velmi dobrým, dobrým nebo nedostatečným, kdy bylo možné ji po

⁴⁵ Nařízení ministra spravedlnosti č. 264/1854 ř. z., jímž se vydávají nové zákonné předpisy o praktické zkoušce požadované k výkonu advokacie a o praxi nutné pro přípuštění k této zkoušce

⁴⁶ RÁJA, Martin. Advokátní zkoušky na Moravě v letech 1869 - 1918. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. s. 25 – 27.

⁴⁷ Zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii

určité době opakovat. Klasifikace zkušného byla další změnou oproti úpravě v nařízení ministerstva spravedlnosti č. 328/1850 ř. z (viz výše). Dalšími právními předpisy, jež upravovaly výkon advokacie, byly například:

- císařský patent č. 164/1849 ř. z., upravující řízení v tiskových přestupcích, které připustilo advokáty jako obhájce při jednání⁴⁸, dále zejména⁴⁹
- nařízení ministerstva spravedlnosti č. 262/1854 ř. z.⁵⁰, kterým se vydávají nové zákonné předpisy o praxi politických a soudcovských úředníků a o praktických politických a soudcovských zkouškách a
- nařízení ministerstva spravedlnosti č. 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky⁵¹.

Za povšimnutí stojí především poslední z výše uvedených právních předpisů ministerstva spravedlnosti, tedy nařízení o nakládání s pokoutníky účinné pro celé území říše s výjimkou vojenské hranice ze dne 8. června 1857, které platilo až do roku 1949, kdy bylo zrušeno zákonem č. 322/1948 Sb^{47, 52}. Jak však uvádí S. Balík, bylo toto nařízení účinné až do roku 1950⁵³. Pokoutnictví (též vinklářství) bylo definováno jako „jednání, jímž někdo neoprávněně po výdělečném způsobu obstarává právní záležitosti“⁵⁴. Podle tohoto nařízení se za pokoutníka pokládal zaprvé ten, kdo byl neoprávněným zástupcem ve sporných řízeních, ve kterých strana musela mít dle soudního řádu právního zástupce, a neoprávněně zakročil jménem strany nebo za ní zhotovil podání. Zadruhé byl pokoutníkem ten, kdo neoprávněně sepisoval právní listiny nebo soudní podání (ve sporném i nesporném řízení), i když strana právního zástupce mít nemusela, nebo jako plnomocník při soudu zakračoval. Příslušným k vyšetřování a trestání pokoutnictví byl soud, u kterého pokoutník přímo nebo nepřímo zakračoval, či u něho byla předložena jím sepsaná právní listina, nebo soudní podání, pokud se nejednalo o trestné jednání podle trestního zákoníku z roku 1852⁵⁵. To samé platilo i pro vrchní zemské soudy a nejvyšší soudní dvůr, pokud nepovažovali za vhodné postoupit věc soudu prvního stupně. Každý soud měl v případě pokoutnictví postupovat z moci úřední a byl

⁴⁸ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 7 s.

⁴⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 29 s.

⁵⁰ Nařízení ministerstva spravedlnosti č. 262/1854 ř. z., jímž se vydávají nové zákonné předpisy o praxi politických a soudcovských úředníků a o praktických politických a soudcovských zkouškách, pokud upravuje zkoušky soudcovské, advokátní a notářské

⁵¹ Nařízení ministerstva spravedlnosti č. 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky

⁵² Tento zákon zrušil nařízení § 40

⁵³ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 39 s.

⁵⁴ *Pokoutnictví – Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 14. listopadu 2006, 12. ledna 2010 [cit. 11. prosince 2009]. Dostupné na <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pokoutnictví%C3%AD>>.

⁵⁵ BALTL, Hermann, KOCHER, Gernot. *Österreichische Rechtsgeschichte*. Graz: Leykam, 1995. 239 s.

oprávněn uložit pachateli jako trest pokutu ve výši až 20 zlatých (nejméně však 5 zlatých) nebo vězení v rozmezí od 24 hodin do 6 - ti týdnů. Proti rozhodnutí soudu příslušel účastníku rekurs k nejvyššímu soudu, který byl zřízen roku 1850 pod názvem nejvyšší soudní a kasační dvůr⁵⁶. Jak uvádí K. Malý, byl rekurs opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu druhé instance⁵⁷, Rekurs bylo nutno podat do 14 - ti dnů od doručení rozhodnutí. Nařízení postihovalo i advokáty a notáře, kteří podepsali soudní podání od pokoutníka pro třetí osobu, nebo kteří jiným způsobem podporovali pokoutnictví. Takoví podléhali disciplinárnímu postihu.

Zajímavostí je, že institut pokoutnictví se od roku 1964 jako zákonný pojem neuzivá, avšak je nadále omezeno ustanovením § 27 odst. 2 občanského soudního řádu, které opravňuje soud, aby nepřipustil zastoupení účastníka řízení osobou, která jako zástupce vystupuje v různých věcech opětovně⁵⁸. Vzhledem k nízkému počtu advokátů v letech 1849 až 1868, i přes hrozbu trestem, se poutnictví čile rozmáhalo. Stav nízkého počtu advokátů lze ilustrovat, jak uvádí S. Balík ve své publikaci⁵⁹, na množství 216 - ti advokátů působících koncem roku 1868 v Čechách. Z toho 66 působilo v Praze, 92 na Moravě a 25 v Brně. Vývoj stavu počtu advokátů byl pro srovnání dle J. Malíře⁶⁰ na Moravě od roku 1850 do 1869 následující:

Tabulka č. 1: Počet advokátů na Moravě v letech 1850 až 1869

Rok	1850	K 1. 1. 1869	2. pol. r. 1869
<i>Brno</i>		25	30
<i>Olomouc</i>		8	10
<i>Prostějov</i>		5	4
<i>Znojmo</i>		4	4
<i>Uherské Hradiště</i>		3	3
<i>Jihlava</i>		3	4
<i>Nový Jičín</i>		3	4
<i>Vyškov</i>		3	3

⁵⁶ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 174 s.

⁵⁷ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 236 s.

⁵⁸ *Pokoutnictví – Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 14. listopadu 2006, 12. ledna 2010 [cit. 11. prosince 2009]. Dostupné na <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pokoutnictv%C3%AD>>.

⁵⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 31 s.

⁶⁰ MALÍŘ, Jiří. K roli advokátů v politice v období do roku 1918. In BALÍK, Stanislav, MÁCHOVÁ, Jitka (ed). *Z minulosti advokacie*. Příbram: Linde Praha, 2005, 56 s.

<i>Kroměříž</i>		2	3
<i>Šumperk</i>		2	2
<i>Mikulov</i>		2	3
<i>Holešov</i>		2	2
<i>Boskovice</i>		2	2
<i>Židlochovice</i>		2	1
<i>Šternberk</i>		2	3
<i>Valašské Meziříčí</i>		2	1
<i>Ostrava</i>		1	1
<i>Přerov</i>		1	1
<i>Kyjov</i>		1	1
<i>Třebíč</i>		1	1
<i>Moravská Třebová</i>		1	1
<i>Tišnov</i>		1	1
<i>Ostatní města</i>		14	21
Celkem	35	92	107

2 Advokátní řád z roku 1868 a právní předpisy související

2.1 Charakteristika advokátního řádu, změny

Již definitivní advokátní řád navazující na výše zmíněný provizorní advokátní řád z roku 1849⁶¹ byl uveden v platnost zákonem č. 96 ř. z. ze dne 6. července 1868⁶². Tento advokátní řád byl pozoruhodný hned z několika hledisek. Především se jednalo o advokátní řád, který měl nejdelší dobu účinnosti na českém území, neboť jí nabyl ode dne 1. ledna 1869 a zůstal v ní až do 31. 12. 1948 (i po provedení určitých dílčích novel v pozdějších letech). Nahrazen byl následně teprve až zákonem č. 322/1948⁴⁷ s účinností ke dni 1. lednu 1949. Byl tedy účinný po dobu úctyhodných 80 – ti let. Ačkoliv se lze v prostudované literatuře setkat s označením, že advokátní řád nabyt platnosti od dne 1. 1. 1869, jak uvádí např. J. Kober „dle článku I. vstoupí v platnost dnem 1. ledna 1869 v královstvích a zemích na říšské radě zastoupených“⁶³, domnívám se, že uvedený pojem není zcela přesný, jelikož advokátní řád byl platný ve chvíli, kdy se stal součástí právního řádu, vyhlášením ve sbírce zákonů⁶⁴, tedy v tomto případě vyhlášením v Říšském zákoníku dne 6. července 1868 a zemských zákonících⁶⁵. Naopak účinností „se rozumí, že právní norma vystupuje jako autoritativní, právně závazný motiv zakázaného, povinného a dovoleného chování právních subjektů ve společenských vztazích upravených danou právní normou.“⁶⁶ Vyjadřuje tak časové období, ve kterém byl řád závazný, vyvolával zákonodárcem zamýšlené účinky, tedy dobu od 1. ledna 1869 do 31. 12. 1948. Z výše uvedeného rozboru obou pojmů tak vyplývá, že advokátní řád nabyt účinnosti dne 1. ledna 1869, nikoliv platnosti, ve které již byl od 6. července 1868.

Otázku vzájemného vztahu advokátního řádu a dřívějších právních předpisů upravil článek II. Jak vyplývá ze znění tohoto článku zrušil dosavadní provizorní advokátní řád č. 364/1849 ř. z. a všechny ostatní zákony a předpisy, které se týkaly advokátských věcí, pokud tento advokátní řád stanovil jinak⁶². V účinnosti nadále však nadále zůstala již zmíněná nařízení ministra spravedlnosti č. 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky a nařízení ministra

⁶¹ BALÍK, Stanislav. *Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu*. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie* 33. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 97 s.

⁶² Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský

⁶³ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 18 s.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. s. 49 – 50.

⁶⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha a.s., 1997. 233 s.

⁶⁶ KUBŮ, Lubomír, OSINA, Petr, GRYGAR, Jiří. *Teorie práva I*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 45 s.

spravedlnosti č. 264/1854 ř. z. věnované advokátním zkouškám⁶⁷. Co se týče místní působnosti, byl dle článku I. účinný na území království a zemí zastoupených v říšské radě, tedy na území Předlitavska („království a zemích v říšské radě zastoupených“) (viz výše). Říšská rada byla po rakousko – uherském vyrovnání roku 1867 nejvyšším zastupitelským sborem v Předlitavsku, dříve s pravomocí pouze poradního orgánu koruny a vlády, který se skládal ze dvou komor: panské sněmovny a poslanecké sněmovny⁶⁸. Právní úprava advokacie na Slovensku, resp. Uhersku se nadále řídila „advokátním řádem z roku 1852, některými ustanoveními z roku 1861 a zákonnými články z konce 19. a začátku 20. století“, viz níže, jak uvádí A. Švecová a T. Gábris⁶⁹.

Dále nově umožňoval, při splnění stanovených zákonných podmínek, jako již předtím, svobodný přístup k výkonu advokacie i bez jmenování ministrem spravedlnosti, což bylo podmínkou *sine qua non* podle dřívějšího provizorního advokátního řádu, jak bylo dříve uvedeno. Tedy uzákonil nezávislou soukromou advokacii. Další změnou bylo zřízení samosprávné advokátní komory, mj. s disciplinární pravomocí v první instanci⁷⁰ a oddělení advokátního stavu od soudcovské moci⁷¹.

Z hlediska struktury obsahoval advokátní řád pět částí, z toho 5 uvozovacích článků, 34 paragrafů⁶² a přechodná ustanovení⁷², která byla později i s některými dalšími paragrafy zrušena zákonem č. 40/1922 Sb., jímž se měnila a doplňovala některá ustanovení o advokátech⁷³. Osnovu nového advokátního řádu vypracoval roku 1864 opět odborný rada rytíř Mitis, autor známého provizorního advokátního řádu, který při jejím zpracování vycházel tentokrát z rýnsko-pruského advokátního řádu, jak uvádí J. Kober⁷⁴. Předkladatelem textu zákona upravujícího postavení advokacie jako svrchované instituce nezávislé na státu a jako svobodné profese říšské radě byl první⁷⁵ prezident vídeňské

⁶⁷ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie* 33. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 99 s.

⁶⁸ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 245 s.

⁶⁹ ŠVECOVÁ, Adriana, GÁBRIŠ, Tomáš. *Dějiny státu, správy a soudnictva na Slovensku*. Příbram: Aleš Čeněk, 2009. 219 s.

⁷⁰ ČERMÁK, Karel a kol. *Česká advokátní komora*. 1. vydání. Praha: Milan Horák – REGO, 2001. 16 s.

⁷¹ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 50 s.

⁷² KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 18 s.

⁷³ Zákon č. 961868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský, ve znění zákona č. 40 /1922 Sb. kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech účinném ke dni 2. březnu 1922

⁷⁴ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 16.

⁷⁵ BALÍK, Stanislav. Poznámka o advokacii v habsburské monarchii v roce 1867. In SCHELLE, Karel, VOJÁČEK, Ladislav. *Rakousko – uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 71 s.

advokátní komory v letech 1854 – 1866 a poslanec Frankfurtského parlamentu⁷⁶ JUDr. Eugen Alexander Megerle von Mühlfeld (1810-1868)⁷⁷.

2. 2 Podmínky výkonu advokacie

Účinností advokátního řádu byl přístup k advokacii umožněn třem skupinám osob, jak uvádí S. Balík⁷⁸: Zaprvé advokátům přijatým na základě části V. advokátního řádu, konkrétně § 35, který stanovil oprávnění těch advokátů, jež byli jmenováni do funkce ministrem spravedlnosti ještě před tím, než tento advokátní řád (č. 96/1868 ř. z.) nabyl účinnosti, vykonávat advokacii, za předpokladu, že byli zapsáni do nové listiny advokátů u komory, v jejímž obvodu bydleli. Zadruhé se jednalo o uchazeče, kteří splnili podmínky tohoto advokátního řádu v § 1 (domovské právo, svéprávnost, dokončení studií atd.). Na konec se jednalo o mimořádné uchazeče podle § 6.

K výkonu advokacie, jak stanovil § 1, nebylo zapotřebí jmenování do úřadu (viz výše), nýbrž bylo nutné splnit, jako i již dříve, zákonné podmínky, které tento řád stanovil, a zapsat se do seznamu advokátů, běžně nazývaných jako matriky⁷⁹. Ke zmíněným zákonným podmínkám patřilo⁸⁰:

- domovské právo v některé obci v královstvích a zemích zastoupených v říšské radě (viz výše),
- svéprávnost (viz výše),
- dokončení studií právnicko-politických a dosažení doktorátu na některé univerzitě v Předlitavsku,
- vykonání předepsané délky praxe a
- úspěšné vykonání advokátní zkoušky.

Jistou výjimku z § 1 písmene c, tj. povinného dosažení doktorátu pouze na některé univerzitě v Předlitavsku, připouštěl § 41. Podle tohoto paragrafu se do zákonných podmínek v § 1 započítávalo i získání doktorátu na univerzitě v Padově, Pavii (jak uvádí M. Škrejpek

⁷⁶ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 16.

⁷⁷ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera ...*, s. 41.

⁷⁸ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu. In SOUKUP, Ladislav. *Právněhistorické studie* 33. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 101 s

⁷⁹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 56.

⁸⁰ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera ...*, s. 43.

v Pise⁸¹) a pokud všeobecný občanský zákoník platil v Uhrách, tak i na univerzitě v Pešti, stejně, jako by byl doktorát složen na univerzitě v zemích, kde advokátní řád platil (§ 1)⁸²

Advokátní praxe počínala běžet od chvíle, kdy bylo výboru advokátní komory doručeno oznámení koncipienta, že vstoupil do praxe u některého advokáta. Předepsaná délka vykonání praxe pro koncipienty byla oproti provizornímu advokátnímu řádu sedm let, jak stanovil § 2, přičemž však nejméně jeden rok musel strávit výkonem civilní a trestní praxe u některého sborového soudu a šest let, kdy si mohl koncipient vybrat, u některého advokáta nebo soudu, z toho ale bylo potřeba absolvovat nejméně tři roky praxe po dosažení doktorátu u advokáta. Aby vůbec mohl být koncipient připuštěn k vykonávání soudní praxe, musel zároveň oznámit a prokázat vyplnění podmínek k připuštění do soudní praxe, jak bylo stanoveno v § 31⁶² (zákon publikován i I. Schellová, K. Schelle⁸³), dle překladu S. Balíka v § 30⁸⁴. Praxe vykonána u c. k. finanční prokuratury byla pokládána stejně, jako praxe u advokáta⁸⁵. Následné vykonání soudní praxe potvrdil soud, praxe u advokáta výbor advokátní komory a praxe u finanční prokuratury finanční prokuratura. Ustanovení advokátního řádu o délce praxe nezahrnovalo v této souvislosti ještě právní úpravu vztahující se k výkonu vojenské služby. Proto v rozhodnutí ze dne 28. prosince 1888 č. 14962 NS bylo stanoveno, že „čas, který strávil právní praktikant v aktivní službě vojenské, má se mu počítati do advokátní praxe“. Toto rozhodnutí nalezlo následně svůj smysl v zákonu č. 139/1913 ř. z.⁸⁶ o započtení jednotlivých vojenských služeb do doby soudcovské přípravné služby, soudní, notářské a advokátní praxe⁸⁷. Pokud by koncipient z praxe vystoupil, či by mu vznikla nějaká překážka při jejím výkonu delší než jeden měsíc, bylo povinností každého advokáta toto oznámit výboru komory (§ 30)⁸⁸.

Koncipient mohl být následně, po absolvování předepsané délky praxe (nejdříve ale po uplynutí čtyř let praxe stanovené v § 2⁸⁹), připuštěn k advokátní zkoušce, avšak pouze tehdy pokud úspěšně dokončil právnicko-politická studia a dosáhl doktorátu. Vlastní podobu

⁸¹ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 168 s.

⁸² BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 51 s.

⁸³ SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELE, Karel. *Právní úprava advokacie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 6 - 11.

⁸⁴ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 33*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 102 s.

⁸⁵ RÁJA, Martin. Advokátní zkoušky na Moravě v letech 1869 - 1918. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008, 25 s.

⁸⁶ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera ...*, s. 51.

⁸⁷ KOHOUTEK, Martin. *Vývoj advokacie* [online]. muni.cz, [cit. 22. října 2009]. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/134625/pravf_m/Vyvoj_advokacie.txt?lang=en>.

⁸⁸ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 49 s.

⁸⁹ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnický stav a...*, s. 169.

advokátní zkoušky upravovalo již jednou jmenované nařízení ministra spravedlnosti č. 264/1854 ř. z.^{45, 90}, které na základě ustanovení článku II. advokátního řádu zůstalo v účinnosti (viz výše), neboť se slučovalo s ustanoveními nového advokátního řádu. Určitou výjimkou, ze zákonných podmínek k připuštění výkonu advokacie, kdy nebylo nutné získat doktorát, ani absolvovat praxi a vykonat advokátní zkoušku, bylo vykonávání činnosti jako hlasující rada po dobu pěti let u některého sborového soudu s územní působností tohoto řádu, jak stanovil § 7. Na druhou stranu nelze opomenout skutečnost, že výše zmíněný § 7 se nevztahoval na případ, kdy byl někdo disciplinárním nálezem propuštěn ze státní služby⁶². Tento paragraf byl následně v prvorepublikové úpravě zrušen.

O vlastním průběhu advokátních zkoušek byly vedeny pečlivé záznamy u vrchního zemského soudu. Pro zajímavost lze uvést situaci z advokátních zkoušek u vrchního zemského soudu v Brně na přelomu 19. a 20. století. Jak uvádí M. Rája⁹¹, v roce 1898 - 1899 se například přihlásilo k advokátním zkouškám u tohoto vrchního zemského soudu 24 (25) osob. Vezme-li v úvahu počet advokátů na Moravě v roce 1893, kdy jich zde působilo (dle J. Malíře⁹²) 299 a v roce 1900 dokonce 352, vidíme, že tento poměr mezi působícími advokáty a přihlášenými koncipienty ke zkouškám je poměrně vysoký. Z dochovaných záznamů víme, že v letech 1898 - 1899 byl výborně ohodnocen pouze jeden uchazeč, asi 44 % získalo známku velmi dobře a 54 % uchazečů vyhovělo známkou dobře. O neúspěšných pokusech se však v této souvislosti nic nepíše. Nezanedbatelná je také otázka jazyková. Zmíněné nařízení tuto věc vyřešilo tak, že koncipient vykonal zkoušku v obvyklém jednacím jazyce u vrchního soudu a pokud znal i některý zemský jazyk v okrsku vrchního soudu obvyklý, mohl na žádost absolvovat část zkoušky v tomto jazyce. V letech 1898 - 1899 si tak pouze němčinu zvolilo 61 %, pouze češtinu 31 % a zbytek volil oba jazyky.

Po absolvování advokátní zkoušky, prokázání dosažení doktorátu a splnění délky praxe u některého soudu a advokáta, bylo nutné složit ještě přísahu u vrchního zemského soudu, jak uvádí S. Balík. Advokátní řád pamatoval též na případ, kdy by vrchní zemský soud odmítl vzít koncipienta pod přísahu, nebo dokonce připustit k advokátní zkoušce. V takovém případě mohl odmítnutý koncipient podat rekurs k nejvyššímu soudu⁹³.

⁹⁰ RÁJA, Martin. Advokátní zkoušky na Moravě v letech 1869 - 1918. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. 25 s.

⁹¹ RÁJA, Martin. Advokátní zkoušky na Moravě v letech 1869 - 1918. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. s. 27- 29.

⁹² MALÍŘ, Jiří. K roli advokátů v politice v období do roku 1918. In BALÍK, Stanislav, MÁCHOVÁ, Jitka (ed). *Z minulosti advokacie*. Příbram: Linde Praha, akciová společnost, 2005. 56 s.

⁹³ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. s. 43 - 44.

Po vykonání přísahy u vrchního zemského soudu, jak bylo stanoveno v § 8⁶², musel koncipient zažádat u příslušného výboru advokátní komory, v jejímž odvodu bydlel, o zapsání do seznamu advokátů. Teprve až zápisem do seznamu advokátů nabýval koncipient oprávnění k výkonu advokátské činnosti⁹⁴. Po nezbytném prokázání bydliště, úspěšného vykonání advokátní zkoušky a svéprávnosti směl výbor povolit, aby byl koncipient do seznamu zapsán. Následovaly dvě možnosti, jak mohl výbor rozhodnout. Pokud by výbor odmítl zápis učinit do seznamu advokátů, mohl se koncipient odvolat k advokátní komoře a od ní k nejvyššímu soudu. Nedošlo – li k odmítnutí zapsání do seznamu, oznamoval výbor zapsání koncipienta vrchnímu zemskému soudu, nejvyššímu soudu a ministru spravedlnosti a Vídeňskými a úředními zemskými novinami.

Počet advokátů tak v následujících letech rychle rostl, což je následně vidět v tabulce, kterou sestavil J. Kober⁹⁵:

Tabulka č. 2: Vývoj počtu advokátů v letech 1869 až 1917⁹⁶

Rok	Praha	Brno	Opava	Celkem
1869	229	92	cca 20	341
1870	297	116	cca 22	435
1873	351	125	* ⁹⁷	*
1874	375	131	*	*
1880	* ⁹⁸	190	*	*
1885	*	206 ⁹⁹	*	*
1890	838	260	cca 50	cca 1128
1900	1111	352	77	1533¹⁰⁰

⁹⁴ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 222 s.

⁹⁵ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 21.

⁹⁶ Tabulku lze doplnit: k roku 1897 bylo zapsáno 1488 advokátů.

NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10 [online]. Neuveдено, [cit. 2 dubna 2010]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

⁹⁷ neuvedeno

⁹⁸ Tuto tabulku lze doplnit na základě článku S. Balík, který vycházel ze zprávy o zápisu z valné hromady advokátní komory Království Českého v Praze dne 11. února 1881 a uvádí, že v roce 1880 bylo v Čechách zapsáno 525 advokátů a 308 koncipientů.

⁹⁹ J. Malíř uvádí na rozdíl od J. Kobera dokonce 218 advokátů (MALÍŘ, Jiří. K roli advokátů v politice v období do roku 1918. In BALÍK, Stanislav, MÁCHOVÁ, Jitka (ed). *Z minulosti advokacie*. Příbram: Linde Praha, akciová společnost, 2005. 56 s.)

¹⁰⁰ Dle NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10 ke stejnému roku počet advokátů 1533 *NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10* [online]. Neuveдено, [cit. 2 dubna 2010]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

1910	1209	375	77	1661 ¹⁰¹
1911	1235	379	79	1693
1913	1267	385	82	1734 ¹⁰²
1914	1305	393	79	1777
1917	1313	398	78	1789

Oproti tabulce Počet advokátů na Moravě v letech 1850 až 1869 podle J. Malíře uvedené v předešlé kapitole je zde zřetelně vidět vyšší nárůst počtu moravských advokátů, především po roce 1869, který se postupně stabilizoval. Tento stav byl patrně způsoben uvedeným volným přístupem k advokacii (odpadnutím jmenování ministrem spravedlnosti) a neexistencí principu *numerus clausus*.

K právům advokátů dle advokátního řádu náleželo zejména⁶²: zastupovat strany ve věcech soudních, mimosoudních, soukromých i veřejných u všech soudů a úřadů v Předlitavsku (kromě věcí živnostenských a částečně burzovních¹⁰³), dát straně výpověď, zřídit si svého zástupce (substituta), nechat se jím zastupovat v zákonem stanovených případech, vymínit sobě určitou odměnu, srazit si z peněz své strany výlohy, pokud nebyly uhrazeny zálohou (výše odměny byla smluvní pouze do roku 1890¹⁰⁴, kdy byl vydán advokátní tarif, viz níže) atd.

Advokát byl dále povinen například: vést zastoupení, které na sebe vzal a právo strany své pilně, věrně a svědomitě hájit, zachovávat tajnost o věcech svěřených, bezelstností a poctivostí zachovávat vážnost a čest svého stavu, věc jemu svěřenou, pokud zmocnění k tomu je platné, obstarat, jinak by byl z toho nesl odpovědnost, po skončení zastupování strany jí vydat na požádání původní listiny a spisy apod.

Oprávnění k výkonu advokacie zanikalo v taxativně vyjmenovaných případech § 34¹⁰⁵:

- pozbytím domovského práva, nebo svéprávnosti, za předpokladu, že jí opět nebylo nabyto (§ 1 a, b)³²,

¹⁰¹ Dle NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10 byl ke stejnému roku počet advokátů 1661
NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10 [online]. Neuvedeno, [cit. 2 dubna 2010]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

¹⁰² Statistická příručka Republiky československé I. však uvádí ke stejnému datu počet advokátů 1783
 STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ. *Statistická příručka Republiky československé*. Praha: Melantrich, 1920.

¹⁰³ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právní stav a...*, s. 169.

¹⁰⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 36 s.

¹⁰⁵ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a...*, s. 50.

- odsouzením podle trestního zákoníku č. 117/1852 ř. z.¹⁰⁶,
- vzdáním se výkonu advokacie, takový advokát měl dále právo provozovat znovu advokacii na posavadním místě, nebo když šetřil toho, co je nařízeno v § 2 (viz výše), také na jiném místě, proti tomu, že vyplnil, co je stanoveno v části I. tohoto zákona a
- nastane – li některý z případů § 20, pokud takový trval.

Paragraf 20²¹ v části třetí tohoto zákona vyjmenovává případy, kdy nemohl advokát vykonávat některá zaměstnání a činnosti zároveň s výkonem advokacie. Sem patřilo spravování placeného státního úřadu s výjimkou pedagogické činnosti, provádění takového zaměstnání, které by se nesrovnávalo s vážností advokátského stavu a výkon notářství současně s výkonem advokacie¹⁰⁷. Poslední ze jmenovaných zákazů se však nevztahoval na případ stanovený v § 40²¹, tedy pokud advokáti provozovali souběžně také notářství předtím, než tento řád nabyl své účinnosti¹⁰⁸.

2.3 Advokátní komory

Z hlediska organizace advokacie, se advokáti povinně sdružovali v advokátních komorách⁶², veřejnoprávních korporacích s nuceným členstvím a svými orgány¹⁰⁹. K. Čermák¹¹⁰ tuto definici upřesnil, když uvedl, že se jedná o samosprávnou stavovskou organizaci sdružující advokáty. Pro srovnání S. Hendrych a E. Tarabrin¹¹¹ uvádějí tuto definici: „*advokátní komora jest veřejná korporace nucené zájmové samosprávy.*“ Členství v komoře tak bylo obligatorní podmínkou výkonu advokacie. Příslušnou advokátní komoru tvořili všichni advokáti zapsaní do seznamu advokátů, kteří bydleli v obvodu takové komory. Obvod advokátní komory nebyl neměnný a mohl být změněn na základě rozhodnutí ministra spravedlnosti, ovšem za předpokladu, že došlo k předchozímu vyslyšení tehdejších komor. Stejný postup platil i v případě, mělo-li dojít ke zřízení nové advokátní komory. Komora řešila své záležitosti buď přímo v plných shromážděních, nebo prostřednictvím výboru,

¹⁰⁶ SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona, VOJÁČEK, Ladislav. *Proměny státu a práva v druhé polovině 19. století*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 52 s.

¹⁰⁷ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a...*, s. 47.

¹⁰⁸ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a...*, s. 51.

¹⁰⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 12 s.

¹¹⁰ ČERMÁK, Karel a kol. *Česká advokátní komora*. 1. vydání. Praha: Milan Horák – REGO, 2001. 60 s.

¹¹¹ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 58 s.

S. Balík¹¹² užívá pro plné shromáždění názvu valná hromada a J. Kober¹¹³ valná schůze. K přiblížení a lepšímu pochopení organizace advokátní komory se proto budu nadále držet označení valná hromada. Sídla advokátních komor byla pro Čechy v Praze, pro Moravu v Brně a konečně po vydání toho řádu roku 1869 i pro Slezsko v Opavě¹¹⁴,¹¹⁵ s působností v oblasti Opavska a Těšínska¹¹⁶.

Do pravomocí advokátní komory dle § 28 náleželo⁶²:

- vydávat svůj jednací řád i jednací řád výboru,
- stanovit, z kolika údů se má skládat výbor,
- volit představeného i výbor komory a zkoušecí komisaře stavu advokátského ke zkouškám advokátním,
- činiti rozpočet příjmů a vydání, které má komora i výbor, vyměřovat příspěvky členům a zkoumat a schvalovat počty komory a výboru,
- podávat návrhy zákonů, dobrozdání o navržených zákonech a zprávy o způsobu soudnictví, a oznamovat, jaké vady se v soudnictví nachází a jakých oprav by bylo potřeba a
- navrhopvat, které změny by se měly v obvodu tehdejších advokátních komor učinit a jak by se měly zřídit nové komory.

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že výčet pravomocí komory tímto paragrafem končí, není tomu tak, neboť valná hromada byla též oprávněna rozhodovat jako odvolací instance ve věcech zápisu do seznamu advokátů a rovněž jako první instance ve věcech zápisu do seznamu advokátů v případech § 15 disciplinárního státu, který upravoval oprávnění komory nepovolit opětovný zápis do seznamu po vyškrtnutí v případech tam stanovených¹¹⁷. Jednací řád komory a výboru podléhal následnému schválení ministerstvem spravedlnosti.

Mezi zákonné orgány komory dle S. Balíka¹¹⁸ patřila:

- valná hromada,
- prezident a náměstek prezidenta,

¹¹² BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 34 s.

¹¹³ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 19.

¹¹⁴ Česká advokátní komora – *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 6. září 2005, 25. února 2010 [cit. 11. Prosince 2009]. Dostupné na

<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_advok%C3%A1tn%C3%AD_komora>.

¹¹⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. s. 12.

¹¹⁶ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 56.

¹¹⁷ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 115 s.

¹¹⁸ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 119 s.

- výbor a
- podle zákona číslo 40/1872 ř. z. (disciplinárního statutu) následně i disciplinární rada.

Valná hromada byla nejvyšším orgánem advokátní komory, kterou pravidelně jednou do roka svolával výbor komory. Kromě řádné valné hromady mohla být svolána také mimořádná valná hromada, jejíž svolání bylo oprávněním, nikoliv povinností výboru, proto ji výbor mohl, ne musel, svolat pouze tehdy, pokud to pokládal za potřebné. Na druhou stranu ale bylo povinností výboru, musel jí tedy vždy svolat, pokud o svolání požádala alespoň pětina členů komory. Do pravomocí valné hromady patřila oprávnění vyjmenována ve výše uvedeném § 28. Na valné hromadě byl také volen prezident, jeho náměstek a členové výboru (viz níže). Zprávy o průběhu valných hromad byly publikovány advokátní komorou království Českého v denním tisku (např. v Národních Listech), v časopisech Právník (založeném v roce 1861), Právnické rozhledy (založeném v roce 1898)¹¹⁹ a od roku 1905 i v Ústředním věstníku advokátní komory království Českého¹²⁰.

Prezident komory, jeho náměstek a členové výboru byli voleni přímo na valné hromadě tajnou volbou za pomoci hlasovacích cedulek ze členů komory. Volební období bylo advokátním řádem stanoveno na tři roky s možností být zvoleni znovu, nebyli ale povinni přijmout novou volbu, a svoji funkci vykonávali bezplatně. Ke zvolení těchto osob bylo zapotřebí, aby obdržely nadpoloviční většinu hlasů přítomných. Nastalo - li, že kandidát nedosáhl ani při první a ani při druhé volbě potřebné většiny hlasů, stanovil § 25 odst. 2, aby dále do užší volby postoupili jen ti kandidáti, kteří měli při druhé volbě nejvyšší počet hlasů, přičemž se vzal dvojnásobek osob, kolik se mělo zvolit. Pokud hlas při takové volbě připadl na osobu, která nebyla v užší volbě, bylo následkem neplatnost takového hlasu¹²¹. Vzešlé výsledky voleb bylo nutné oznámit vrchnímu soudu, nejvyššímu soudu a ministru spravedlnosti. Prezident komory a jeho náměstek byli zároveň i členové výboru, který přijímal svá rozhodnutí nadpoloviční většinou hlasů, a k platnosti tohoto usnesení bylo zapotřebí přítomnosti dvou třetin členů výboru. Prezident předsedal současně jak v komoře, tak ve výboru. V nepřítomnosti předsedy přecházela jeho pravomoc na jeho náměstka.

Prezidenty advokátní komory Království českého v letech 1869 – 1918 byli následující osoby¹²²: JUDr. Friedrich Wiener (1869 – 1881), JUDr. Josef Tragy (1881 – 1903),

¹¹⁹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 60.

¹²⁰ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 54 s.

¹²¹ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. s. 47 – 48.

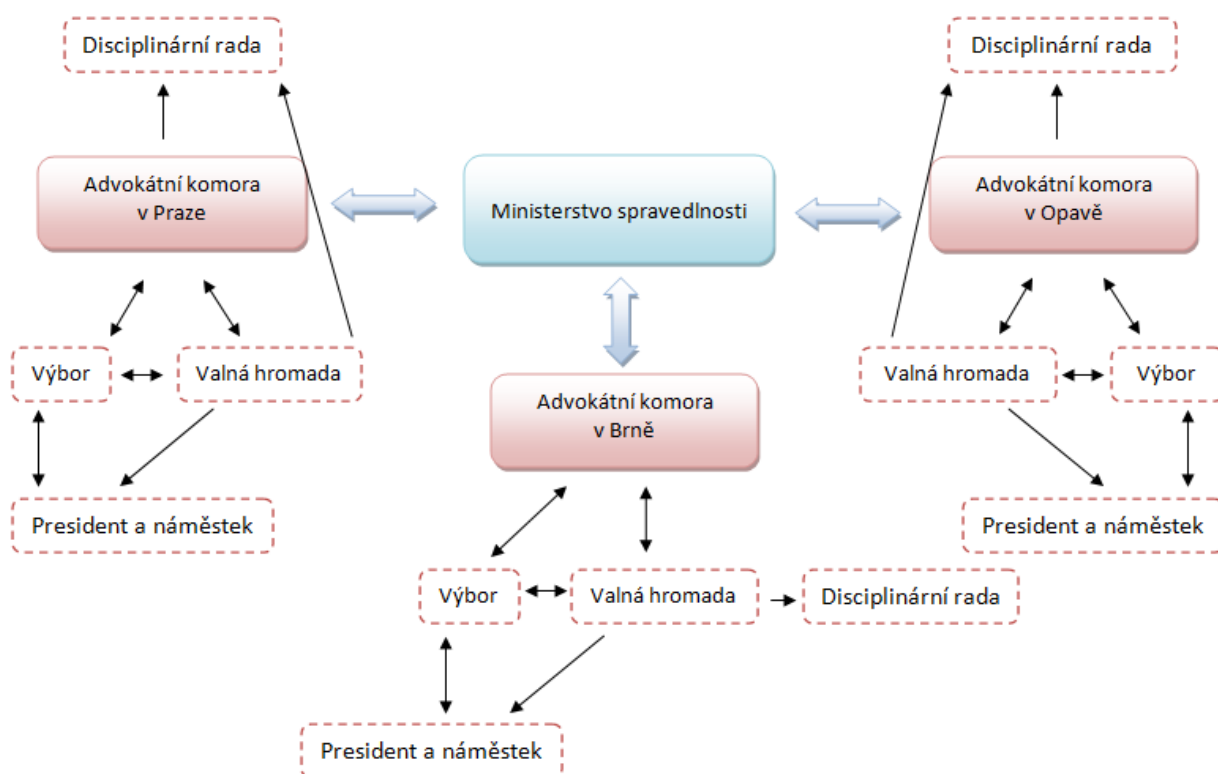
¹²² KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 270.

JUDr. František Dvorský (1904), JUDr. Friedrich Kaufmann, zástupce německy mluvících advokátů¹²³ (1905 – 1908), JUDr. Eduard Koerner, zástupce česky mluvících advokátů¹²⁴ (1908 - 1911), JUDr. Friedrich Kaufmann (1911 – 1914), JUDr. Eduard Koerner (1914 – 1917) a opět JUDr. Friedrich Kaufmann (1917 – 1918).

Prezidenti Moravské advokátní komory v Brně v letech 1869 – 1918¹²⁵: JUDr. šl. Rudolf Ott (1869 – 1880), JUDr. Rafael Ulrich (1880 – 1881), JUDr. Carl Reissig (1881 – 1889), JUDr. Friedrich Klob (1889 – 1910), JUDr. František Hodáč (1910 – 1913), JUDr. Albert Löwenthal (1913 -1915) a opět JUDr. František Hodáč (1916 – 1919).

Jak dále uvádí J. Kober¹²⁶, byli prezidenty Slezské advokátní komory v letech 1869 – 1918 následující: opavský advokát JUDr. Vilibald Müller (1869 – 1910), JUDr. Franz Müller (1911 – 1914), JUDr. Alois Eisler (1915 – 1926).

Schéma č. 2: Organizace advokacie podle zákona číslo 96/ 1868 ř. z.¹²⁷

Dalším, tentokrát výkonným orgánem komory byl její výbor s pravomocemi⁶²:

- vést listinu advokátů a rozhodovat o zapsání do ní,

¹²³ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 34 s.

¹²⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a...*, s. 34.

¹²⁵ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 270.

¹²⁶ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 270.

¹²⁷ A podle zákona č. 40/1872 ř. z. o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými

- vést listinu koncipientů, potvrzovat jim praxi a vydávat legitimaci k substituci,
- provádět usnesení komory,
- spravovat finanční hospodaření komory a vybírat roční příspěvky,
- komunikovat s úřady a s osobami uvnitř komory,
- dávat dobrozdání o přiměřenosti honoráře a náhrady za službu advokátů,
- zprostředkovávat omyly vzešlé mezi členy komory, co týče služby,
- povolovat zastoupení ex offio,
- svolávat řádnou valnou hromadu advokátní komory¹²⁸ a
- zřizovat náměstka v případě, když některý advokát umřel, onemocněl, nebo byl nepřítomen, a sám si zástupce nepojmenoval či pojmenovat nemohl.

2. 4 Právní předpisy související

K nejdůležitějším právním předpisům, které souvisely s advokátním řádem a doplňovaly jej, stojí za zmínění, vedle mnoha dalších, především disciplinární statut (zákon č. 40/1872 ř. z.¹²⁹), zákon o přijetí advokátního tarifu (č. 58/1890 ř. z.¹³⁰) a nařízení ministerstva spravedlnosti, kterým se dovoluje advokátům, kandidátům advokacie a obhájcům nosit úřední roucho (č. 59/1904 ř. z.¹³¹).

Disciplinární moc vykonávaly nad advokáty a koncipienty orgány advokátského stavu, výbory advokátních komor¹³². Bližší podmínky pro její výkon, druhy trestů, možnosti odvolání se a opravných prostředků měl stanovit až zákon č. 40/1872 ř. z. (označován jako tzv. disciplinární statut), na který bylo odkazováno v § 33 advokátního řádu. Mezidobí mezi účinností tohoto advokátního řádu a disciplinárního státu upravoval odst. 4. jmenovaného paragrafu advokátního řádu, který stanovil pravomoc ukládat pořádkové a disciplinární tresty pouze vrchnímu zemskému soudu a nejvyššímu soudu podle tehdejších zákonů.

Disciplinární statut, nebo – li zákon o výkonu kárné moci nad advokáty s kandidáty advokacie¹³³, se stal účinným ode dne 1. dubna 1872 a upravoval dvojinstanční disciplinární řízení, kdy byla v prvním stupni věcně příslušná disciplinární rada advokátní komory

¹²⁸ Dále též mimořádnou valnou hromadu, a valnou hromadu, o kterou požádala alespoň pětina členů komory.

¹²⁹ Zákon č. 40/ 1872 ř. z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými

¹³⁰ Zákon č. 58/1890 ř. z., jímž ministr práv se zmocňuje, aby vydal nařizovacím způsobem tarif pro takové výkony advokátů a jejich kanceláři v soudním řízení, které pro svou jednoduchost a své opětování dopouštějí průměrného ocenění

¹³¹ Nařízení ministeria práv č. 59/1904 ř. z., jímž dovoluje se advokátům, kandidátům advokacie a obhájcům nositi roucho úřední

¹³² BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 50 s.

¹³³ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 21.

(dle J. Kobera kárná rada), ve složení: prezident, její členové v počtu 10 – 32 osob a 4 až 10 - ti náhradníků^{127, 134} a to v závislosti na velikosti příslušné komory. Jak uvádí S. Balík¹³⁵, tvořilo zprvu disciplinární radu jen 15 členů. Stejně jako advokát (zástupce komory) a jeho substituti byli voleni na dobu tří let na valné hromadě komory¹³⁶. Ve druhém stupni byl věcně příslušný nejvyšší soud, pro který později platil zákon č. 41/1907 ř. z. o vykonávání soudní moci u vrchních zemských soudů a nejvyššího soudního a kasačního dvora.¹³⁷ Nejvyšší dohled (tzv. vrchní dozor) nad výkonem advokacie měl však i nadále ministr spravedlnosti, ovšem bez pravomoci ukládat disciplinární tresty¹³⁸, který jej mohl uskutečňovat přímo nebo nepřímo prostřednictvím orgánů advokátní komory. Proti takovému rozhodnutí, učiněnému při výkonu dohledu, mohla podat advokátní komora stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu¹³⁹.

Řízení bylo možné zahájit i bez návrhu, jakmile se disciplinární rada dověděla, že se advokát či koncipient dopustil disciplinárního přestupku. Advokátní komoru v takovém řízení zastupoval její zástupce, obviněný měl právo zvolit si obhájce¹⁴⁰ a vyloučit dva členy disciplinární rady bez udání důvodu¹⁴¹. Platila zásada *non bis in idem*¹⁴².

Disciplinární tresty, které se zapisovaly ve zvláštním rejstříku, byly následující¹²⁹:

- písemná důtka,
- peněžitá pokuta s horní hranicí 300 zlatých,
- zastavení výkonu advokacie až na jeden rok a
- eventuální vymazání ze seznamu advokátů nebo koncipientů.

Řízení končilo vydáním kárného nálezu, kterým se obviněný buď zprošťoval viny, nebo uznával vinným porušením povinností svého povolání nebo chováním zlehčujícím čest a vážnost stavu nebo obojího. Nález, který obsahoval také výrok o kárném trestu a o náhradě útrat disciplinárního řízení, bylo nutné ihned vyhlásit a doručit do 8 dní stíhanému

¹³⁴ PÖSCHL, Susanne. *Für Ehre und Ansehen (Geschichte der Steiermärkischen Rechtsanwaltskammer)* [online]. Kammerkanzlei, [cit. 11. října 2009]. Dostupné na <<http://www.rakstmk.at/public/gesch.php>>.

¹³⁵ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie* 33. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 111 s.

¹³⁶ PÖSCHL, Susanne. *Für Ehre und Ansehen (Geschichte der Steiermärkischen Rechtsanwaltskammer)* [online]. Kammerkanzlei, [cit. 11. října 2009]. Dostupné na <<http://www.rakstmk.at/public/gesch.php>>.

¹³⁷ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle..., 108 s.

¹³⁸ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 222 s.

¹³⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 13 s.

¹⁴⁰ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právníkový stav a...*, s. 169.

¹⁴¹ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 23.

¹⁴² BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 35 s.

advokátovi, zástupci advokátní komory a vrchnímu státnímu zástupci vrchního soudu, v jehož obvodu byla komora¹⁴³.

Disciplinární statut (i advokátní řád) byl později doplněn z. č. 233/1906 ř. z.¹⁴⁴ například tím, že u advokátních komor čítajících nejméně tisíc členů se disciplinární rada skládala, (včetně prezidenta) z nejméně 22 členů a 6-ti náhradníků. Výše peněžité pokuty byla stanovena až na 3 000,- K a lhůta pro odvolání proti nálezu a pro stížnost na její usnesení činila 14 dní. Disciplinární řád zůstal téměř beze změny (novelizován byl až zákonem číslo 144/1936 Sb.¹⁴⁵ viz níže), stejně jako nařízení ministerstva číslo 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky a nařízení ministra spravedlnosti číslo 264/ 1854 ř. z. věnované advokátním zkouškám, až do roku 1948¹⁴⁶

Dalším důležitým právním předpisem upravujícím výkon advokacie, resp. odměňování advokátů byl zákon č. 58/1890 ř. z.¹³⁰, kterým se ministr spravedlnosti zmocňuje, aby vydal nařizovacím způsobem tarif pro takové výkony advokátů a jejich kanceláří v soudním řízení, které pro svou jednoduchost a své opětování dopouštějí průměrného ocenění¹⁴⁷, neboť až do vydání tohoto zákona byla výše odměny advokáty za zastupování smluvní. I nadále však měla smluvní odměna přednost před advokátním tarifem na základě subsidiárního použití tarifu, stejně jako právo soudce zkoumat potřebu a účelnost jednotlivých výkonů. Advokátní tarif vycházel z rozdělení odměn podle místa provedení úkonu a aprobační osoby, která takový úkon prováděla¹⁴⁸. Jak uvádí S. Balík¹⁴⁹, byla místa provádění úkonu rozdělena do tří či čtyř tarifních tříd. V první, a také nejlépe oceněné, tarifní třídě se nacházela Vídeň a místa ve vídeňském policejním okrese. Do druhé třídy spadala Praha a Brno, později i Karlovy Vary a Mariánské lázně. Zbytek míst patřil do třetí třídy. Odměnu na základě tarifu můžeme rozdělit v zásadě do třech forem, jako¹⁵⁰:

- pracovní honorář,

¹⁴³ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích...*, s. 23.

¹⁴⁴ Zákon č. 40/ 1872 ř. z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými, ve znění zákon č. 233/1906 ř. z. účinném ke dni 16. listopadu 1906

¹⁴⁵ BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 201 s.

¹⁴⁶ BALÍK, Stanislav. Dvakrát po patnácti letech (Z dějin advokacie 1869 - 1883 a 1990 - 2005). *Bulletin advokacie*, 27. října 2005, 60 s.

¹⁴⁷ TOŠNAROVÁ KREJBICOVÁ, Hana. Dějiny advokacie na Berounsku, Hořovicku a Křivoklátsku v letech 1868 - 1938. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. 159 s.

¹⁴⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 36 s.

¹⁴⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a...*, s. 36.

¹⁵⁰ BALÍK, Stanislav. Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 33*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. 112 s.

- cestovné a poplatky za vzdělávání a
- manipulační poplatky.

Při výčtu nejvýznamnějších předpisů nelze vynechat ani nařízení ministerstva spravedlnosti č. 59/1904 ř. z., kterým se dovoluje advokátům, kandidátům advokacie a obhájcům nosit úřední roucho ze dne 17. června¹³¹ tvořené černým soudcovským talárem a baretem. Zmíněné nařízení ve svém úvodním ustanovení odkazuje na nařízení č. 187/1897 ř. z., ukládající povinnost nosit při v něm vyjmenovaných úkonech úřední roucho soudcovským úředníkům a státním zástupcům, kteří se jednájí jako zástupci stran účastní, poněvadž ve stejném případě jako u vedených osob přiznává toto právo (nikoliv povinnost) zároveň i advokátům, koncipientům a obhájcům. Nařízení podává poměrně podrobný popis podoby úředního roucha včetně materiálu, z kterého má být zhotoveno, rozměrů jeho jednotlivých částí apod.

3 Prvorepubliková právní úprava

3.1 Recepce právních předpisů a unifikace

Z pohledu vývoje právní úpravy advokacie lze období tzv. první republiky pokládat za klidnou etapu, v níž je možné vysledovat dva směry, kterými byl vývoj advokacie ovlivněn a kterými se ubíral, jak uvádí S. Balík¹⁵¹. Zprv došlo na základě tzv. recepční normy, zákona Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 (s účinností téhož dne)¹⁵² č. 11/1918 Sb. z. a n., kterým byl zřízen samostatný československý stát, k recepci rakousko-uherských právních předpisů na území republiky a to konkrétně článkem 2., jenž stanovil, že „*veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“ Tedy konkrétně v případě nejdůležitějších právních předpisů týkajících se výkonu advokacie zůstal nadále v platnosti a účinnosti na území Čech, Moravy a Slezska a později i na území Vitorazska, Valticka a Hlučínska¹⁵³ především stěžejní advokátní řád, zákon č. 96/1868 ř. z., disciplinární statut (novelizován zákonem z. č. 233/1906 ř. z.) zákon č. 40/1872 ř. z., zákon č. 58/1890 ř. z. v pozdějším znění, kterým se ministr spravedlnosti zmocňuje, aby vydal nařizovacím způsobem tarif pro takové výkony advokátů a jejich kancelářů v soudním řízení, které pro svou jednoduchost a své opětování dopouštějí průměrného ocenění, nařízení ministra spravedlnosti č. 264/1854 ř. z. o advokátních zkouškách, nařízení ministerstva spravedlnosti číslo 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky a nařízení ministerstva spravedlnosti č. 59/1904 ř. z., kterým se dovoluje advokátům, kandidátům advokacie a obhájčům nosit úřední roucho. Tato kapitola je zaměřena na změny advokátního řádu z roku 1868, neboť samotný advokátní řád a s ním související právní předpisy byly rozebrány v předcházející kapitole.

Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, kde platilo, na rozdíl od českých zemí, uherské právo¹⁵⁴, byl recepční normou převzat zák. článek XXXIV/1874¹⁵⁵, zavádějící advokátní řád, a jeho novely dané zák. čl. XXVIII/1887 a zák. čl. XXIV/1907¹⁵⁶. I zde však platila řada

¹⁵¹ BALÍK, Stanislav. *Pokus o unifikaci advokátního řádu v první československé republice* [online]. nevedeno, nevedeno [29. října 2009]. Dostupné na < <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/historie/balik.pdf> >.

¹⁵² Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého

¹⁵³ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 1 s.

¹⁵⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1993. 24 s.

¹⁵⁵ BALÍK, Stanislav. Poznámka o advokacii v habsburské monarchii v roce 1867. In SCHELLE, Karel, VOJÁČEK, Ladislav (ed). *Rakousko – uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 70 s.

¹⁵⁶ PLUNDR, Otakar, HLAVSA, Petr. *Organizace justice a prokuratury*. 5. vydání. Praha: Panorama, 1987. 25 s.

souvisejících právních předpisů, které byly rovněž většinou převzaty¹⁵⁷, a dohled nad výkonem advokacie vykonával ministr spravedlnosti¹⁵⁸.

Na druhé straně se objevily i snahy o unifikaci advokátního řádu na rozdíl od pokusu o rozsáhlejší rekonstrukční práci, které vyústily ve vypracování osnovy advokátního řádu v roce 1936, jenž měl především odstranit odlišnosti advokátního práva v českých zemích, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi¹⁵⁹. Osnova unifikovaného advokátního řádu však nebyla přijata ani do konce Československé republiky ani v dalších obdobích. Unifikaci advokátního práva v Československu tak přinesl až advokátní řád č. 322/1948 Sb.⁴⁷

Advokátní řád z roku 1868 byl doplněn těmito předpisy: provizorním zákonem č. 83/1920 Sb. z. a n., který v ustanovení § 1 stanovil, že „advokáti, kteří mají domovské právo v obci na území státu československého a vykonávali advokátní praxi dne 28. října 1918 na území nynějšího státu československého, nebo byli sice zapsáni zde do seznamu advokátů později, avšak zkoušku advokátní vykonali před komisí na území státu československého, mohou přesídliti z té části území, ve které platí řád advokátní ze dne 6. července 1868, č. 96 ř. z., do území československého státu, v němž platí advokátní řád uherský (zák. čl. XXXIV z r. 1874), nebo naopak.“¹⁶⁰ Dále následoval zákon č. 40/1922 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech a zákonem č. 144/1936 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech¹⁶¹. V souvislosti s výkonem advokacie, resp. zákonných podmínek vyžadovaných pro zapsání do seznamu advokátů je vhodné ještě zmínit vládní nařízení č. 224/1936 Sb. z. a n. ze dne 3. července o započtení prezenční vojenské služby do praxe kandidátů advokacie.

Opomenout nelze ani velkou změnu v oblasti možnosti přístupu k advokacii, resp. ve studiu na právnických fakultách, kterou přinesla prvorepubliková léta, neboť poprvé v historii bylo na území Československa povoleno na nich studovat a následně provozovat advokacii nejen mužům, ale i ženám¹⁶². Ženám a dívkám bylo zpřístupněno studium na právnické fakultě Karlovy univerzity a to v zimním semestru akademického roku 1918 - 1919 a nově

¹⁵⁷ BALÍK, Stanislav. *Pokus o unifikaci advokátního řádu v první československé republice* [online]. neuvvedeno, neuvvedeno [29. října 2009]. Dostupné na < <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/historie/balik.pdf>>.

¹⁵⁸ ŠVECOVÁ, Adriana, GÁBRIŠ, Tomáš. *Dějiny státu, správy a soudnictva na Slovensku*. Příbram: Aleš Čeněk, 2009. 219 s.

¹⁵⁹ ŠVECOVÁ, Adriana, GÁBRIŠ, Tomáš. *Dějiny státu, správy...*, 219 s.

¹⁶⁰ BALÍK, Stanislav. *Pokus o unifikaci advokátního řádu v první československé republice* [online]. Neuvvedeno, [29. října 2009]. Dostupné na < <http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/historie/balik.pdf>>.

¹⁶¹ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 77 s.

¹⁶² *Historie advokacie v ČR* [online]. Neuvvedeno [cit. 12. listopadu 2009]. Dostupné na < <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>>.

také v Brně a Bratislavě¹⁶³. Oprávnění provozovat advokacii lze dovodit analýzou § 3 odst. 2 zákona č. 40/1922 Sb. z. a n.¹⁶⁴, jelikož jak stanoví tento paragraf, který nepřímou připouští přístup i ženám: „*pozbude-li žena, vykonávající advokacii, československého státního občanství sňatkem, uzavřeným s cizincem, může k její žádosti ministerstvo spravedlnosti po slyšení advokátní komory povolit, aby advokacii dále vykonávala*“¹⁶⁵. První česká doktorka práv Anděla Kozáková - Jírová (shodně uvádí též K. Čermák¹⁶⁵), dle V. Krále¹⁶⁶ se však jednalo o Andělu Kozákovou-Gišovou, dala přednost notářství. Prvou advokátkou se tak stala od roku 1929 až její vrstevnice Matylda Mocová - Wíchová, někdy uváděna též jako Hilda Wíchová - Mocová¹⁶⁷. Ačkoliv byla dána možnost studia a následného možného výkonu advokacie i ženám, do roku 1938 u nás působilo v advokacii pouze nejvýše 50 advokátek, jak uvádí V. Král¹⁶⁸. S. Balík tento počet konkretizuje k roku 1931, kdy bylo v Čechách pouze 7 advokátek a 58 kandidátek advokacie^{169, 170}.

3. 2 Novela advokátního řádu č. 40 z roku 1922

Převzatý advokátní řád, zákon č. 96/1868 ř. z., byl po vzniku republiky zásadněji pozměněn v pořadí druhou novelou, zákonem č. 40/1922 Sb. z. a n.^{Chyba! Záložka není definována.} ze dne 31. ledna 1922 s účinností od 2. března¹⁷¹, která upravila výkon advokacie na území Československé republiky a stanovila jako podmínku pro její výkon rovněž zápis do seznamu advokátů

u některé advokátní komory v Československu (zákon publikován i v I. Schellová, K. Schelle¹⁷²). Konkrétně tak jednalo o advokátní komory v Praze pro Čechy, Brně pro

¹⁶³ ČERMÁK, Karel a kol. *Česká advokátní komora*. 1. vydání. Praha: Milan Horák – REGO, 2001. 17 s.

¹⁶⁴ Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský, ve znění zákona č. 40/1922 Sb. z. a n. účinném ke dni 2 března 1922

¹⁶⁵ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 79 s.

¹⁶⁶ KRÁL, Václav. Ženy v advokacii. *Bulletin advokacie*, 27. října 2003, 88 s.

¹⁶⁷ BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 202 s.

¹⁶⁸ KRÁL, Václav. Ženy v advokacii. *Bulletin advokacie*, 27. října 2003, s. 88.

¹⁶⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 41 s.

¹⁷⁰ V roce 1930 však vykonávalo advokacii 92 advokátek.

Kalhotové období: v čem byla první republika „první“? [online]. září 2007 [citováno dne 24. 4. 2010]. Dostupné na <http://www.cec-wys.org/media/6277d5bb/07_9.pdf>.

Shodně též S. Štrbáňová

ŠTRBÁŇOVÁ, Soňa. *Ženy ve vědě v letech 1840–1989* [online]. 5. 3. 2008, 8. 4. 2008 [citováno dne 24. 4. 2010]. Dostupné na <<http://www.veda.cz/article.do?articleId=22769>>.

¹⁷¹ BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 203 s.

¹⁷² SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Právní úprava advokacie (historie a současnost)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 15 - 17.

Moravu, Opavě pro Slezsko a Hlučínsko a Turčianském Sv. Martině pro celé Slovensko, která byla zřízena zákonem č. 167/1920 Sb. z. a n.¹⁷³. Derogační klauzule v § 9^{Chyba! Záložka není definována.} vymezovala vzájemný vztah mezi tímto zákonem a dřívějšími právními předpisy na základě klasické zásady *lex posterior derogat priori* a to tak, že stanovila účinnost ustanovení dosavadních právních předpisů o advokacii pokud zůstaly nedotčeny tímto zákonem.

Poněkud jiná byla situace na Podkarpatské Rusi, neboť zde advokátní komora zřízena nebyla a její záležitosti vykonával na základě vyhlášky ministra spravedlnosti č. 72/1922 Sb. z. a n. o pověření předsedy sedrie v Užhorodě výkonem agendy ve věcech advokátních na Podkarpatské Rusi¹⁷⁴ předseda sedrie, což byl sborový soud první instance¹⁷⁵, v Užhorodě¹⁷⁶, jak stanovil § 8 písm. a. Disciplinární moc nad advokáty a koncipienty advokacie zde vzhledem k neexistenci komory vykonával disciplinární senát advokátní komory v Turčianském Sv. Martině a úkony komorního žalobce komorní žalobce téže komory^{Chyba! Záložka není definována.}

K zapsání do seznamů advokátů, který měl konstituční účinky¹⁷⁷, bylo zapotřebí, aby koncipient vyplnil kumulativně všechny předepsané zákonné podmínky vyjmenované v § 1 odst. 2., kterými bylo¹⁶⁴:

- československé státní občanství,
- svéprávnost,
- úspěšné dokončení studia práv na některé československé univerzitě,
- dosažení doktorátu na některé československé univerzitě,
- vykonání stanovené praxe a
- úspěšné složení praktické zkoušky předepsané pro advokáty.

Při rozboru jednotlivých zákonných podmínek, kterým se budu v následujících odstavcích věnovat, je třeba vycházet především z recipovaného ABGB a jeho pozdějších novel, jako *lex generalis* převzatého taktéž recepční normou a též dalších předpisů souvisejících s advokací.

¹⁷³ BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 201 s.

¹⁷⁴ BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 201 s.

¹⁷⁵ PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří a kolektiv. *Akademický slovník cizích slov II. díl*. 1. vydání. Praha: Academia Praha, 1995. 681 s.

¹⁷⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 12 s.

¹⁷⁷ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 4 s.

Podobně jako u advokátního řádu v předcházející kapitole bylo nezbytnou podmínkou k zápisu do seznamu advokátů i státní občanství. Vzhledem však k zániku Rakouska-Uherska a vzniku samostatné Československé republiky se tak přímo vyžadovalo státní občanství československé. Podmínky jeho nabývání a pozbývání upravil § 28 n. ABGB¹⁷⁸, který stanovil, že „*státní občanství v těchto dědičných státech nabývají děti československého státního občana narozením*“. Nabývání státního občanství cizinci vymežil následující paragraf, který jim přiznal státní občanství za předpokladu, že nastoupili veřejnou službu, živnost, k jejímuž provozování je nutné řádně se usadit v zemi, nebo dovršením desetiletého nepřetržitého bydliště na území Československa (u posledních dvou předpokladů však existovala zákonná výjimka v § 30), ovšem za podmínky, že si cizinec „*v té době nepřivodil trestu pro zločin*“. Státního občanství se ale nenabývalo již tím, že někdo měl nebo dočasně užíval zemského statku, domu nebo pozemku, že založil obchod, továrnu nebo účastenství na jednom z nich, nebyl-li osobně usedlý v některé zemi.

Druhou podmínku, svéprávnost, upravoval taktéž ABGB, v tomto případě v § 21¹⁷⁹, který taxativně vyjmenovává osoby nesvéprávné jako „*děti, tj. osoby, které ještě nedokonalý roku sedmého, nedospělci, tj. osoby, které ještě nedokonalý roku čtrnáctého, nezletilci, tj. osoby, které ještě nedokonalý roku dvacátého prvního svého života...*“. Jak je zřejmé rozbořením tohoto paragrafu, byla hranice svéprávnosti snížena po vzniku republiky novelou č. 447/1919 Sb. z. a n.¹⁸⁰ z původních 24 let, jak tomu bylo dříve (viz výše), na dovršení 21. roku života. Zákon dále uvádí jako osoby nesvéprávné „*zuřivé, šílené a blbé, kteří buď vůbec jsou zbaveni užívání svého rozumu nebo alespoň nejsou s to dohlédnouti následků svých jednání, dále ty, jimž soudce jako osobám prohlášeným za marnotratníky zakázal další správu jejich jmění konečně nepřítomní a obce*“. Řízení v těchto zmíněných případech upravovaly předpisy procesního práva občanského a to převzatý civilní řád soudní, zákon č. 112 a 113/1895 ř. z., který byl doplněn zákonem č. 100/1931 Sb. z. a n. o zásadních ustanoveních řízení nesporného¹⁸¹.

Další důležitou podmínku představovalo dokončení studia práv na některé československé univerzitě, nebo přede dnem vzniku Československé republiky (případně

¹⁷⁸ Vyhlášovací patent k obecnému zákoníku občanskému č. 946/1811 Sb. z. s.

¹⁷⁹ Vyhlášovací patent k obecnému zákoníku občanskému č. 946/1811 Sb. z. s.

¹⁸⁰ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha a.s., 1997. 357 s.

¹⁸¹ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2003. s. 26 – 27.

nejpozději v akademickém roce 1918 – 1919) na některé univerzitě bývalého Rakouska – Uherska.

Následovalo povinné dosažení doktorátu práv na některé československé univerzitě, nebo přede dnem vzniku Československé republiky (případně nejpozději v akademickém roce 1918 – 1919) na některé univerzitě bývalého Rakouska – Uherska.

Doba původně sedmileté vykonané praxe byla zkrácena § 5^{Chyba! Záložka není definována.} stanovícím koncipientovi šestileté zaměstnání v právní službě, přičemž pět let muselo být vykonáno

u advokáta a poslední rok praxe mohl koncipient strávit alternativě u advokáta, soudu, státního zastupitelství, notáře, státního správního úřadu, finančního úřadu, nebo samosprávného úřadu. Od 1. ledna 1924 postačilo pět let u advokáta a dosavadní povinná soudní praxe vykonaná před tím, než tento zákon nabyl účinnosti, mohla být započtena, nepřesahovala-li jeden rok. Praxe strávená u finanční prokuratury se rovnala praxi strávené u advokáta, jak stanovil odst. 3¹⁸².

K následné advokátní zkoušce mohli být připuštěni pouze koncipienti, kteří vykonávali tři roky praxe u advokáta a dosáhli hodnosti doktora. Oproti dřívější právní úpravě v § 3 zákona č. 96/1868 ř. z., který v tomto případě ukládal povinnou čtyřletou praxi (viz výše), tak byla její délka zkrácena o jeden rok. Další podmínky advokátní zkoušky však nadále upravovalo na základě recepční normy nařízení ministra spravedlnosti č. 264/ 1854 ř. z.⁴⁵ věnované advokátním zkouškám s účinností až do roku 1948¹⁸³, kdy bylo zrušeno zákonem č. 323 /1948 Sb. (viz níže).

Došlo také ke sjednocení zápisu do seznamu advokátů¹⁸⁴, které vedly příslušné advokátní komory, výše vyjmenované, a jak stanovilo rozhodnutí č. 5028, „*proti povolení zápisu není opravného prostředku.*“¹⁸⁵. Do tohoto seznamu tak mohli být zapsáni dle § 6^{Chyba! Záložka není definována.} jen českoslovenští státní občané, kteří vykonali teoretické státní zkoušky nebo nabyli hodnosti doktora práv na některé univerzitě v Československu, anebo před 28. říjnem 1919, po případě nejpozději ve studijním roce 1918 – 1919 na některé univerzitě Rakouska –

¹⁸² BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. 203 s.

¹⁸³ Dle § 13 zákona č. 323 /1948 Sb.

Zákon č. 323/1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské

¹⁸⁴ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právníkový stav a právnícké profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 173 s.

¹⁸⁵ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 4 s.

Uherska, jinak jen pokud jejich zkoušky či hodnost doktora byly nostrifikovány. Před zápisem bylo nutno ještě složit slib, jenž doznal oproti době existence Rakouska - Uherska změny, ve kterém koncipient sliboval, že: „*bude republice Československé věren, že bude u výkonu svého povolání veškeré zákony a platná nařízení zachovávat a své povinnosti plniti svědomitě.*“¹⁸⁶ Chyba! Záložka není definována. Pro srovnání sliboval koncipient v Předlitavsku před vznikem republiky následující: „*že chce Císari věren a Jeho poslušen býti, základní zákony státní, a jiné zákony bez přerušeni zachovávat a povinnosti své svědomitě plniti.*“¹⁸⁶ Nový slib museli složit i všichni advokáti, kteří byli již dříve zapsáni v seznamu advokátů, a to před dnem účinnosti tohoto zákona. Takoví museli tento slib ve lhůtě tří měsíců ode dne účinnosti této novely vlastnoručně napsat, podepsat a doporučeným dopisem zaslat své příslušné advokátní komoře, avšak nejdéle do jednoho měsíce od vyzvání, jinak zákon jako následnou sankci ukládal vymazání ze seznamu advokátů. Dále existovala i skupina advokátů majících od 28. října 1918 sídlo mimo území republiky. Takovou situaci upravoval § 4¹⁸⁷ Chyba! Záložka není definována. tak, že nejprve museli prokázat splnění všech zákonných náležitostí a následně záviselo na ministru spravedlnosti, zda po vyslechnutí advokátní komory svolí k zápisu. K datu účinnosti zákona byl ministrem spravedlnosti a to až do 9. prosince 1925 Josef Dolanský.

Přehled dalších po sobě jdoucích ministrů včetně předsedů vlád zpracovává následující tabulka¹⁸⁷.

Tabulka č. 3: Ministři spravedlnosti v letech 1925 - 1938

Funkční období	Jméno a příjmení	Předseda vlády
9. 12. 1925 – 18. 3. 1926	Karel Viškovský	Antonín Švehla
18. 3. 1926 – 12. 10. 1926	Jiří Haussman	Jan Černý
12. 10. 1926 – 1. 2. 1929	Robert Mayr - Harting	Antonín Švehla
1. 2. 1929 – 27. 10. 1929	Robert Mayr - Harting	František Udržal
29. 9. 1932 – 14. 2. 1934	Alfréd Meissner	Jan Malypetr
4. 6. 1935 – 5. 11. 1935	Ivan Dérer	Jan Malypetr
5. 11. 1935 – 12. 12. 1935	Ivan Dérer	Milan Hodža
18. 12. 1935 – 21. 7. 1937	Ivan Dérer	Milan Hodža
21. 7. 1937 – 22. 9. 1938	Ivan Dérer	Milan Hodža

¹⁸⁶ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 44 s.

¹⁸⁷ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Prah, 1997. 438 s.

22. 9. 1938 – 4. 10. 1938	Vladimír Fajnor	Jan Syrový
4. 10. 1938 – 1. 12. 1938	Vladimír Fajnor, následně od 14. 10. 1938 pak Ladislav Feierabend	Jan Syrový

Na druhou stranu zákon v § 2¹⁶⁴ taxativně vyjmenovával okolnosti bránící výkonu advokacie, mezi které patřil pravomocný rozsudek trestního soudu pro trestný čin, následkem kterého došlo podle platných ustanovení ke ztrátě volebního práva do obcí po dobu této ztráty, a to konkrétně podle zákona č. 75/1919 Sb.¹⁸⁸. Volební právo dle tohoto zákona zanikalo těm, kdo byli odsouzeni (nepodmíněně) pro delikt spáchaný z nízkých a nečestných pohnutek. Podmíněné odsouzení nepředstavovalo překážku.

Další okolností bylo vymazání ze seznamu advokátů na základě disciplinárního nálezu podle zákona č. 40/1872 ř. z. v platném znění, po dobu, po kterou výmaz trval, tedy po dobu tří let ode dne vymazání.

Vykonávání státního placeného úřadu, kromě úřadu ministra a úřadu učitelského rovněž bránilo výkonu advokacie a dle S. Hendrych a E. Tarabrin roku 1941 „*jest zde rozuměti pouze státní úřad ve smyslu služební pragmatiky.*“¹⁸⁹

I vykonávání funkce notáře na základě notářského řádu č. 75/1871 ř. z., na Slovensku a Podkarpatské Rusi funkce veřejného notáře podle zák. článku XXXV. z roku 1874¹⁹⁰, bránilo výkonu advokacie.

Dále bylo překážkou vykonávání zaměstnání, které se nesrovnávalo s povahou a výkonem advokacie, nebo - li tedy takového zaměstnání, kdy se osoba stala svým jednáním nedůvěryhodnou. Kdy se však jednalo o takové zaměstnání, bylo třeba posuzovat s ohledem na konkrétní případ. Jak uvádí S. Hendrych a E. Tarabrin, lze i tak vyčlenit tyto oblasti:

- placené úřady a funkce u různých samosprávných veřejných korporací, které byly již podle své povahy samy o sobě neslučitelné s povoláním advokáta,
- zaměstnání, která byla na újmu cti a vážnosti stavu a
- zaměstnání, která sice nezpůsobovala újmu na cti a vážnosti, ale jejich výkon byl neslučitelný s „*advokátskou neodvislostí*“¹⁹¹, zejména povinnostmi, které byly uloženy advokátovi v tomto řádu.

¹⁸⁸ Zákon č. 75/1919 Sb., kterým se vydává řád volení v obcích republiky Československé

¹⁸⁹ HENDRYCH, Stanislav a kol. Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující). 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 52 s.

¹⁹⁰ SKŘEJPEK, Michal a kol. Právnícký stav a právnícké profese v minulosti. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 174 s

¹⁹¹ HENDRYCH, Stanislav a kol. Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující). 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. s. 52 – 53.

Nakonec bránilo výkonu rovněž upadnutí do konkurzu, pokud trvalo konkurzní řízení, a vyloučen byl tak i ten, na jehož žádost se provádělo vykonávací řízení, pokud nebylo prohlášeno za skončené.

Na okolnosti bránící výkonu advokacie navazuje následující § 3^{Chyba! Záložka není definována.} výčtem způsobů zániku práva vykonávat advokacii. Jednalo se o:

- úmrtí advokáta,
- jeho rezignaci,
- zánik svéprávnosti (viz výše),
- pozbytí československého občanství (viz výše),
- vzdání se úředního sídla advokátem koncipientovi a neustanoviv, a nevrátil-li se na do roka na vyzvání příslušné advokátní komory,
- přijetí úřadu neslučitelného s advokací, jako bylo vykonávání státního placeného úřadu, kromě ministra a úřadu učitele, a úřadu notáře,
- pravomocné odsouzení (viz výše),
- disciplinární nález advokátní komory vyslovující výmaz ze seznamu advokátů a konečně
- prohlášení konkurzu nebo zahájení vyrovnávacího řízení.

**Tabulka č. 4: Počet advokátů na Moravě, v Čechách a ve Slezsku
v letech 1922 – 1938^{192, 193}**

Rok	Počet advokátů
1922	2097
1923	2144
1924	2225
1925	2328
1926	2426
1927	2551

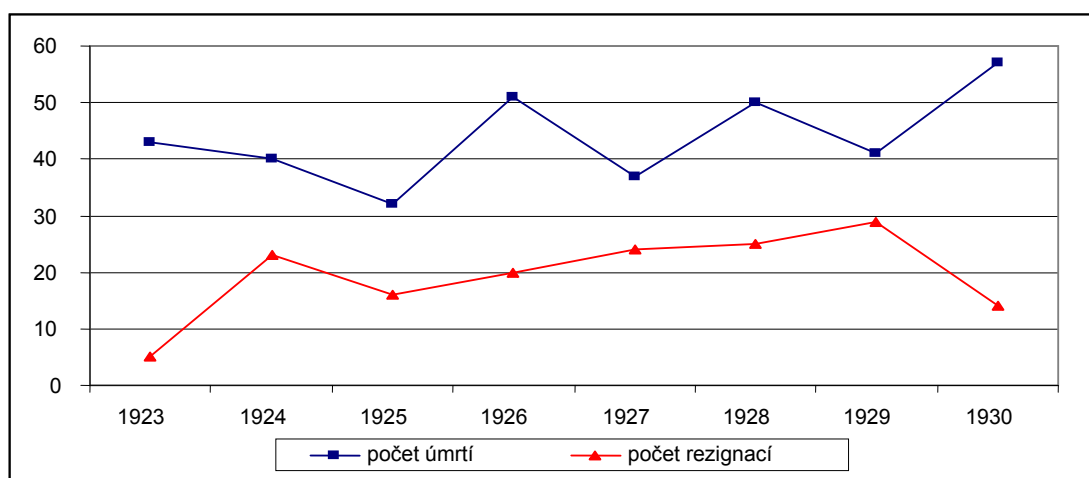
¹⁹² STÁTNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická příručka republiky československé IV*. 1 vydání. Praha: Melantrich, 1932. 397 s.

Data z grafu uvedena v příloze.

¹⁹³ *NS RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10*[online]. Neuveдено [cit. 2 dubna 2010]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

1928	2654
1929	2756
1930	2895
1931	2993
1932	3108
1933	3223
1934	3372
1935	3513
1936	3678
1938	3845 ¹⁹⁴

Graf č. 2: Počet úmrtí a rezignací advokátů na Moravě, v Čechách a ve Slezsku v letech 1923 – 1930¹⁹⁵

Nastaly - li některé z uvedených překážek, nemuselo to ještě znamenat definitivní zánik práva vykonávat advokacii navždy, neboť získal - li bývalý advokát znovu svéprávnost, československé státní občanství nebo se vzdal úřadu notáře nebo státního placeného úřadu neslučitelného s advokací, mohl být bývalý advokát na svoji žádost opětovně zapsán do

¹⁹⁴ J. Kober však uvádí stejný počet advokátů k roku 1937.

KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 135 s.

¹⁹⁵ STÁTNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická příručka republiky československé IV*. 1 vydání. Praha: Melantrich, 1932. 397 s.

seznamu. U ostatních okolností, s výjimkou úmrtí, mohl bývalý advokát žádat o opětovné zapsání, ovšem za předpokladu, že byly splněny zákonné podmínky výše uvedené¹⁶⁴.

3.3 Novela advokátního řádu č. 144 z roku 1936

Polední prvorepublikovou novelou byl zákon č. 144/1936 Sb. z. a n.¹⁹⁶ ze dne 6. června s účinností od 1. července, jak stanovil článek VI. Ten přinesl změnu v délce praxe, neboť ji prodloužil na 6 let a to těm koncipientům, kteří žádali o svůj první zápis do seznamu kandidátů po dni účinnosti tohoto zákona. Délka praxe byla stanovena následovně: 5 let ji bylo nutné vykonat u advokáta a praxe u soudu, státního zastupitelství (vojenského prokurátora), veřejného notáře a u správního nebo finančního úřadu se započítávala ve výši maximálně jednoho roku.

Dále byla rozšířena pravomoc advokátních komor článkem II., kterým se doplňoval § 27 advokátního řádu, neboť komory byly oprávněny usnášet se o zaopatření advokátů a koncipientů v invaliditě a stáří, stejně jako i vdov a sirotků po advokátech a koncipientech a „založiti za tím účelem za souhlasu ministra spravedlnosti invalidní a starobní zaopatření způsobem donucovacím, a to zřízením ústavu vlastního jedné nebo několika advokátních komorám anebo hromadným přistoupením ke zřízenému již ústavu pojišťovacímu...“. Tomto však nebyly dotčeny povinnosti vyplývající ze zákona č. 148/1925 Sb. z. a n. o pojištění osob samostatně hospodařících pro případ invalidity a stáří a zákona č. 26/1929 Sb. z. a n. o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách.

Změněn byl i disciplinární statut v § 5, kdy se v sídle každé advokátní komory pro obvod této komory zřizovala zvláštní disciplinární rada skládající se z 10 - ti členů bylo-li nejvýše 200 advokátů, u více než 200 advokátů pak disciplinární radu tvořilo 15 členů a 6 náhradníků, bylo - li více jak 1000 advokátů 22 členů a 6 náhradníků a nad 2000 advokátů 32 členů a 10 náhradníků včetně prezidenta. Dále byl upraven i § 25 odst. 2, kdy pro platnost ústního jednání a vyhlášení nálezu byla nutná přítomnost alespoň 6 - ti členů a prezidenta nebo jeho náměstka¹⁹⁷.

Prezidenty¹⁹⁸ pražské advokátní komory v období první republiky byli postupně: Eduard Koerner (1918 - 1919), Alois Stompfe (1919 - 1934) a Antonín Klouda (1934 - 1938).

¹⁹⁶ Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský, ve znění zákona č. 144/1936 Sb. z. a n. účinném ke dni 1. července 1936

¹⁹⁷ Zákonem stanovená hranice počtů členu byla minimální, takže nic nebránilo tomu, aby jednání a vynášení nálezu mohli být přítomni všichni členové rady.

¹⁹⁸ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. s. 199 - 202.

V případě Moravské advokátní komory ve stejné etapě se jednalo o tyto osoby: František Hodáč (1916 - 1919), Heinrich Rosenberg (1920 - 1923), Jan Čapek (1923 - 1925), opět Heinrich Rosenberg (1925 - 1928), Jan Čapek (1929 - 1931), Hynek Bulín (1931 - 1937) a František Pauk (1937 - 1938).

Na základě tohoto zákona došlo článkem V. odst. 1 nově také na Slovensku a Podkarpatské Rusi ke zřízení dvou samostatných advokátních komor se sídlem v Bratislavě s působností pro obvod vrchního zemského soudu v Bratislavě a Košicích s působností pro obvod vrchního zemského soudu v Košicích, kam spadalo i území Podkarpatské Rusi¹⁹⁹. Zahájení činnosti komor a z toho vycházející vztah mezi novými komorami a sloučenou komorou upravoval čl. V. odst. 6, kde bylo stanoveno, že „*den, kdy advokátní komora v Bratislavě a v Košicích zahájí svoji činnost, určí vládní nařízení.*“. Dokud ale nedošlo k zahájení činnosti jedné nebo druhé advokátní komory, zůstane pro její obvod zatím činná advokátní komora v Turčianském Sv. Martině podle dosavadních ustanovení. Výbory těchto komor jmenoval ministr spravedlnosti, který měl zároveň pravomoc jmenované členy nebo výbor zbavit úřadu a jmenovat následně nové po možné dohodě s ministrem pro sjednocení zákonů a organizace správy, kterým byl ke dni účinnosti tohoto zákona Jan Šrámek²⁰⁰. Výbory si *ex lege* rozdělily jmění a závazky dosavadní komory v Turčianském Sv. Martině a byly povinny usnést se na jednacích řádech komor. Pro případ, že by po zahájení činnosti jedné komory byla stále činná tehdejší sloučená komora, provedlo se rozdělení jmění a závazků po dohodě s nově zřízenou komorou. Tato opatření podléhala ale schválení ministra spravedlnosti a ministra pro sjednocení zákonů a organizace správy.

¹⁹⁹ SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právníký stav a právnícké profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 174 s

²⁰⁰ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 442 s.

4 Období Česko - Slovenska a Protektorátu Čechy a Morava

4.1 Právní úprava advokacie v Česko - Slovensku

Období od podepsání neplatné mnichovské dohody²⁰¹ ze dne 30. září 1938 do 14. resp. 15. března 1939 (dále jen Česko - Slovensko²⁰²) spolu s navazujícím obdobím Protektorátu Čechy a Morava představovalo dobu zkoušek nejen pro advokacii, která prošla procesem přijímání opatření, především v podobě zákonů a nařízení, majících za úkol nejen odstranit její nezávislost, ale provést v ní i některé personální změny. Nezanedbatelné dopady měla i samotná mnichovská dohoda, na jejímž základě republika, jak uvádí V. Rameš²⁰³, „ztratila asi třetinu svého území (41 098 km²) a obyvatel (zhruba 5 milionů, z toho 1 431 000 Čechů a Slováků).“ To se samozřejmě odrazilo i v poklesu počtu advokátů a právní úpravě advokacie tím způsobem že „advokacie v obsazených sudetských územích byla podřízena právnímu řádu Německé říše.“²⁰⁴, kdežto zbytek území podléhal právu česko-slovenskému, později protektorátnímu, které tvořily právní předpisy vydané protektorátními orgány, předpisy z doby před okupací a předpisy Německé říše²⁰⁵. Následně došlo 5. října k abdikaci prezidenta republiky E. Beneše, který byl 30. listopadu nahrazen ve funkci E. Háchou²⁰⁶ a na základě žilinské dohody ze dne 6. října byla vyhlášena autonomie Slovenska (autonomie Podkarpatské Rusi byla vyhlášena dne 11. října²⁰⁷).

²⁰¹ Z hlediska mezinárodního práva veřejného je nutné pokládat mnichovskou dohodu za absolutně neplatnou, jelikož, jak lze vyvodit z rozsudku Norimberského vojenského tribunálu, už při podpisu této dohody plánovala německá vláda okupaci Československa, uvedla tak českou stranu vědomě v omyl způsobující neplatnost takto uzavřené smlouvy, a to od samého počátku.

DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2008. 101 s.

Shodně též MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 366 s.

²⁰² MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 442 s.

²⁰³ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 245 s.

²⁰⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 46 s.

²⁰⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 477 s.

²⁰⁶ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 45 s.

²⁰⁷ *Druhá republika – Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 15. ledna 2009, 12. dubna 2010 [cit. 11. ledna 2009]. Dostupné na < http://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%A1_republika >.

**Obrázek č. Oblasti dnešní ČR postoupené na základě mnichovské dohody
Německu^{208, 209}**

Na uvedený sled událostí reagovaly i právní předpisy upravující výkon advokacie. Nejprve bylo dne 9. října 1938 vydáno vládní nařízení č. 219/1938 Sb. z. a n. o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výdělečném podnikání²¹⁰, kterým byla na dobu do 11. října 1939 řešena otázka přístupu k advokacii a práva advokátů měnit sídlo. Výbor advokátní komory mohl na základě tohoto nařízení provést zápis do seznamu advokátů za podmínky, že proti takovému zápisu nebylo námitek z hlediska mimořádných hospodářských poměrů způsobených stavem branné pohotovosti státu nebo z důvodu veřejného zájmu.

Následovalo vládní nařízení č. 249/1938 Sb. z. a n. ze dne 25. října, kterým se měnil obvod advokátní komory v Brně²¹¹ tak, že k němu byl přiřazen v důsledku změny hranic (viz výše) obvod advokátní komory v Opavě, která na základě tohoto nařízení zanikla²¹².

Opomenout nelze ani vládní nařízení č. 265/1938 Sb. z. a n., které zmocňovalo výbor advokátní komory k rozhodnutí o zápisu do seznamu advokátů obdobně jako výše uvedené nařízení č. 219. Bylo však významné v tom, že výslovně připouštělo stížnost k ministerstvu spravedlnosti proti odepření zápisu nebo přesídlení.

Opatření stálého výboru Národního shromáždění č. 283/1938 Sb. z. a n. ze dne 16. listopadu 1938 o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie²¹³,

²⁰⁸ *Sudety a pohraničí České republiky – Historie* [online]. nevedeno [cit. 2. února 2010]. Dostupné na <<http://www.abchistory.cz/pohranici-cr/>>.

²⁰⁹ Na mapě jsou vyznačena i území podstoupena na základě vynucení Německem nad rámec mnichovské dohody, např. oblast Jilemnicka a Chodska.

²¹⁰ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 77 s.

²¹¹ TRČKA, Václav. K dějinám advokacie na Uherskohradištsku a Zlínsku v letech 1918 - 1948. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008, s. 25 – 27.

²¹² KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 94 s.

T. Kopecký²¹⁴, S. Balík²¹⁵ a J. Kober²¹⁶ však uvádí toto opatření pod číslem 284²¹⁷, zpřesnilo předcházející nařízení a rozšířilo jejich obsah. Nově od účinnosti tohoto opatření spadalo do pravomocí advokátních komor právo nepovolit zápis do seznamu advokátů, byl – li dotčen veřejný zájem, ačkoliv by jinak byly splněny zákonné podmínky pro výkon advokacie. Stejně oprávnění komory platilo i v případě zápisu do seznamu koncipientů. Lze tedy konstatovat, že byl v jisté míře opět zaveden princip *numerus clausus*. Kdy byl dotčen veřejný zájem, stanovil demonstrativním výčtem § 3 zmíněného opatření, který za dotčení takového zájmu považoval případ, kdy „*povolením zápisu nebo přesídlením by počet advokátů (koncipientů) bud' v obvodu advokátní komory, nebo na určitém místě byl rozmnožen takovým způsobem, že by to ohrožovalo dosud nezapsané advokáty na jejich slušné výživě a potřebném zaopatření.*“²¹³ Uvedené oprávnění mohlo být časově omezené na dobu, po kterou byla advokacie (praxe koncipienta) vykonávána v určitém místě, a městech majících podle posledního sčítání lidu více než 50 000 obyvatel, případně tolik v určité části města.

Další změna nastala i ve věkové hranici, do které bylo možno advokacii vykonávat. Dle § 7 toto oprávnění zanikalo dnem 31. prosince roku, ve kterém advokát dosáhl věkové hranice 65 let, dále také v případě, že takového věku již dosáhl v době, kdy toto opatření nabylo účinnost, nebo dosáhl - li ho do konce roku 1938, dnem 31. prosince 1939. Na druhou stranu nebylo výše zmíněné omezení absolutní. Výjimky připouštěl odst. 2 jmenovaného paragrafu, kdy byl výbor advokátní komory oprávněn povolit další vykonávání advokacie, jestliže existoval „*nutkavý veřejný zájem*“, nebo když toho advokát potřeboval „*k výživě sebe a své rodiny*“²¹⁸. Takové povolení mohlo být odvoláno po odpadnutí veřejného zájmu, nebo nebylo - li již odůvodněné z hlediska hospodářských poměrů advokáta nebo členů jeho rodiny. Žádost se podávala u příslušné advokátní komory nejméně tři měsíce před zánikem práva vykonávat advokacii a v případě žádosti odůvodněné potřebou výživy sebe a své rodiny bylo nutné též vylíčit skutečné majetkové poměry, jmění a příjmy advokáta a členů jeho rodiny s uvedením zejména sjednané smlouvy o životním pojištění. Jak bylo výše uvedeno, bylo oprávněním advokátní komory, nikoliv však její povinností uvedené povolení udělit,

²¹³ Opatření stálého výboru č. 283/1938 o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie

²¹⁴ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. VI. s.

²¹⁵ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 46 s.

²¹⁶ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 78 s.

²¹⁷ Na základě prostudované literatury se však ztotožňuji s tímto číselným označením

²¹⁸ Ze znění opatření lze vyvodit, že obě podmínky (tj. výživa sebe a zároveň své rodiny) musely být splněny kumulativně, nikoliv tedy pouze alternativně.

proto tedy neshledala - li komora uvedené skutečnosti za důvodné, odepřela advokátovi další výkon advokacie. Proti takovému rozhodnutí mohl dotyčný advokát podat stížnost s odkladným účinkem v prekluzivní lhůtě 15 - ti dnů od doručení rozhodnutí advokátní komory k ministerstvu spravedlnosti²¹⁹.

Třetí změnu stanovil § 5, když přinesl národnostní omezení pro advokáty, kteří nebyli české, slovenské nebo rusínské národnosti v tom směru, že jejich počet ve výboru advokátní komory a v její kárné radě mohl být nanejvýš tak velký, aby odpovídal národnostnímu složení obyvatelstva v obvodu komory. Jinými slovy tak stanovil pro tyto osoby numerus clausus.

Jmenovaný výčet právních předpisů lze pro úplnost ještě doplnit vyhláškou předsedy vlády č. 320/1938 Sb. z. a n. o opatřeních Stálého výboru podle § 54 ústavní listiny s prozatímní platností zákona²²⁰.

4. 2 Právní úprava v období Protektorátu Čechy a Morava

V nočních hodinách ze dne 14. na 15. března 1939 obsadila německá vojska zbývající část území republiky, která zůstala po zabrání na základě mnichovské dohody²²¹ (viz výše), polském záboru části Slezska, osamostatnění Slovenska a okupaci Podkarpatské Rusi Maďarskem²²². Následně byl 16. března v Praze A. Hitlerem vydán výnos vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939, jenž, jak uvádí H. Petrův „*představoval zásadní státoprávní změnu bývalého Česko - Slovenské republiky a měl se stát legálním základem okupační politiky nacistického Německa vůči Čechám a Moravě.*“^{223, 224} Tento výnos byl publikován jak v říšském zákoníku I, č. 47, tak i ve Sbírce nařízení (věstníku) pro Čechy a Moravu v čísle 2 ze dne 21. března, dále též ve Sbírce zákonů a nařízení, jež byla

²¹⁹ Shodně též T. Kopecký

HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. VI. s.

²²⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 46 s.

²²¹ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha a.s., 1997. 374 s.

²²² RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 222 s.

²²³ PETRŮV, Helena. *Právní postavení Židů v Protektorátu Čechy a Morava (1939 - 1941)*. 1. vydání. Jihlava: Institut Tereziánské iniciativy, 2000. 11 s.

²²⁴ Dle mezinárodního práva veřejného byl vynucený souhlas E. Háchy ze strany A. Hitlera k přijetí tzv. německého protektorátu nad Čechami a Moravou nicotným právním úkonem.

DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2008. 101 s.

Shodně též MALÝ, Karel a kol.: „*Zřeknutí se státní suverenity, které Hácha ...v dokumentu neurčitého charakteru v Berlíně podepsal...postrádalo od počátku mezinárodně právní relevanci, o nicotnosti z pohledu tehdy platného ústavního práva...nelze pochybovat.*“

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha a.s., 1997. 374 s.

vydávána v Praze a představovala pokračování Sbírký zákonů a nařízení republiky Česko - Slovenské, pod číslem 75 dne 17. března (bez jakékoliv akceptace některého z nejvyšších státních orgánů^{225, 226}) a v Úředním listě č. 65 ze dne 17. března. Jak stanovilo nařízení říšského ministerstva vnitra ze dne 3. dubna 1939, byl říšský zákoník a Sbirka nařízení pro Čechy a Moravu publikačními sbírkami i pro území Protektorátu Čechy a Morava²²⁷. Výnos prohlásil sice formálně Čechy a Moravu za protektorát s protektorátní vládou v čele s hlavou autonomní správy protektorátu, ve skutečnosti však byla autonomie značně omezena. Nařízením říšských ministrů vnitra a spravedlnosti o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939²²⁸ s účinností od 16. dubna došlo ke zřízení německých správních orgánů, soudů působících vedle správních orgánů a soudů protektorátních²²⁹. Shodná dvoukolejná úprava se projevila i u advokátních komor, kde vedle protektorátních komor byla zřízena taktéž Říšská komora právních zástupců v Protektorátu Čechy a Morava se sídlem v Praze, v důsledku čehož došlo k rozdělení advokátů na říšskoněmecké a protektorátní, ze kterých však jen někteří byli připuštěni k říšskoněmeckým soudům²³⁰. Navíc z celkového počtu 3845 advokátů, kteří vykonávali advokacii v roce 1938, došlo k jejich poklesu na 2691 osob (k 30. červnu roku 1939), kde z tohoto počtu zastávalo výkon advokacie 851 advokátů nearijců²³¹.

Protektorátním právním předpisem, který se dotýkal advokacie, bylo na základě zmocňovacího zákona č. 330/1938 Sb. n. a z.²³² vládní nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n. o právním postavení Židů ve veřejném životě²³³ ze dne 4. července 1939, jež přineslo konečné řešení otázky omezení Židů ve svobodných povoláních, mezi něž patřila nejen advokacie, ale i lékařství a vůbec všechny veřejné úřady, orgány a funkce. Na základě tohoto nařízení²³⁴ se

²²⁵ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha a.s., 1997. 374 s.

²²⁶ To představovalo rozpor s Ústavou z roku 1920 v § 64 upravujícím taxativně pravomoci prezidenta republiky. Mezi vyjmenované pravomoci však nespádalo právo prezidenta republiky zřít se územní suverenity.

²²⁷ PETRŮV, Helena. *Právní postavení Židů v Protektorátu Čechy a Morava (1939 - 1941)*. 1. vydání. Jihlava: Institut Tereziánské iniciativy, 2000. 12 s.

²²⁸ MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví Protektorátu Čechy a Morava*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 3 s.

²²⁹ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Recht und Verwaltung im Protektorat Böhmen und Mähren*. München: Dr. Hut, 2009. 9 s.

²³⁰ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. s. 179 – 180.

²³¹ ÚSTŘEDNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD V PRAZE. *Statistická ročenka Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Melantrich, 1941. 124 s.

²³² KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 104 s.

²³³ Vládní nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n. o právním postavení Židů ve veřejném životě

²³⁴ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 182 s.

snížil počet advokátů v Praze o 441 osob a mimo ní o 151 osob, zatímco na Moravě bylo vymazáno 197 advokátů. Kdo se pokládal za Žida, definovalo nařízení poměrně podrobně ve svém základním ustanovení v § 1 ^{Chyba! Záložka není definována.}. Za Žida se tak považoval ten, kdo:

- pocházel od nejméně tří podle rasy úplně židovských prarodičů. Za úplně židovského se považoval prarodič bez dalších předpokladů, jestliže přísluší nebo příslušel k židovské náboženské společnosti,
- za Žida se též považoval úplně židovský míšenec pocházející od dvou židovských prarodičů:
 - který dne 16. září 1935 náležel k židovské náboženské společnosti nebo po tomto dni do ní byl přijat,
 - který dne 16. září 1935 byl v manželství se Židem nebo s ním po tomto dni do manželství vstoupil,
 - který pocházel z manželství se Židem [písm. a)] uzavřeného po dni 17. září 1935 a
 - který pocházel z nemanželského styku se Židem [písm. a)] a byl narozen jako nemanželský po dni 31. července 1936.

Z hlediska advokacie byl důležitý zejména § 4 odst. 2 stanovící, že Židé nemohou, pokud déle není ustanoveno něco jiného, být: advokáty (koncipienty), obhájci ve věcech trestních, ani patentními zástupci (kandidáty patentního zastupitelství)... Na uvedené navazoval § 7 n., který upravoval už konkrétně vyloučení Židů z advokacie a stanovil i postup pro takové vyloučení, který byl následující.

Výbor advokátní komory byl povinen, nikoliv tedy pouze oprávněn, nařídit výmaz advokátů Židů ze seznamu advokátů, jakož i koncipientů, ovšem před nařízením takového výmazu nejprve vyzval všechny advokáty (koncipienty) zapsané v seznamu, aby ve lhůtě nejméně osmi dni sdělili písemně skutečnosti rozhodné pro posouzení, zda jsou Židé, či nikoliv. Pro takové posouzení jim výbor mohl uložit, aby v přiměřené lhůtě, která jim byla stanovena, předložili příslušné doklady, přičemž důkazní břemeno prokazující, že advokát nebyl Židem, měl právě tento advokát²³⁵. Proti rozhodnutí výboru advokátní komory, že se advokát (koncipient) ze seznamu vymazává, mohl advokát (koncipient) podat u výboru advokátní komory do patnácti dnů po doručení námítky, že není Žid. Advokáti (koncipienti), kteří byli na základě uvedeného postupu vymazáni ze seznamu, nesměli obstarávat cizí právní

²³⁵ HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 19 s.

záležitosti, zejména zastupovat před soudem nebo mimo soud a poskytovat právní porady; to však neplatilo pro obstarávání věcí jejich manželek a jejich nezletilých dětí, pokud nebylo stanoveno zastoupení advokátem.

Židé, kteří byli advokáty a byli vymazáni podle § 7 ze seznamu advokátů vedených u advokátních komor v Praze a Brně mohli být dále ustanoveni jen židovskými právními zástupci, kteří mohli obstarávat pouze právní věci Židů a organizací nebo zařízení, které sledovaly výhradně nebo převážně zájmy Židů; zvláště pro ně mohli sepisovat podání a zastupovat je před soudy nebo je mimo soud a obhajovat. Totéž platilo i v případě Židů koncipientů, kteří byli koncipienty a byli vymazáni ze seznamu koncipientů podle § 7, a též Židů, kteří splňovali podmínky předepsané pro zápis do seznamu koncipientů. Tito mohli být nadále připuštěni k přípravné praxi židovského právního zastupitelství. Židovští právní zástupci (koncipienti židovského právního zastupitelství) mohli být ustanoveni (připuštěni) podle potřeby, nejvýše ale v počtu dvou procent počtu advokátů (koncipientů), zapsaných v den vyhlášení tohoto nařízení v seznamech advokátních komor v Praze a v Brně²³⁶. Stanovený nejvýše přípustný počet židovských právních zástupců a kandidátů židovského právního zastupitelství mohl být však nově upraven vládním nařízením, vždy nejméně po třech letech podle tehdejších poměrů. Židovské právní zástupce ustanovovalo, určovalo jim sídla a kandidáty židovského právního zastupitelství k přípravné praxi připouštělo ministerstvo spravedlnosti po návrhu prezidenta vrchního soudu. Takové osoby zároveň podléhaly dozoru prezidenta krajského a vrchního soudu podle svého působíště a ministerstvu spravedlnosti (§ 15).

Dále je potřebné zmínit i vládní nařízení č. 174/1940 Sb. z. a n. ze dne 28. března s účinností od 31. května, kterým se mění a doplňují ustanovení o působnosti orgánů advokátních komor²³⁷. Nařízení pozměnilo advokátní řád v tom směru, že rozšířilo pravomoci výboru advokátní komory i na usnášení se o rozpočtu příjmů a výdajů komory, rozvrhování případného schodku komory na její členy, uzavírání hromadných pracovních smluv s odborovými organizacemi konceptních a jiných zaměstnanců v advokátních kancelářích, obesílání advokátů a koncipientů za účelem osobního dostavení se, požadování, aby podali potřebné vysvětlení či vydávání v mezích výkonu dohledu příkazů a donucení k plnění povinností a to do výše až 3 000 K u advokátů a 1 000 K u koncipientů (před uložením pokuty však bylo nutné advokáta či koncipienta nejprve písemně vyzvat ke splnění povinnosti

²³⁶ Pro uvedené osoby byl zaveden princip numerus clausus.

²³⁷ Vládního nařízení č. 174/1940 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují ustanovení o působnosti orgánů advokátních komor

a upozornit jej na důsledky v případě nesplnění). Výkazy výboru o splatných členských příspěvcích a o rozvržení schodku hospodaření komory na její členy, jakož i výměry o uložení pokut, které byly opatřeny doložkou vykonatelnosti podepsanou prezidentem advokátní komory, platily za exekučními tituly a mohly být jako takové vykonány formou soudní exekuce.

V čele pražské advokátní komory působil Theodor Kopecký (1938 - 1945), v případě Moravské advokátní komory byl prezidentem Pavel Krippner (1938 - 1943) a následně Jaromír Appel (1943 - 1945)²³⁸.

Následovala vyhláška ministra sociální a zdravotní správy v dohodě s ministrem spravedlnosti a v souladu s úřadem říšského protektora v Čechách a na Moravě č. 51/1940 Sb. z. a n.²³⁹ ze dne 29. února s účinností od 1. března, kterou se upravovaly platové a pracovní podmínky zaměstnanců v kancelářích advokátů, notářů a obhájců ve věcech trestních v Protektorátu Čechy a Morava. Osobní působnost se vztahovala na všechny koncepční a kancelářské zaměstnance v kancelářích advokátů, notářů a obhájců v trestních věcech na území Protektorátů Čechy a Morava s výjimkou osob zaměstnaných výlučně úklidem, čištěním a posilkami. Je třeba připomenout, že odměňování advokátů stále upravoval advokátní tarif (viz výše). Touto vyhláškou došlo k úpravě pracovněprávních vztahů tak, že se všichni v ní uvedení zaměstnanci zařazovali do čtyř platových skupin (podle věku a profesního postavení) a jejich plat byl vyměřován podle platové tabulky tvořící přílohu této vyhlášky.

Do první skupiny spadali praktikanti do 17 - ti let věku, praktikanti starší 17 - ti let s obecnou nebo měšťanskou školou, absolventi dvouleté obchodní nebo nižší střední školy starší 17 - ti let a zaměstnanci starší 20 - ti let bez jakékoliv předchozí praxe a vyššího vzdělání než obecné nebo městské školy a nakonec přechodně (tj. nejvýše po dobu půl roku) zaměstnaní vysokoškolští studenti do složení všech státních zkoušek, nejdéle však do jednoho roku po dosažení absolutoria.

Druhá skupina zahrnovala kancelářské zaměstnance starší 20 - ti let věku, kteří byli zaměstnaní psaním na stroji podle předlohy a zaměstnanci stejného druhu, kteří neznali

²³⁸ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. s. 199 - 202.

²³⁹ Vyhláška ministra sociálních a zdravotní správy v dohodě s ministrem spravedlnosti a v souladu s úřadem říšského protektora v Čechách a na Moravě č. 51/1940 Sb. z. a n., kterou se upravují platové a pracovní podmínky zaměstnanců v kancelářích advokátů, notářů a obhájců ve věcech trestních v Protektorátu Čechy a Morava

těsnopis, dále kancelářské síly, jejichž činnost spočívala v provádění kancelářských prací, zejména ve vyhotovování čistopisů, ve zpracování vyřízení podle formulářů, jakož i spisů, které obsahovaly pouze návrh nebo formální prohlášení (návrh na odmítnutí žaloby atd.), v pracích ve spisovně, ve zpracování jednoduchých žádostí, týkajících se výloh a exekučních věcí nebo v sestavování jednoduchých pozůstalostních výkazů a konečně kancelářské síly, jejichž činnost přesahovala hranice skupiny II. a) a II. b), avšak nespádaly do skupiny III.

Následovala třetí skupina vedoucích zaměstnanců, kteří byli činní samostatně v účetnictví, kteří vedli agendu palmární, knihovní, konkurzní, vyrovnávací, nespornou aj., byli odpovědní za včasné a řádné vyhotovení a zpoplatnění spisů, jakož i dodržení lhůt a jejichž činnost spočívala též v samostatném zhotovení jednoduchých konceptů jiného druhu.

Poslední čtvrtou skupinu tvořili koncipienti bez substitučního oprávnění a koncipienti se substitučním oprávněním.

Výše platu byla však diferencována i podle místa výkonu práce na základě tří místních tříd, kde do první třídy spadala města Velká Praha, Velké Brno, Plzeň, Olomouc, Moravská a Slezská Ostrava, do druhé Hradec Králové, Nový Hradec Králové, Pražské Předměstí, Slezské Předměstí, Kukleny, Malšovice, Plotičtš, Svobodné Dvory a obce nad 20 000 obyvatel s výjimkou obcí uvedených v I. místní třídě a do třetí třídy ostatní obce. Podle výše uvedených kritérií tak např. vysokoškolský student do složení všech státních zkoušek pracující v advokátní kanceláři v Olomouci pobíral plat 500 K měsíčně, nebo kandidát advokacie v Plzni se substitučním oprávněním pracující po dobu tří let 1600 K měsíčně. Pro srovnání se průměrný roční plat pomocného kancelářského personálu v roce 1940 v protektorátní správě (brutto) pohyboval ve výši 14 896 K u svobodných zaměstnanců a 17 589 K u ženatých zaměstnanců²⁴⁰

Dále bylo ustanoveno, že rozhodování o rozdělení pracovních hodin přísluší zaměstnavateli, vyjma však 24. prosince, kdy musela pracovní doba končit nejpozději ve 12 hodin. Prací přesčas byla každá práce konaná přes pracovní dobu 48 hodin týdně, svátky byly Nový rok, velikonoční a svatodušní pondělí, 1. květen, 5. červenec na Moravě, 6. červenec v Čechách, 28. září a oba vánoční svátky (ostatní svátky a památné dny byly považovány za běžné pracovní dny) a při služebních cestách náležely zaměstnanci cestovní náklady, stravné a nocležné podle příslušného ustanovení advokátního, případně notářského tarifu.

²⁴⁰ ÚSTŘEDNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD V PRAZE. *Statistická ročenka Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Melantrich, 1941. 63 s.

Po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha došlo v Protektorátu Čechy a Morava k zostření poměrů, což se dotklo i právním úpravy advokacie. Nejenom, že tak bylo např. zastaveno vydávání advokátního časopisu Česká advokacie²⁴¹, ale došlo i k vydání vládního nařízení č. 354/1942 Sb. z. a n.^{242, 243}, o kárných opatřeních proti politicky nespolehlivým advokátům a koncipientům, které „...*chronologicky uzavřelo protektorátní Sbirku zákonů a nařízení v oblasti předpisů o advokacii...*“²⁴⁴. Nařízení ukládalo disciplinárním orgánům komory povinnost oznamovat ministerstvu spravedlnosti případy, na které se toto vládní nařízení vztahovalo. Ministr spravedlnosti následně určil, jestli proti politicky nespolehlivým advokátům a koncipientům bude vedeno řádné kárné řízení nebo o kárném opatření rozhodne samotné ministerstvo, v kterémž to případě pak mohlo správní cestou trvale nebo dočasně vymazat advokáta či koncipienta ze seznamu advokátů, resp. koncipientů.

²⁴¹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 49 s.

²⁴² Vládní nařízení č. 354/1942 Sb. z. a n., o kárných opatřeních proti politicky nespolehlivým advokátům a kandidátům advokacie

²⁴³ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 49 s.

²⁴⁴ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha : Česká advokátní komora, 2009. 183 s.

5 Advokacie v letech 1945 až 1948

5.1 Poválečná právní úprava

Období ohraničené koncem války na jedné straně a událostmi roku 1948 na druhé straně tvoří sice krátkou, nikoliv však nezanedbatelnou etapu vývoje advokacie. Po osvobození Československa a následném obnovení československého státu došlo ústavním dekretem prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. o obnovení československého právního pořádku²⁴⁵ ze dne 3. srpna k navázání na prvorepublikovou právní úpravu, když tento v článku 4. stanovil zmocnění vlády k tomu, aby určila, které právní předpisy zůstávají v účinnosti a zároveň rozšířila nebo zrušila jejich územní působnost. První skupinu tvořily „ústavní a jiné právní předpisy československého státu, vydané do 29. září 1938 včetně, pocházejí ze svobodné vůle československého lidu a jsou československý právní řád“ a „předpisy vydané v oblasti tohoto řádu v době, kdy československý lid byl zbaven své svobody..., které se nepříčí svým obsahem znění nebo demokratickým zásadám československé ústavy...“, jež se nestaly součástí právního řádu, ale byly po přechodnou dobu užívány. Druhá skupina byla představována právními předpisy z doby nesvobody²⁴⁶ absolutně vyloučenými z používání týkajícími se „oborů soudního práva, trestního, soudního řízení trestního práva osobního a práva rodinného“. Tento dekret byl následně doplněn ústavním dekretem č. 22/1945 Sb. a dekretem č. 5/1945 Sb.²⁴⁷.

Na základě výše uvedeného byla převzata nejen ústava československé republiky z roku 1920, ale především též stále účinný a několikrát novelizovaný advokátní řád č. 96/1868 ř. z. Z hlediska advokacie tak došlo k zachování kontinuity s první republikou a ke „...konsolidaci advokacie postižené Protektorátem a válkou, provázené politickým bojem demokratických sil s komunisty“²⁴⁸. Do tohoto období vstupovala advokacie s pokleslým počtem advokátů o osoby, které se nedožily konce války, které zahynuly ve věznicích či koncentračních táborech, také o odsunutě německé advokáty a advokáty vyloučené z výkonu advokacie v důsledku kolaborace nebo zrady²⁴⁹. Z hlediska advokátního řádu byla provedena

²⁴⁵ Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. o obnovení československého právního pořádku

²⁴⁶ Dobu nesvobody definoval ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. o obnovení československého právního pořádku a vládní nařízení č. 31/45 Sb. jako dobu ode dne 30. září 1938 až do dne 4. května 1945.

²⁴⁷ VLČEK, Eduard. *Právní dějiny ČSR (1939 - 1947)*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 76 - 77.

²⁴⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 50 s.

²⁴⁹ BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 190 s.

jeho poslední novelizace, a to zákonem č. 201/1946 Sb. z. a n. o úpravě některých otázek týkajících se advokacie. Nezanedbatelné jsou i další změny ve výkonu advokacie provedené vládním nařízením č. 25/1947 Sb. z. a n. o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie či změny v oblasti advokátního tarifu provedené vyhláškami Nejvyššího cenového úřadu č. 29/1945 ú. l. a č. 337/1947 ú. l.²⁵⁰.

5. 2 Zákon č. 201/1946 Sb. z. a n. o úpravě některých otázek týkajících se advokacie

Tento zákon ze dne 16. října 1946²⁵¹, účinný na území Čech, Moravy a Slezska od 14. listopadu téhož roku, novelizoval zákon č. 144/1936 Sb. z. a n.¹⁹⁶, kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech a přinesl řadu změn. Především se vypořádal s otázkou kontinuity či diskontinuity, nejen, válečných právních předpisů, když zrušil svým ustanovením § 7 účinnost vládního nařízení č. 249/1938 Sb. z. a n., kterým se mění obvod advokátní komory v Brně (toto nařízení přijato v důsledku změny hranic a přiřazení odvodu zaniklé opavské advokátní komory (viz výše), dále opatření Stálého výboru č. 284/1938 Sb. z. a n. o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie a vládní nařízení č. 174/1940 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují ustanovení o působnosti orgánů advokátních komor. Současně s uvedenými právními předpisy byla zrušena i účinnost říšskoněmeckých právních předpisů upravujících advokacii a vydaných na území Čech, Moravy a Slezska. Účinnost rozhodnutí a opatření, která byla přijata v mezidobí od 5. května 1945 do účinnosti tohoto zákona pro území přechodně odloučená od území Čech, Moravy a Slezska podle předpisů platných pro advokacii na ostatním území těchto zemí vyřešil § 6 tak, že se považovala za rozhodnutí a opatření vydaná v rámci platných předpisů.

Zkrácena byla i délka praxe stanovená zákonem č. 144/1936 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech v čl. I. a potřebná k zápisu do seznamu advokátů a to z původních šesti let na roků pět, kdy v návaznosti na tento článek stačila nyní praxe u advokáta trvajíc alespoň čtyři roky, místo dřívějších pěti let .

V souvislosti s přesídlováním advokátů byl novelizován i § 21 advokátního řádu, když přesídlení, ke kterému uděloval souhlas výbor advokátní komory, bylo přípustné po uplynutí

²⁵⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 50 s.

²⁵¹ Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský, ve znění zákona č. 201/1946 Sb. z. a n. účinném ke dni 14. listopadu 1946

3 měsíců od tohoto povolení. V pravomoci výboru však bylo, stejně jako za první republiky zkrátit nebo prominout tuto dobu, byly-li pro to závažné důvody.

Zákon dále umožňoval provést započtení v případě požadované délky praxe potřebné pro zápis do seznamu advokátů a rozeznával tři skupiny osob, u kterých tato možnost existovala.

Nejprve šlo o osoby, jež byly účastníky národního odboje ve smyslu zákona č. 136/1946 Sb. z. a n. o umístování a jiném zaopatření účastníků národního odboje za osvobození, které byly pro svou účast v odboji zdrženy v nástupu nebo výkonu praxe a osoby, které byly z důvodů politické persekuce či z jiných okupací zaviněných důvodů zdrženy v nástupu nebo výkonu praxe. Požadována délka praxe se zkracovala o uvedenou dobu, ovšem zkrácení bylo přípustné maximálně ve výši jeden a půl roku.

Dále se jednalo o absolventy práv, kteří složili historicko-právní a judiciální zkoušku na právnické fakultě Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity nebo Komenského univerzity v Bratislavě a byli v době od vydání vyhlášky o uzavření českých vysokých škol ze dne 17. listopadu 1939 do konce doby nesvobody (viz výše) zaměstnání právníckými pracemi u advokáta. Těmto se uvedená doba započítávala plně, při splnění ostatních náležitostí, do celkové doby předepsané pro zápis do seznamu advokátů a pro připuštění k advokátní zkoušce, avšak doba předepsaná pro zápis do seznamu advokátů, nesměla být zkrácena o více než tři roky.

Nakonec se v celém rozsahu do doby předepsané pro praxi započítávalo období, kdy osoby, jež byly účastníky národního odboje a osoby, které byly z důvodů politické persekuce či z jiných okupací zaviněných důvodů zdrženy v nástupu nebo výkonu praxe konaly právnícké práce u advokáta, nezapsány v důsledku okupace v seznamu advokátů, ačkoliv by jinak splňovaly podmínky pro zápis do tohoto seznamu.

Zákon pamatoval i na koncipienty, kteří vykonávali praxi u advokáta na území, které bylo po 29. září 1938 přechodně odloučeno od Československé republiky (viz výše). Byly - li v tomto případě závažné důvody, mohla být tato praxe uznána připuštění k advokátní zkoušce a pro zápis do seznamu advokátů.

Změny nastaly v důsledku zrušení (tímto zákonem) vládního nařízení č. 174/1940 Sb. z. a n. ze dne 28. března s účinností od 31. května, kterým se měnila a doplňovala ustanovení o působnosti orgánů advokátních komor i v pravomocích advokátní komory a výborů, když nyní byla komora oprávněna na základě změny § 27 advokátního řádu podle písmena d) přezkoumávat a schvalovat konečné účty o hospodaření komory předložené výborem.

Advokátní řád byl dále změněn v případě pravomocí výborům advokátních komor

v § 28 tak, že podle § 2 odst. 6:

- spravoval hospodaření advokátní komory, usnášel se o rozpočtu příjmů a výdajů komory, určoval a vybíral členské příspěvky a rozděloval schodek na členy komory a
- zřizoval prozatím náměstka, když některý advokát zemřel, onemocněl, nebyl přítomen, nebo nemohl vykonávat advokacii z jiných důvodů a sám si náměstka neustanovil či nemohl.

Zároveň byl § 28 advokátního řádu doplněn o písmeno:

- l) uzavírat hromadné pracovní smlouvy s odborovými organizacemi konceptních i jiných zaměstnanců v advokátních kancelářích, stanovil - li tak zákon a
- m) v oboru své působnosti obesílat advokáty a kandidáty advokacie za účelem osobního dostavení se, požadování, aby podali potřebné vysvětlení či vydávání v mezích výkonu dohledu příkazů a donucení k plnění povinností a to do výše až 3 000 K u advokátů a 1 000 K u koncipientů (před uložením pokuty však bylo nutné advokáta či koncipienta nejprve písemně vyzvat ke splnění povinnosti a upozornit jej na důsledky v případě nesplnění).

Podobně jako v případě výše uvedeného zrušeného vládního nařízení byly výkazy výboru o splatných členských příspěvcích a o rozvržení schodku hospodaření komory na její členy, jakož i výměry o uložení pokut, které byly opatřeny doložkou vykonatelnosti podepsanou prezidentem advokátní komory, exekučními tituly a mohly být jako takové vykonány formou soudní exekuce. Nově však s tím rozdílem, že k podepsání byl oprávněn i náměstek prezidenta, což nikterak nezkracovalo vykonatelnost takových výkazů a výměrů.

Dále byly tímto zákonem zřízeny dvě advokátní komory pro Čechy v Praze a Moravu v Brně. Slezská advokátní komora v Opavě obnovena nebyla. Prezidentem pražské advokátní komory byl Antonín Klouda (1945 - 1948), kdežto Moravské advokátní komory ve stejném období Josef Slezák²⁵².

Zákon samotný však nezůstal dlouhou dobu v účinnosti, neboť byl následně nahrazen novým advokátním řádem č. 322/1948 Sb. s účinností od 1. ledna 1949.

²⁵² BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. s. 199-202.

5. 3 Vládní nařízení č. 25/1947 Sb. z. a n. o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie

Vládní nařízení ze dne 14. února 1947²⁵³ účinné na území Čech, Moravy a Slezska od téhož dne a vydané na základě zákona č. 144/1936 Sb. z. a n. zrušilo do té doby účinné vládní nařízení č. 224/1936 Sb. z. a n. ze dne 3. července o započtení prezenční vojenské služby do praxe kandidátů advokacie (viz výše). Co se považovalo za vojenskou službu, stanovil § 2 jmenovaného nařízení jako: prezenční službu a vojenský výcvik příslušníků náhradní zálohy v československé branné moci. Do uvedeného taxativního výčtu však nespadala vojenská služba prodloužená z důvodu trestu. Podobně jako předchozí vládní nařízení stanovilo započítávání vojenské služby do právní praxe předepsané pro zápis do seznamu advokátů, a to konkrétně polovinou délky vojenské služby. V návaznosti na možnost započtení osobám uvedeným v § 5 odst. 1²⁵⁴ zákona č. 201/1946 Sb. z. a n.²⁵¹ o úpravě některých otázek týkajících se advokacie se těmto vojenská služba započítávala podle tohoto nařízení jen, pokud tím nebyla doba předepsané praxe u advokáta zkrácena celkem o více než jeden a půl roku. V případě osob uvedených v § 5 odst. 2²⁵⁵ stejného nařízení, se započítávala vojenská služba jen, pokud tím nebyla doba předepsané právní praxe u advokáta zkrácena celkem o více než tři roky.

²⁵³ Vládní nařízení č. 25/1947 Sb. z. a n. o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie

²⁵⁴ Účastníkům národního odboje ve smyslu zákona č. 136/1946 Sb. z. a n. o umístování a jiném zaopatření účastníků národního odboje za osvobození, kteří byly pro svou účast v odboji zdrženi v nástupu nebo výkonu praxe a osobám, které byly z důvodů politické persekuce či z jiných okupací zaviněných důvodů zdrženy v nástupu nebo výkonu praxe.

²⁵⁵ Absolventi práv, kteří složili historicko-právní a judičiální zkoušku na právnické fakultě Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity nebo Komenského univerzity v Bratislavě a byli v době od vydání vyhlášky o uzavření českých vysokých škol ze dne 17. listopadu 1939 do konce doby nesvobody zaměstnáni právními pracemi u advokáta.

6 Advokacie v letech 1948 až 1989

6. 1. Vývoj právní úpravy advokacie od roku 1948

Podobně jako výkon řady jiných samosprávných povolání, byla i právní úprava advokacie poznamenána únorovými událostmi roku 1948, které následně přinesly dobu úpadku práva a advokacie samotné²⁵⁶. I když se pokoušela udržet svoji autonomii, převažovala ze strany státu tendence podříditi ji státní moci a „vedoucí úloze komunistické strany“²⁵⁷, což v důsledku vedlo k odstranění jejího soukromoprávního charakteru zrušením advokátních komor zákonem č. 322/1948 Sb. o advokacii a unifikaci právní úpravy na území celé republiky²⁵⁸. V tomto období došlo postupně k přijetí čtyř zákonů o advokacii, a tak lze z uvedeného hlediska tuto éru rozdělit do pěti po sobě jdoucích etap. V prvním období, které následovalo bezprostředně po únorových událostech roku 1948, byl účinný ještě původní advokátní řád (zákon č. 96/1868 ř. z.) a to až do 31. prosince 1948, kdy od následujícího dne vstoupil v účinnost již nový advokátní řád (zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii). Třetí etapa spojená s účinností tohoto zákona, i když ne příliš dlouhá, skončila s počátkem účinností nového zákona o advokacii č. 114/1951 Sb. ode dne 1. ledna 1952. Následoval další, v pořadí třetí, zákon o advokacii č. 57/1963 Sb. s účinností od 19. července 1963 do 31. prosince, kdy od 1. ledna začal platit poslední zákon o advokacii č. 118/1975 Sb.

Kromě uvedených zákonů o advokacii byla postupně v souvislosti s nimi přijata i řada dalších právních předpisů rozvádějících a doplňujících jejich ustanovení jako např.²⁵⁹:

- vládní nařízení č. 135/1948 Sb. o odměně obhájců v řízení před mimořádnými soudy,
- zákon č. 323 /1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské,
- nařízení ministra spravedlnosti č. 324/1948 Sb., jímž se vydávají podrobné předpisy o odborné justiční zkoušce,
- nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 Sb., kterým se provádějí některá ustanovení zákona o advokacii,

²⁵⁶ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 53 s.

²⁵⁷ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 53 s.

²⁵⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 13 s.

²⁵⁹ BALÍK, Stanislav, Keller, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky*. Praha: Česká advokátní komora, 1995. 5 s.

- nařízení ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb. o sazbách za advokátní a notářské výkony,
- nařízení ministra spravedlnosti č. 115 /1951 Sb., kterým se stanoví sazby odměn za úkony právní pomoci poskytované advokátními poradnami,
- zákon č. 33/1953 Sb. o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury a
- vyhláška ministra spravedlnosti č. 50/1965 Sb. o odměnách za poskytování právní pomoci (advokátní tarif)²⁶⁰.

6. 2 Zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii a změny, které přinesl

Nový zákon o advokacii²⁶¹ byl přelomový v tom smyslu, že přinesl řadu změn zaměřených na odstranění samosprávného charakteru advokacie, v důsledku čehož poklesl počet advokátů k 1. lednu 1947^{262, 263} z původních 2074 v českých zemích a 427 na Slovensku na 570 k roku 1951^{264, 265}. Dále byla sjednocena právní úprava pro Čechy, Moravu, Slezsko a zároveň i Slovensko, kde před účinností tohoto zákona platila pro výkon advokacie jiná právní úprava (viz výše). Unifikace proběhla zrušením např. nejen zákona č. 96/1868 ř. z., kterým se uvádí advokátní řád či zákona č. 40/1872 ř. z., o vykonávání disciplinární moci nad advokáty a kandidáty advokacie a ministerského nařízení č. 114/1857 ř. z., o nakládání s pokoutníky, ale i právních předpisů účinných pro Slovensko, jakým byl např.: zák. článek XXXIV/1874, zavádějící advokátní řád, a jeho novely dané zák. čl. XXVIII/1887 a zák. čl. XXIV/1907 nebo zák. článek XXXIV/1914, o doplnění ustanovení vztahujících se na přípravnou praxi potřebnou pro soudcovskou a advokátní kvalifikaci a na zastupování advokátů před sborovým soudem s nařízeními vydanými na jejich základě. Úplný výčet

²⁶⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 61 s.

²⁶¹ Zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii

²⁶² STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ. *Statistická příručka Československé republiky*. Praha: Státní úřad statistický v Praze, 1948. 129 s.

²⁶³ S. Balík však pro stejné časové období uvádí počet 2103 advokátů

BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 56 s.

²⁶⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 56 s.

²⁶⁵ Shodně též J. Kober

KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 135 s.

zrušených právních předpisů ke dni účinnosti zákona (1. lednu 1949) uváděl demonstrativně § 40 zákona²⁶¹.

K provedení zákona byl později postupně přijat zákon č. 323/1948 Sb.²⁶⁶, jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské, nařízení ministra spravedlnosti č. 324/1948 Sb. ze dne 31. prosince 1948, jímž se vydávají podrobné předpisy o odborné justiční zkoušce, nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 Sb.²⁶⁷ ze dne 21. února 1949, kterým se provádějí některá ustanovení zákona o advokacii a nařízení ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb.²⁶⁸ ze dne 20. prosince 1950, o sazbách za advokátní a notářské výkony.

Změněn byl i způsob samotné organizace advokacie zrušením do té doby advokátních komor v Praze, Brně, Košicích a Bratislavě, jejichž práva a závazky přešly na základě rozhodnutí ministerstva spravedlnosti buď na krajská sdružení, nebo případně na ústřední sdružení, které podléhalo ministerstvu spravedlnosti. Ústřední sdružení sdružovalo krajská sdružení, jejichž obvod byl zpravidla²⁶⁹ shodný s obvody 19 - ti československých krajských soudů, které se územně kryly s obvody krajů zřízených § 2 zákona č. 280/1948 Sb.²⁷⁰ o krajském zřízení s účinností od 24. prosince 1948 a která řídila výkon advokacie ve svém odvodu, k čemuž byla oprávněna vydávat závazné směrnice a dohlížet nad jejich zachováním.

Advokáti byli oprávněni vykonávat advokacii výhradně jen v krajském sdružení, které jim k tomu určovalo sídlo a vedlo jejich seznam. Z důvodu zachování a upevnění lidově demokratického právního řádu a napomáhání státním orgánům, kdy byli advokáti povinni poskytovat právní pomoc stranám, zejména udílet právní porady, sepisovat právní listiny, zastupovat před soudy a jinými veřejnými orgány, mohlo krajské sdružení zapsaného advokáta přeložit. V případě, že takový advokát nesouhlasil s přeložením, bylo mu umožněno podat stížnost do 15 - ti dnů od doručení rozhodnutí k ministru spravedlnosti, který dohlížel nejen na výkon advokacie, ale i na činnost krajských sdružení, ústředního sdružení a všech jeho orgánů. Stejně jako přijímání nových členů, bylo též v oprávnění sdružení svého člena

²⁶⁶ Zákon č. 323/1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské

²⁶⁷ Zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii, ve znění nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 účinném ke dni 1. ledna 1949

²⁶⁸ Zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii, ve znění nařízení ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1951

²⁶⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 55 s.

²⁷⁰ Zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení

vyloučit v případě veřejného zájmu, za který zákon považoval zejména nezahájení výkonu advokacie v určené lhůtě ve vykázaném sídle nebo bez vážného důvodu, dále pokud vyšly najevo skutečnosti bránící přejetí za člena, které v době přijetí nebyly známy nebo vyskytly-li se takové skutečnosti později a neplnil-li advokát zúčtování a odvádění platů přijatých při provozování advokacie krajskému sdružení. Výčet výše uvedených skutečností tak nebyl stanoven taxativně. I v tomto případě mohla být podána stížnost k ministru spravedlnosti ve lhůtě 15 - ti dnů od doručení rozhodnutí.

K dalším pravomocím krajského sdružení uvedeným v zákoně patřilo:

- zřizování náměstka advokátovi, který ze závažných důvodů po dobu delší tří měsíců nevykonával advokacii,
- jmenování likvidátora advokátovi, jehož členství zaniklo,
- přijímání platů vzniklých v souvislosti s provozováním advokacie od advokátů a periodické rozdělování jím odměn na základě těchto příjmů,
- vykonávání dozoru, v rámci kterého mohl výbor sdružení udělovat advokátům a koncipientům, kteří se při výkonu advokacie dopustili nepořádností, výstrahy, výtky a napomenutí a v závažnějších případech ukládat i pořádkové pokuty, a to advokátům do 10 000 Kčs a koncipientům do 2 000 Kčs²⁷¹.

Podobně jako advokátní komory, mělo i krajské sdružení své orgány, jejichž organizaci a působnost upravoval organizační řád vydávaný ministrem spravedlnosti a taktéž jednací řád, který upravovalo ústřední sdružení a následně jej schvaloval ministr spravedlnosti. K obligatorním orgánům náležela členská schůze (obdoba valné hromady), výbor jako výkonný orgán sdružení a předseda.

Na činnost krajských sdružení dohlíželo ústřední sdružení, které bylo oprávněno změnit nebo zrušit jejich opatření a řídit jejich činnost prostřednictvím závazných směrnic k tomu vydávaných. Obdobná byla i organizační struktura, kdy mezi orgány náležela schůze delegátů krajských sdružení, předsednictvo a předseda. Organizaci a působnost jednotlivých orgánů, stejně jako u krajských sdružení, upravoval organizační řád vydávaný formou nařízení ministrem spravedlnosti.

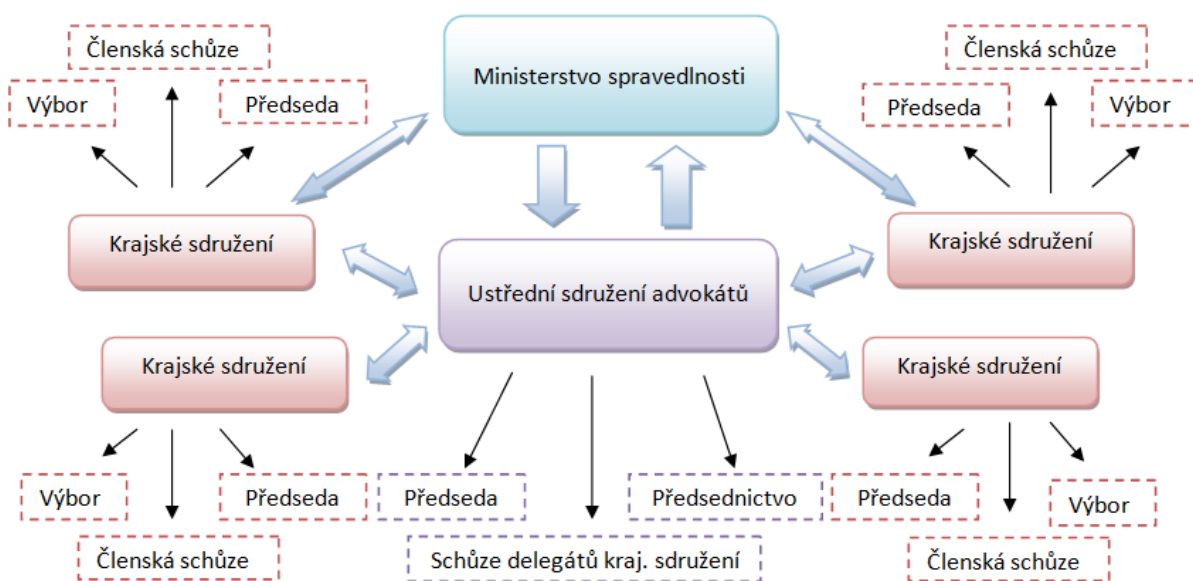
Na nejvyšším stupni hierarchicky uspořádaného žebříčku stálo ministerstvo spravedlnosti, které dohlíželo nejen nad činností ústředního sdružení, ale i krajských sdružení (viz výše) a bylo při té příležitosti oprávněno změnit nebo zrušit jejich usnesení a opatření

²⁷¹ Na základě § 17 odst. 2 zákona č. 322/1948 Sb., o advokacii bylo možné proti takovému opatření podat stížnost k Ústřednímu sdružení advokátů

z důvodů veřejného zájmu či zastavit jejich výkon. Navíc z důvodů rozporu s právními předpisy nebo veřejným pořádkem mohlo ministerstvo rozpustit, odvolat nebo zastavit jejich činnost.

Zajímavou pravomoc uděloval ministrowi spravedlnosti § 22. Na základě tohoto mohl ministr udělit zaměstnancům národního podniku oprávnění k zastupování tohoto podniku před soudy v případech, ve kterých bylo předepsáno zastupování advokátem, i když uvedené osoby advokáty nebyly. Zcela stejné platilo i u zaměstnanců jednotné odborové organizace v případě jejího zastupování a jejich členů ve sporech vzniklých v souvislosti s konáním práce za úplatu.

Schéma č. 3: Organizace advokacie podle zákona č. 322/1948 Sb. o advokacii

Změnou prošly i zákonné podmínky potřebné pro zápis do seznamu advokátů. Advokátním koncipientem se nyní mohl stát pouze československý státní občan²⁷², jenž byl státně spolehlivý a oddaný lidově demokratickému zřízení a prokázal předepsanou odbornou způsobilost (stejně jako v případě předchozího advokátního řádu), pod kterou se ode dne 1. ledna 1949, na základě účinnosti nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 Sb.²⁶⁷, kterým se provádějí některá ustanovení zákona o advokacii, rozumělo:

- s prospěchem dokončené právnické vzdělání,
- úspěšné složení odborné justiční zkoušky a

²⁷² Podle zákona č. 236/1920 Sb., kterým se doplňují a mění dosavadní ustanovení o nabytí a pozbytí státního občanství a práva domovského v Republice československé a souvisejících právních předpisů. Od 1. 10. 1949 podle zákona č. 194/1949 Sb., o nabytí a pozbytí československého státního občanství, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 8 n. tohoto zákona se občanství nabyvalo narozením, uzavřením manželství, udělením a státoobčanským slibem.

- právní praxe po dobu pěti let (s možností zkrácení na tři roky) vykonávána u advokáta nebo soudu.

Zaměstnavatelem koncipientů byla krajská sdružení, která je následně přidělovala k výkonu praxe jednotlivým advokátům zapsaným ve svém obvodu a jež jim mohla také udělit substituční oprávnění i na případy, kdy bylo obligatorní zastoupení advokátem, vyjma však zastupování před nejvyšším soudem, nejvyšším vojenským soudem, státním soudem a správním soudem. Koncipient musel následně u přiděleného advokáta vykonat předepsanou pětiletou praxi, což byla podmínka pro připuštění k odborné justiční zkoušce určená zákonem č. 323/1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské a to konkrétně nařízení ministra spravedlnosti č. 289/1949 Sb., kterým se vydávají podrobné předpisy o přípravné službě soudcovské. Z důvodů hodných zvláštního zřetele jako byla např. nemoc, dovolená, povinné cvičení ve zbrani apod., se uvedená doba započítávala do doby praxe, nepřesáhla-li 6 - ti měsíců. Teprve poté mohl koncipient podat žádost k připuštění k odborné justiční zkoušce, o které rozhodoval předseda komise zřízené ministerstvem spravedlnosti, a v případě rozhodnutí o nepřipuštění existovala možnost odvolání se do 15-ti dnů od doručení k ministerstvu spravedlnosti.

Samotná zkouška, jejíž konkrétní podobu v návaznosti na zákon č. 323/1948 Sb.²⁶⁶ rozvádělo nařízení ministra spravedlnosti č. 324/1948 Sb., jímž se vydávají podrobné předpisy o odborné justiční zkoušce, se konala neveřejně před pětičlenným zkušebním senátem skládajícím se z předsedy a čtyř zkušebních komisařů v češtině nebo slovenštině a rozdělovala se dvou částí, písemné a ústní.

Žádost o připuštění ke zkoušce, která se mohla konat pouze v pravidelných obdobích, a to v lednu, dubnu, červenci nebo říjnu²⁷³, jak stanovilo nařízení, se podávala nejpozději jeden měsíc před počátkem tohoto období u služebního úřadu žadatele, případně u příslušného krajského sdružení, které neprodleně předložilo předsedovi komise k rozhodnutí. Následná zkouška se mohla konat buď v místě sídla komise, nebo na základě stanovení jejího předsedy i v jiném místě. Nejprve byl žadatel podroben ústní zkoušce ze služebního předmětu, kterým byla politická nauka (marxismus-leninismus), jejíž úspěšnost v podobě jednomyslného usnesení členů senátu byla bezpodmínečná pro to, aby mohl být vůbec připuštěn k samotné písemné a následně konečně ústní zkoušce. Písemná zkouška, která měla podobu klauzurní

²⁷³ Předseda komise mohl z důvodů hodných zřetele určit termín i mimo pravidelné období, přičemž nařízení neuvádělo definici pojmu důvod hodný zřetele, nýbrž pouze demonstrativně uvádělo např. nemoc. Záleželo tak na správním uvážení předsedy komise, co pod tento pojem subsumoval.

práce, se konala ze soukromého práva, civilního práva procesního, trestního práva hmotného a procesního, a to ve dvou dnech. První den při prověření znalostí ze soukromého práva a civilního práva procesního musel kandidát na základě soudních spisů nebo sděleného skutkového stavu vypracovat soudní rozhodnutí a žalobu nebo opravný prostředek, obdobně to bylo i druhý den v případě trestního práva hmotného a procesního. Po úspěšném absolvování písemné části byl kandidát připuštěn k ústní zkoušce, která se konala současně s nejméně dvěma kandidáty a trvala nejdéle dvě hodiny.

Zkušební senát následně uznal koncipienta buď způsobilým, kterémužto se pak vydalo vysvědčení, nebo neshledal jeho způsobilost a v tomto případě se neúspěšný koncipient mohl pokusit o opravnou zkoušku nejdříve v nejbližší následujícím pravidelném období, ovšem jen dvakrát. Existoval - li případ hodný zvláštního zřetele, mohl ministr spravedlnosti povolit výjimku v dohodě s ministrem financí, a to pokud šlo o kandidáta z řad úředníků (čekatelů) právní služby u finančních prokuratur. Výše uvedené se však vztahovalo na justiční zkoušky vykonané od účinnosti tohoto, tedy od 22. prosince 1948. Proto § 9 odst. 2 zákona stanovil, že advokátní zkoušky spolu s např. notářskými zkouškami, vykonané před účinností tohoto zákona, tedy podle již uvedeného zákona č. 201/1946 Sb. z. a n., měly stejné právní účinky jako zkouška vykonaná podle tohoto zákona.

Koncipient, který byl československým státním občanem, státně spolehlivý, oddaný lidově demokratickému řízení a prokázal uvedenou předepsanou odbornou způsobilost, mohl být poté přijat za člena krajského sdružení a vykonávat v něm advokacii, nesměl však vykonávat jiné placené zaměstnání kromě vědecké činnosti.

K oprávněním advokáta náleželo:

- odmítnout zastupování strany ze závažných důvodů,
- vypovědět zmocnění taktéž ze závažných důvodů, musel však zastupovat stranu ještě 15 dnů od doby, kdy byla strana o výpovědi vyrozuměna, pokud to bylo třeba, aby neutrpěla újmy,
- nevypovídat u soudu nebo jiného veřejného orgánu o svěřených věcech, ledaže by ho ministr spravedlnosti tohoto závazku z důležitého státního zájmu zprostil a
- žádat na soudu, aby určil odměnu a náklady.

Na druhou stranu zákon vyjmenovával povinnosti advokáta, ke kterým patřilo:

- náležitě a poctivě plnit převzaté úkoly,

- zachovávat mlčenlivost o věcech, které mu byly svěřeny, pokud ho strana tohoto závazku nezprostila, a kteréž to se nemohl dovolávat, šlo-li o trestný čin podle zákona č. 231/1948 Sb.²⁷⁴, na ochranu lidově demokratické republiky,
- pokusit se o smírné řešení sporu mezi stranami dříve než se obrátí na soud nebo jiný veřejný orgán,
- uschovat spisy po dobu pěti let ode dne, kdy přestal stranu zastupovat a
- na požádání strany vydat listiny, které mu byly stranou nebo pro ni odevzdány nebo které sám pro stranu na její náklad pořídil.

V důsledku zrušení původního ministerského nařízení č. 114/1857 ř. z., o nakládání s pokoutníky (viz výše) se právní úprava pokoutnictví promítla do tohoto zákona prostřednictvím § 34²⁶¹, který za pokoutnictví považoval neoprávněné po výdělečném způsobu obstarávání právních záležitostí, což se považovalo za přestupek promlčitelný ve lhůtě 3 let a ukládala za něj sankce v podobě až 6 - ti měsíců vězení a souběžně i pokutu do 100 000 Kč. Nebylo-li možné uvedenou částku vydobýt, byl okresní národní výbor oprávněn podle míry zavinění uložit náhradní trest vězení opět do 6 - ti měsíců. Na rozdíl od dřívější právní úpravy nyní tak zákon pouze obecně definoval pokoutnictví a nevypočítával již konkrétní skutkové podstaty, jak bylo výše uvedeno. Dále přešla pravomoc k rozhodování o věci ze soudu na okresní národní výbory a byly ztříhány sankce za takové jednání např. v délce vězení z původních až 6 - ti týdnů na maximálně 6 měsíců. Vyloučen byl opravný prostředek přípustný v dřívější právní úpravě.

Do advokátního řádu se dostalo i kárné právo a řízení o něm dříve upravené v samostatném zákoně číslo 40/1872 ř. z. (viz výše). V novém advokátním řádu platilo o kárném řízení proti advokátům přiměřeně předpisy o kárném řízení se soudci, nestanovil - li advokátní řád jinak. Z uvedeného lze tedy vyvodit právní vztah advokátního řádu jako zákona *lex specialis* k předpisům o kárném řízení se soudci co by *lex generali*. Kárného přečinu se mohl dopustit pouze advokát, který porušil povinnosti svého povolání stanovené jak obecně v § 1^{261, 275} (zachovávání a upevňování lidově demokratického právního řádu a napomáhání státním orgánům při provádění zákonů, v této souvislosti poskytovat právní pomoc stranám, zejména udílet právní rady, sepisovat právní listiny, zastupovat před soudy

²⁷⁴ Zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky

Jednalo se např. o trestný čin velezrady, vyzvědačství proti spojenci, nedbalého uchovávání státního tajemství, ohrožení obrany republiky, válečného škůdnictví, válečné zrady, nedovoleného zpravodajství, účasti a nadřezování při vojenském zločinu nebo přečinu, sdružování proti státu, vyzvědačství, násilí na ústavních atd.

²⁷⁵ Lze souhlasit s názorem J. Kobera, který uvádí, že v povinnostech advokáta zcela chybí hájit oprávněné zájmy klienta a jeho osobní práva zaručená ústavou.

KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 134 s.

a jinými veřejnými orgány) tak následně konkrétně v ustanoveních ostatních paragrafů stanovících povinnosti advokátů (viz výše), ačli nešlo o pouhou nepořádnost. Zákon za porušení povinností taxativně jako sankce ukládal písemné pokárání, pokutu od 500 Kč až do 1 000 000 Kč na základě uvážení, která byla příjmem státního rozpočtu nebo ztrátou členství v krajském sdružení společně s nezpůsobilostí nabýt členství v jiném krajském sdružení. Stíhání kárných přečinů u krajského soudu příslušného podle sídla krajského sdružení, jehož byl advokát členem v době stíhání, se promlčelo při kumulativně splněných požadavcích, ke kterým náleželo období do 5 - ti let od doby, kdy byl spáchán, nahrazení úplné škody obviněnému a nedopuštění se nového kárného přečinu v promlčecí lhůtě. Bližší podmínky promlčení stanovil § 29. Proti nálezu krajského soudu, jenž vyrozuměl příslušné krajské sdružení o zahájení kárného řízení a jeho výsledku, příslušelo odvolání nejvyššímu soudu, který rozhodoval v senátech.

6. 3 Zákon č. 114/1951 Sb., o advokacii změny a změny v právní úpravě advokacie

Účinností nového zákona o advokacii dne 1. ledna 1952²⁷⁶ byl zrušen předchozí advokátní řád zákon č. 322/1948 Sb., nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 Sb. spolu s dalšími právními předpisy odporujícími ustanovení tohoto zákona. Změna nastala i v organizaci advokacie zrušením krajských sdružení advokátů spolu s Ústředním sdružením advokátů v Praze, jejichž práva a závazky přešla na nově zřízené Ústředí advokátních poraden v Praze (dále jen „Ústředí“), ovšem s výjimkou vlastnického práva k zařízení a jinému majetku sloužícímu přímo výkonu advokacie, které přešlo na advokátní poradny mu podléhající.

Na uvedený zákon navázalo např. nařízení ministra spravedlnosti č. 115/1951 Sb.²⁷⁷, kterým se stanovila sazba odměň za úkony právní pomoci poskytované advokátními poradnami (advokátní tarif) nebo zákon č. 33/1953 Sb.²⁷⁸, o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury.

Podobně jako dříve, plnila advokacie úkoly sloužící k upevňování socialistické zákonitosti. Na rozdíl od předchozí právní úpravy však poskytovala advokacie právní pomoc

²⁷⁶ Zákon č. 114/1951 Sb. o advokacii

²⁷⁷ Nařízení ministra spravedlnosti č. 115/1951 Sb., kterým se stanoví sazby odměň za úkony právní pomoci poskytované advokátními poradnami (advokátní tarif)

²⁷⁸ Zákon č. 33/1953 Sb. o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury

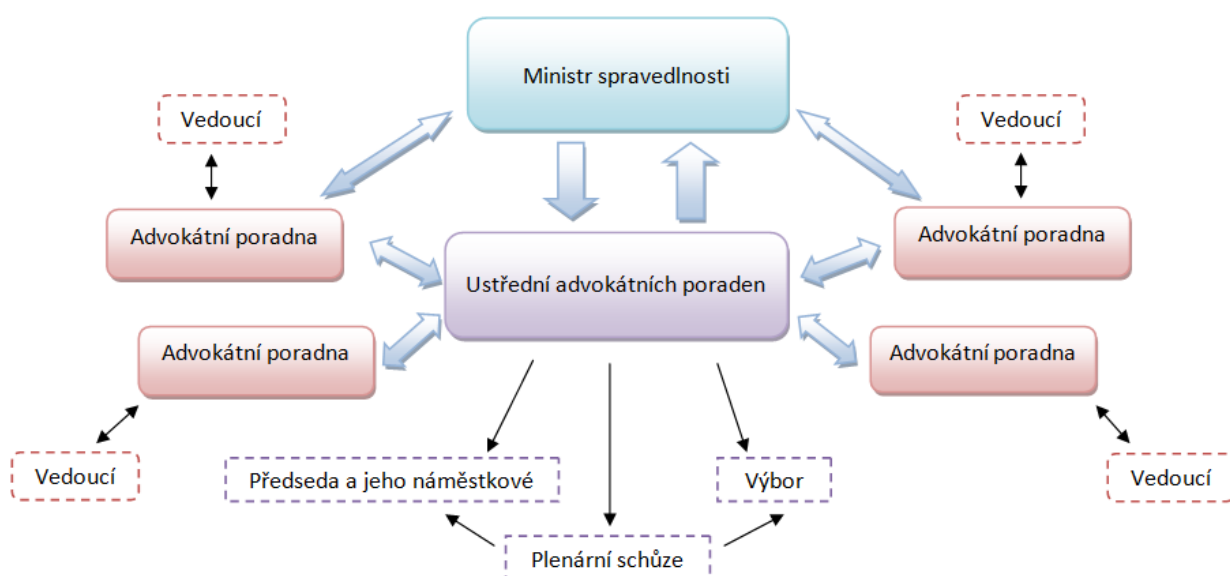
(zejména udílením právních pořad, sepisováním listin a zastupováním účastníků v řízení před soudy a orgány státní správy) zákonem konkrétně taxativně vyjmenovaným osobám²⁷⁹, mezi které náležely socialistické právnické osoby, jiné společenské organizace, orgány státní správy a občané. Nově byl také v § 31 ustanoven výslovný zákaz soukromého výkonu advokacie a poskytování výdělečné právní pomoci vůbec.

Uvedené úkoly plnily nově advokátní poradny jako právnické osoby ve formě pracovních kolektivů skládajících se z vedoucího, advokátů, advokátních koncipientů a ostatních spolupracovníků. Tyto podléhaly Ústředí, kterému přispívaly částí svých příjmů, jež získaly jako odměnu za úkon právní pomoci²⁸⁰ a které organizovalo, řídilo a kontrolovalo výkon advokacie a činnost advokátních poraden. Na výkon advokacie, činnost poraden a Ústředí dohlížel ministr spravedlnosti.

Demonstrativní výčet pravomocí Ústředí uváděl § 11²⁷⁶ zákona, jednalo se zejména o:

- zřizování advokátních poraden, případně jejich poboček, a určování jim sídla, v důsledku čehož přihlíželo i k potřebě právní pomoci,
- rozhodování o členství advokátů v poradně,
- ustanovení vedoucích advokátních poraden a případně jejich odvolání a
- určování výše příspěvků na plnění úkolů Ústředí advokátních poraden (viz výše).

Schéma č. 4: Organizace advokacie na základě zákona č. Zákon č. 114/1951 Sb.

²⁷⁹ Oproti advokátnímu řádu z roku 1948, který uváděl jako úkoly advokacie napomáhání státním orgánům při provádění zákonů a poskytování právní pomoci stranám, což dále nerozváděl.

²⁸⁰ Což je změna na rozdíl od advokátního řádu z roku 1948, na základě kterého advokát získával odměnu, kterou odváděl krajskému sdružení, které část tohoto příjmu odvádělo ústřednímu sdružení.

K orgánům Ústředí, jejichž organizaci, působnost, funkční období volených orgánů a kárné řízení upravoval organizační řád vydávaný ministrem spravedlnosti²⁸¹, náležela plenární schůze složená z vedoucích advokátních poraden a delegátů z ostatních členů advokátních poraden, která volila předsedu, jeho náměstkyni a členy výboru.

Obdobně jako v předchozím advokátním řádu se koncipientem, který byl zaměstnán v advokátní poradně, mohl stát československý občan²⁸², oddaný lidově demokratickému zřízení, nově občansky bezúhonný, který dosáhl právnického vzdělání, s tím rozdílem, že odpadla dříve povinná podmínka státní spolehlivost. Podmínku československého státního občanství a dokončeného právního vzdělání mohl prominout ministr spravedlnosti. Ústředí mohlo koncipientovi udělit substituční oprávnění k zastupování před okresními a krajskými soudy a orgány státní správy.

Po vykonání předepsané právní praxe, která byla zákonem č. 33/1953 Sb.²⁸³ o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury zkrácena na jeden rok, se musel koncipient podrobit odborné zkoušce, jejímž účelem bylo zjistit potřebné odborné vědomosti a politickou vyspělost. Podrobný průběh zkoušky upravovaly předpisy ministra spravedlnosti. Po úspěšném složení předepsané odborné zkoušky a při splnění dalších všech výše uvedených kritérií²⁸⁴, se mohl koncipient stát advokátem, avšak před zahájením výkonu advokacie musel složit slib do rukou vedoucího advokátní poradny.

Advokát byl oprávněn odmítnout zastupování nebo vypovědět plnou moc²⁸⁵ ze závažných důvodů. Co však bylo považováno za závažné důvody, zákon blíže nedefinoval. Na druhou stranu byl však advokát povinen zachovávat mlčenlivost o věcech, které mu byly svěřeny, pokud ho tohoto závazku účastník nezprostil²⁸⁶, avšak ne

²⁸¹ Výnos ministra spravedlnosti ze dne 23. ledna 1959, kterým se vydává organizační řád Ústředí advokátních poraden.

BALÍK, Stanislav, Keller, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky*. Praha: Česká advokátní komora, 1995. 47 s.

²⁸² Podle zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství

²⁸³ Zákon č. 33/1953 Sb. o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury

Na základě tohoto zákona byl zrušen v souvislosti s advokací zákon č. 323 /1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské, nařízení ministra spravedlnosti č. 324/1948 Sb., jímž se vydávají podrobné předpisy o odborné justiční zkoušce a nařízení ministra spravedlnosti č. 289/1949 Sb., kterým se vydávají podrobné předpisy o přípravné službě soudcovské.

²⁸⁴ Československé občanství, právnické vzdělání, splněná předepsaná délka praxe, složení odborné zkoušky a členství v advokátní poradně. Uvedené požadavky, s výjimkou členství, mohl ministr spravedlnosti z části nebo zcela prominout.

²⁸⁵ V porovnání s dřívější právní úpravou bylo zrušeno zastupování strany ještě 15 dnů od doby, kdy byla strana o výpovědi vyrozuměna, pokud to bylo třeba, aby neutrpěla újmy.

²⁸⁶ Podle předchozího advokátního řádu se nemohl tohoto dovolávat, šlo-li o trestný čin podle zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky.

v případě, šlo - li podle § 165 odst. 2 tr. zákona o povinnost oznámit trestný čin²⁸⁷. Dále byl povinen nepřijímat platby ani jiné majetkové výhody jakéhokoliv druhu, nevykonávat žádné placené zaměstnání s výjimkou vědecké umělecké a publikační činnosti²⁸⁸.

Stejně jako stanovil zákon podmínky pro výkon advokacie, uváděl též i důvody zániku členství v poradně jako bylo vystoupení z poradny, zrušení členství výrokem Ústředí z důvodu obecného zájmu a ztrátu členství v důsledku kárného nálezu.

Oprávnění k provádění kárného řízení, v němž se rozhodovalo kárným nálezem, mělo buď Ústředí, nebo vedoucí právní poradny. První případ se vztahoval na porušení povinností vedoucího advokátní poradny a závažné porušení povinností advokátů, za což bylo možno uložit důtku, přísnou důtku, pokutu do 20 000 Kč nebo ztrátu členství v advokátní poradně spojenou s trvalou nebo dočasnou nezpůsobilostí nabýt členství znovu. V druhém případě méně závažných porušení povinností advokáta prováděl řízení vedoucí advokátní poradny, který mohl následně jako sankci uložit důtku nebo přísnou důtku. Proti kárnému nálezem vedoucího advokátní poradny bylo přípustné odvolání k Ústředí, a to do 15 - ti dnů od doručení nálezu.

6. 4 Zákon č. 57/1963 Sb., o advokacii a změny v právní úpravě advokacie

Tento zákon znamenal, jak uvádí A. Švecová a T. Gabriš²⁸⁹, vyvrcholení budování tzv. socialistické advokacie v návaznosti na tzv. socialistickou ústavu²⁹⁰, ústavní zákon č. 100/1960 Sb., která zakotvovala formu československého státu jako republiku socialistického typu s uzákoněnou vládou jedné strany²⁹¹. Účinností zákona dne 9. června 1963 byl zrušen předešlý zákon o advokacii č. 114/1951 Sb. spolu s výnosem ministra spravedlnosti ze dne 23. ledna 1959, kterým se vydává organizační řád Ústředí advokátních poraden, což souviselo se zrušením Ústředí advokátních poraden v Praze a změnou formy organizace advokacie. V porovnání s předchozím zákonem o advokacii, došlo v souvislosti s novým územním členěním²⁹² ke změně organizace advokacie, když byly zrušeny dřívější

²⁸⁷ Trestního zákon č. 86/1950 Sb., a zákona č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb..

²⁸⁸ Uvedené výjimky tak byly rozšířeny z původní pouze vědecké činnosti.

²⁸⁹ ŠVECOVÁ, Adriana, GABRIŠ, Tomáš. *Dějiny státu, správy a soudnictva na Slovensku*. Příbram: Aleš Čeněk, 2009. 219 s.

²⁹⁰ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny na území Slovenska*. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 383 s.

²⁹¹ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny na území Slovenska*. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 343 s.

²⁹² Podle zákona č. 36/1960 Sb. o územním členění států. Podle tohoto zákona došlo k vytvoření 10 - ti krajů na území republiky.

advokátní poradny a jejich členové se stali členy toho krajského sdružení advokátů, resp. Městského sdružení advokátů pro Prahu, v jehož obvodu se nacházela původní advokátní poradna. V čele advokacie stálo Ústředí české advokacie (dále jen „Ústředí“).

Advokacie uskutečňovala na základě zákona více úkolů²⁹³ spočívajících např. v poskytování právní pomoci občanům, orgánům a organizacím podle právního řádu socialistické republiky a v souladu se socialistickým právním vědomím, v napomáhání plnému uplatňování socialistické zákonnosti v životě společnosti nebo přispívání k tomu, aby se předcházelo porušování právních předpisů. Dále pomáhala veškerou svou činností při výchově občanů k zachování zákonů a jiných právních předpisů, ochraně socialistického vlastnictví, k dodržování pracovní kázně, k úctě k právům, cti a vážnosti spoluobčanů, k čestnému plnění všech povinností vůči státu a společnosti a k dodržování pravidel socialistického soužití. Advokáti zároveň využívali svých znalostí a zkušeností k politické a výchovné činnosti mezi občany a tím přispívali k prohlubování socialistického právního vědomí pracujících. Úkoly plnili advokáti a ostatní pracovníci Krajského sdružení v advokátních poradnách (bez právní subjektivity²⁹⁴) zřizovaných v okresech a v městských obvodech v případě Prahy.

Krajské sdružení mělo jako svůj nejvyšší orgán členskou schůzi, jejíž usnesení prováděl výkonný orgán, výbor krajského sdružení, který zvolil předsedu zastupujícího toto sdružení navenek.

Do oprávnění členské schůze, která byla způsobilá usnášet se za přítomnosti dvoutřetinové většiny všech advokátů z kraje, přičemž k platnosti takového usnesení se vyžadovalo souhlasu nadpoloviční většiny advokátů, patřilo zejména:

- projednávání zásadních otázek řízení advokacie v kraji,
- schvalování plánu pracovních úkolů,
- schvalování rozpočtu sdružení,
- schvalování zprávy o činnosti výboru a
- volba a odvolávání výboru sdružení.

Činnost advokacie v kraji řídil a organizoval výbor sdružení a plnil při tom zejména tyto úkoly:

- svolával členskou schůzi a prováděl její usnesení,
- zřizoval a rušil advokátní poradny a stanovoval jim sídla,

²⁹³ V porovnání s předchozí právní úpravou

²⁹⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 61 s.

- rozhodoval o přijetí za člena sdružení a o zrušení členství,
- přijímal do pracovního poměru a propouštěl ostatní pracovníky sdružení,
- volil a odvolával vedoucí advokátních poraden a rozmisťoval advokáty a ostatní pracovníky do jednotlivých advokátních poraden a
- zajišťoval výchovu a školení advokátů a ostatních pracovníků.

Výbor sdružení se skládal z 5 - ti členů, v Praze ze 7, volených na čtyřleté funkční období, avšak existovala zákonem stanovena povinnost vykonávat svou funkci i po uplynutí této doby, až do té doby, kdy nastoupili do své funkce členové nového výboru. K usnášení se schopnosti byla nutná přítomnost nadpoloviční většiny jeho členů a k platnosti jeho usnesení se vyžadoval souhlas nadpoloviční většiny přítomných členů, kdy při rovnosti počtu hlasů rozhodoval hlas předsedy.

Nejvyšším orgánem Ústředí byla celostátní konference delegátů volených na členských schůzích advokátů s pravomocemi, které se týkaly zejména:

- projednávání zásadních otázek při řízení advokacie,
- schvalování zprávy výboru Ústředí a jeho činnosti a o hospodaření advokacie a
- volby výboru Ústředí s funkčním obdobím čtyři roky a jeho odvolávání.

Aby byla celostátní konference schopná se usnášet, byla potřebná přítomnost dvoutřetinové většiny delegátů. K platnosti usnesení se vyžadoval souhlas nadpoloviční většiny přítomných delegátů.

Výkonným orgánem celostátní konference byl devítičlenný²⁹⁵,²⁹⁶ výbor Ústředí vykonávající řídicí a kontrolní činnost Ústředí a provádějící usnesení celostátní konference. Výbor zejména:

- sestavoval plány pracovních úkolů a finanční plány advokacie,
- schvaloval rozpočty sdružení,
- stanovoval počty advokátů a ostatních pracovníků advokacie v jednotlivých krajích,
- organizoval a řídil politickou a odbornou výchovu advokátů a ostatních pracovníků advokacie a
- rušil nebo měnil ta rozhodnutí a opatření orgánů sdružení, která byla v rozporu s právními předpisy nebo obecným zájmem, případně zastavoval jejich výkon.

²⁹⁵ Stejně jako členové výboru Sdružení, museli členové výboru Ústředí vykonávat svou funkci i po uplynutí doby výkonu funkce, až do té doby, kdy nastoupili do své funkce členové nového výboru

²⁹⁶ V prostudované literatuře se lze však setkat i s osmičlenným výborem.

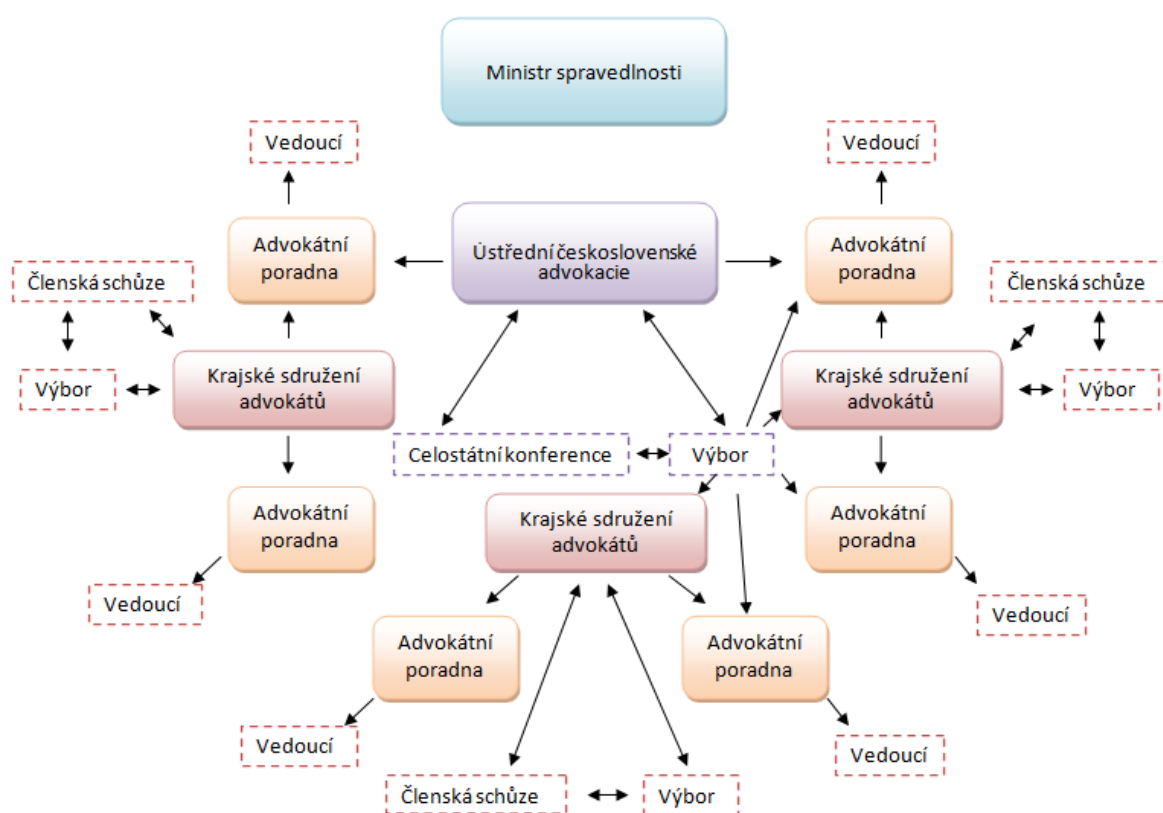
VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny na území Slovenska*. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 384 s.

Ze středu výboru byl volen předseda, spolu se dvěma místopředsedy, který zastupoval Ústředí navenek, zajišťoval řádnou činnost výboru a vyřizoval běžné záležitosti středi. Podmínky pro usnášení a platnost usnesení byly shodné jako v případě výboru sdružení.

Zákon zvlášť upravoval působnost pětičlenného slovenského výboru se čtyřletým funkčním obdobím, který v rozsahu vymezeném výborem Ústředí plnil úkoly náležející do činnosti tohoto výboru, pokud se týkaly organizace a úkolů advokacie na Slovensku. Členové výboru byli voleni a odvoláváni na celostátní konferenci delegáty sdružení ze Slovenska. Organizace a rozhodování výboru bylo shodné s výborem Ústředí.

Schéma č. 5: Organizace české advokacie podle zákon č. 57/1963 Sb. o advokacii^{297, 298},

299

Advokátním koncipientem se nyní mohl stát, obdobně jako za účinnosti předchozího zákona o advokacii, občan Československé socialistické republiky³⁰⁰, který splnil kumulativně všechny následující podmínky: byl oddán socialistickému zřízení, občansky

²⁹⁷ Poskytování právní pomoci ve věcech vyžadujících zvláštních odborných znalostí mohlo být soustředěno v advokátních poradnách určených výborem Ústředí.

²⁹⁸ Ústředí řídilo a kontrolovalo činnost na území celého státu a ministr spravedlnosti vykonával dohled nad činností a hospodařením advokacie.

²⁹⁹ Výkonným orgánem na Slovensku byl slovenský pětičlenný výbor, který v rozsahu vymezeném výborem Ústředí plnil úkoly náležející do činnosti tohoto výboru, pokud se týkaly organizace a úkolů na Slovensku

³⁰⁰ Podle zákona č. zákona 194/1949 Sb., o nabytí a pozbytí československého státního občanství

bezúhonný, měl právnické vzdělání. Ministr spravedlnosti však mohl prominout pouze požadavek státního občanství³⁰¹ a Ústředí předepsané právnické vzdělání. Poté musel koncipient vykonávat dvouletou právní praxi³⁰² v pracovním poměru ke sdružení zakončenou závěrečným hodnocením. Byly-li splněny všechny uvedené podmínky, skládal následně, již jako advokát, slib na schůzi výboru sdružení do rukou předsedy.

K povinnostem advokáta patřilo např.:

- zachovávat mlčenlivost³⁰³ o skutečnostech, které mu byly svěřeny při poskytování právní pomoci, pokud ho ovšem zastoupený tohoto závazku nezprostil,
- nezískávat v souvislosti s poskytováním právní pomoci pro sebe ani pro jiného majetkový prospěch,
- nevykonávat s výjimkou vědecké a literární činnosti jiné placené zaměstnání³⁰⁴ a
- využívat při uplatňování práv a zákonem chráněných zájmů občanů, orgánů a organizací, kteří jej požádali o právní pomoc, všech zákonem připuštěných prostředků a způsobů poskytování právní pomoci.

Na druhou stranu byl advokát oprávněn:

- poskytovat právní pomoc na celém území republiky,
- odmítnout poskytování právní pomoci ze závažných důvodů³⁰⁵,
- vypovídat o skutečnostech, které mu byly svěřeny při poskytování právní pomoci u soudu nebo jiného orgánu, jestliže jej Ústředí závazku mlčenlivosti z důležitého státního zájmu zprostito a
- přijímat odměnu za výkon advokacie, jejíž výši stanovilo sdružení podle příslušných předpisů o oceňování³⁰⁶.

³⁰¹ Na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy mohl prominout i právnické vzdělání.

³⁰² Ústředí mohlo prominout požadavek právní praxe.

³⁰³ Uvedené povinnosti se ale nemohl dovolávat, šlo-li o zákonem stanovenou povinnost překazit spáchání trestného činu podle § 167 tr. zákona.

³⁰⁴ V porovnání s předchozí úpravou tak odpadla umělecká a publicistická činnost. Výjimky mohl povolit výbor sdružení

³⁰⁵ Na rozdíl od předešlého zákona o advokacii, tento v § 4 odst. 3 demonstrativně vyjmenovával, co byly možné podřadit pod závažné důvody. Jednalo se o účast v projednávání věci zastupovaného pracovníka nebo funkcionáře, se kterým byl advokát v příbuzenském vztahu, poskytování právní pomoci ve věci občanovi, jehož zájmy byly v rozporu se zájmy občana, který jej žádal o zastupování a žádalo – li se po něm, aby zastupoval zájmy zřejmě neoprávněné.

³⁰⁶ Odměňování advokátů upravovala vyhláška ministra spravedlnosti č.50/1965 Sb., o odměnách za poskytování právní pomoci (advokátní tarif).

Členství advokáta ve sdružení zanikalo uplynutím tří měsíců ode dne, kdy výboru došlo jeho oznámení, že vystupuje ze sdružení nebo doručení usnesení výboru o zrušení členství ve sdružení.

Výbor také mohl sám zrušit členství advokáta, porušil-li zvláště závažným způsobem své povinnosti, vyžadoval - li to obecný zájem, nebo pokud se v jeho práci projevovali vážné závady nasvědčující tomu, že není schopen své povinnosti řádně vykonat.

Podobně byl výbor oprávněn dočasně zakázat advokátovi právní pomoc v případě, že bylo proti němu zahájeno trestní stíhání nebo projednával - li se návrh na zrušení jeho členství ve sdružení pro zvláště závažné porušování povinností či pro vážné závady v práci.

Změny nastaly i v kárné odpovědnosti advokátů, která byla rozšířena. Podle tohoto zákona mohl být kárně stíhán výborem sdružení advokát, který porušil závažným způsobem své povinnosti³⁰⁷ nebo se choval způsobem nedůstojným občana socialistické společnosti, neuplynul-li od dne spáchání kárného provinění jeden rok. V samotném kárném řízení byli advokáti a ostatní pracovníci povinni vypovídat jako svědci a státní orgány měly stanovenou povinnost podávat potřebná vysvětlení. Pokud výbor shledal advokáta odpovědného, mohl mu jako kárné opatření podle závažnosti chování, uložit důtku, veřejnou důtku nebo snížení funkčního platu až o 10 % na dobu nejvýše tří měsíců. Nesouhlasil - li advokát s tímto rozhodnutím, mohl proti němu podat odvolání do 15 dnů od doručení.

6. 4 Zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii a změny v právní úpravě advokacie

V souvislosti s vydáním ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci³⁰⁸ došlo k rozdělení advokacie mezi oba státy³⁰⁹ tím způsobem, že pro Slovenskou socialistickou republiku byl účinný zákon č. 133/1975 Sb., o advokacii, kdežto pro Českou socialistickou republiku zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii³¹⁰. Na základě provedeného porovnání obou zákonů lze souhlasit s názorem I. Schelleové³¹¹, která uvádí, že: „právní úprava v obou částech státu však byla shodná“. Jako příklad lze uvést nejen organizaci³¹², ale

³⁰⁷ Na rozdíl od předchozího zákona, který stanovil jen porušení povinností advokáta a advokátního poradny

³⁰⁸ Zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny na území Slovenska*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 384 s.

³⁰⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 14 s.

³¹⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 65 s.

³¹¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 14 s.

³¹² Základem organizace advokacie byla krajská sdružení advokátů, které zřizovalo advokátní poradny. Nad nimi vykonávalo dohled Ústředí slovenské advokacie.

i práva a povinnosti advokátů³¹³. Vzhledem k tématu diplomové práce se budu blíže věnovat zákonu č. 118/1975 Sb.³¹⁴ o advokacii, kde byla advokacie v porovnání s předchozími poválečnými zákony o advokacie (viz výše) nejpodrobněji upravena.

Tento zákon účinný od 1. ledna 1976 zrušil k tomuto dni předchozí zákon č. 57/1963 Sb. o advokacii. Na druhou stranu, jak stanovil § 58, obsah právních vztahů vzniklých před účinností zákona č. 118/1975 Sb. se nadále řídili tímto novým zákonem. Vznik uvedených právních vztahů včetně nároků, které z nich vzešly před účinností nového zákona, se ovšem posuzoval podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 57/1963 Sb. o advokacii. Zákon č. 118/1975 Sb. ztratil účinnost dne 30. června 1990, kdy byl k tomuto dni zrušen § 52 nového zákona o advokacii číslo 128/1990 Sb.³¹⁵

Organizace advokacie byla obdobná jako podle předešlého zákona (viz výše), více však v porovnání s ním rozpracována. Jak stanovil § 16 zákona, základními advokátními organizacemi byla krajská sdružení advokátů, v případě Prahy Městské sdružení advokátů, která k výkonu advokacie zřizovala v okresech a pražských obvodech advokátní poradny. V čele advokacie stálo Ústředí české advokacie (Dále jen „Ústředí“), které řídilo a kontrolovalo veškerou její činnost³¹⁶ a konečný dohled nad činností a hospodařením advokacie náležel ministru spravedlnosti. Orgány advokacie byly voleny a odpovídaly za svou činnost těm orgánům, které je zvolily. K tomu mohly vyšší orgány vydávat v rámci pravomocí jim udělených zákonem závazná usnesení a stanoviska.

V advokátních poradnách, v jejichž čele byl vedoucí (sami advokáti), plnili advokáti, advokátní koncipienti a ostatní pracovníci své úkoly. Vedoucí organizoval a řídil práci poradny a zajišťoval podmínky pro řádné poskytování právní pomoci např.³¹⁷ tím, že:

- zajišťoval plnění usnesení a opatření vyššího orgánu advokacie a kontroloval jejich dodržování,
- zajišťoval podmínky pro řádný výkon advokacie advokáty a advokátními koncipienty na potřebné politické a odborné úrovni,
- organizoval práci ostatních pracovníků, ukládal jim pracovní úkoly a kontroloval jejich plnění,
- dbal o dodržování pracovní kázně a

³¹³ Povinnost poskytnout právní službu, právo odmítnout právní pomoc ze závažných důvodů nasvědčujících tomu, že by ji nemohl řádně poskytnout, zejména pokud mu v tom bránilo pracovní zatížení, nebyl-li k poskytování právní pomoci ustanoven advokátní organizací atd.

³¹⁴ Zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii

³¹⁵ Zákon č. 128/j1990 Sb, 6 advokacii

³¹⁶ Ústředí bylo spolu se sdruženími socialistickými organizacemi.

³¹⁷ Úplný demonstrativní výčet pravomocí vedoucího uváděl § 21 zákona

- pečoval o ideově politickou a odbornou výchovu advokátů, advokátních koncipientů a ostatních pracovníků.

Sdružení, které zřizovalo advokátní poradny a bylo jim nadřazeno, mělo jako svůj nejvyšší orgán členskou schůzi advokátů, jež byla způsobilá se usnášet za přítomnosti dvoutřetinové většiny všech členů sdružení. K platnosti usnesení se vyžadoval souhlas nadpoloviční většiny přítomných členů sdružení. Členská schůze byla oprávněna zejména:

- projednávat zásadní otázky řízení advokacie ve sdružení,
- stanovit úkoly sdružení pro příští období,
- projednávat a schvalovat zprávu o činnosti výboru sdružení,
- stanovit počet náhradníků výboru sdružení,
- volit členy a náhradníky výboru sdružení a odvolávat je a
- volit delegáty na konferenci české advokacie.

Výkonným orgánem členské schůze byl výbor sdružení skládající se z pěti členů, v Praze ze sedmi, s pětiletým funkčním obdobím, který svolával nejméně jednou za dva roky členskou schůzi. Obligatorní povinnost svolat ji měl tehdy, požádala - li o to nejméně jedna polovina advokátů. Výbor plnil usnesení členské schůze, řídil a organizoval činnost advokacie na všech jejích úsecích, např. tím, že.³¹⁸:

- projednával a schvaloval plány činnosti sdružení,
- zřizoval a rušil advokátní poradny,
- zabezpečoval plnění úkolů kádrové a personální práce a vytváření kádrových rezerv,
- uzavíral a rozvazoval pracovní poměr s advokátními koncipienty a ostatními pracovníky sdružení a
- rozhodoval o:
 - přijetí advokáta za členy sdružení,
 - jeho zařazení v advokátní poradně,
 - vyloučení člena ze sdružení,
 - zrušení jeho členství ve sdružení a
 - dočasném zákazu poskytování právní pomoci.

K usnášení výboru byla potřebná přítomnost nadpoloviční většina jeho členů a k platnosti usnesení souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů. Při rovnosti hlasů

³¹⁸ Úplný demonstrativní výčet pravomocí výboru uváděl § 20 zákona

rozhodoval hlas předsedy, který byl volen výborem z jeho středu a zastupoval sdružení navenek.

Nad sdruženími vykonávalo dohled Ústředí. Nejvyšším orgánem Ústředí byla konference české advokacie tvořená delegáty sdružení volených na členských schůzích oprávněna zejména:

- projednávat a stanovit zásadní úkoly advokacie na všech úsecích její činnosti,
- projednávat a schvalovat zprávu o činnosti výboru Ústředí a zprávu revize komise Ústředí,
- stanovit počet náhradníků výboru Ústředí a
- volit členy a náhradníky výboru Ústředí, členy revizní komise Ústředí a členy kárné komise na dobu pěti let a odvolávat je.

Ke schopnosti usnášet se byla potřebná přítomnost dvoutřetinové většiny delegátů. K platnosti usnesení souhlasu nadpoloviční většiny přítomných delegátů.

Stejně jako v případě sdružení byl i v Ústředí výkonným orgánem výbor, konkrétně devítičlenný výbor Ústředí, který svolával konferenci a stanovoval počet delegátů jednotlivých sdružení. Obligatorní povinnost svolat ji měl tehdy, požádala - li o to nejméně jedna polovina advokátů. Výbor Ústředí plnil usnesení konference a v období mezi konferencemi řídil, organizoval a kontroloval činnost advokacie např.³¹⁹:

- přijímal usnesení a opatření, jež byla závazná pro všechny orgány advokacie, advokáty, advokátní koncipienty a ostatní pracovníky a kontroloval jejich plnění,
- vydával organizační, pracovní a kárný řád,
- stanovoval plán Ústředí a úkoly plánů sdružení,
- vykonával dohled nad sdruženími a advokátními poradnami,
- rušil, měnil, případně zastavoval výkon usnesení a opatření sdružení, která byla v rozporu s právním řádem nebo zájmem socialistické společnosti s výjimkou usnesení týkajících se zániku členství advokátů ve sdružení a skončení pracovního poměru advokátních koncipientů a ostatních pracovníků sdružení a
- kontroloval plnění úkolů kádrové a personální práce sdružení a vytváření kádrových rezerv.

K usnášení výboru byla potřebná přítomnost nadpoloviční většiny jeho členů a k platnosti usnesení souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů. Při rovnosti hlasů

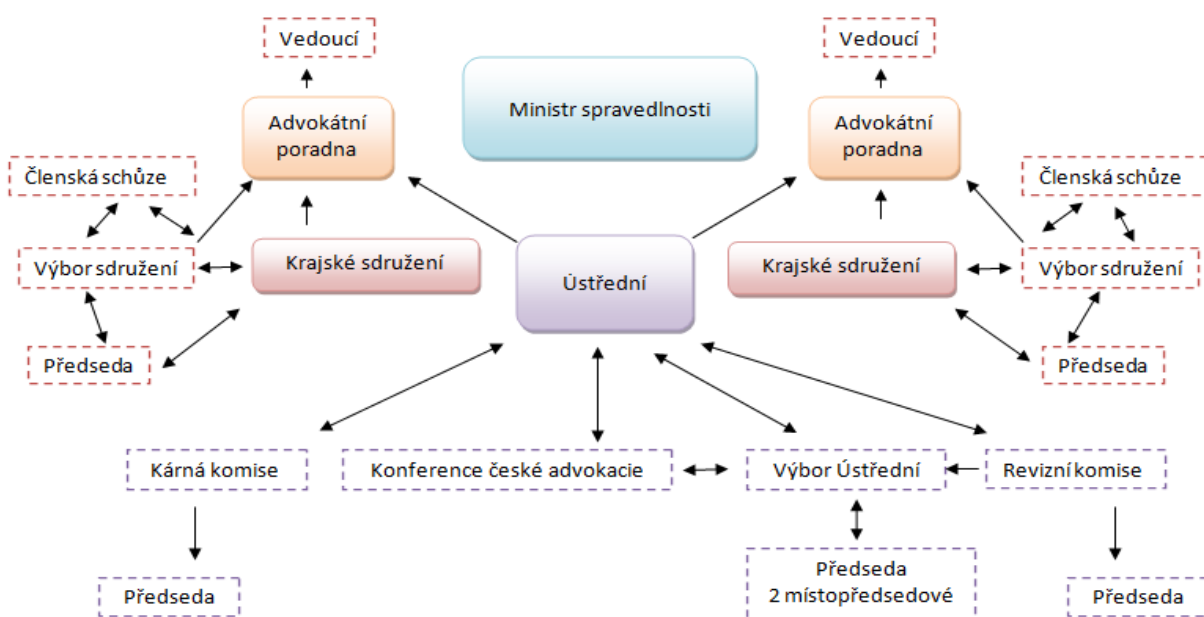
³¹⁹ Úplný demonstrativní výčet pravomocí výboru uváděl § 23 zákona

rozhodoval hlas předsedy, který byl volen výborem z jeho středu, a zastupoval sdružení navenek.

Zvláštním orgánem Ústředí byla pětičlenná revizní komise v čele s předsedou, která kontrolovala činnost Ústředí a sdružení z hlediska plnění povinností a úkolů stanovených právními předpisy a usnesením orgánů advokacie. Dále upozorňovala výbor Ústředí na zjištěné nedostatky a podávala návrhy na opatření. Zprávu o své činnosti předkládala konferenci. K usnášení komise byla potřebná přítomnost nadpoloviční většina jejich členů a k platnosti usnesení souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů. Při rovnosti hlasů rozhodoval hlas předsedy.

Podrobněji, oproti předchozímu zákonu, bylo zpracováno i právní postavení a oprávnění ministr spravedlnosti, jenž dbal o to, aby advokáti, koncipienti, sdružení a Ústředí plnili úkoly, dodržovali povinnosti a využívali oprávnění vyplývajících ze zákona a ostatních právních předpisů, mohl zrušit usnesení nebo opatření sdružení a Ústředí, popřípadě zastavit jejich výkon v důsledku rozporu s právními předpisy nebo zájmem socialistické společnosti. Toto oprávnění se však nevztahovalo na usnesení nebo opatření sdružení či Ústředí týkající se zániku členství advokáta ve sdružení, skončení pracovního poměru advokátních koncipientů a ostatních pracovníků advokacie, nebo jestliže šlo o rozhodnutí v kárném řízení. Ministr spravedlnosti mohl dále orgánům advokacie navrhnout vydání usnesení nebo opatření, která byla v pravomoci těchto orgánů.

Schéma č. 6: Organizace advokacie podle zákona č. 118/1975 Sb. o advokacii³²⁰

³²⁰ Bližší vymezení viz znění zákona č. 118/1975 Sb. o advokacii

Zákon taktéž vyjmenovával podmínky potřebné pro výkon koncipientství. Advokátním koncipientem se tak mohl, obdobně jako za předchozí právní úpravy, stát československý státní občan³²¹ s plným vysokoškolským právnickým vzděláním, občansky bezúhonný, který je oddán socialistickému zřízení. Nově byla mezi podmínky uvedené v zákoně zařazena plná způsobilost k právním úkonům³²².

Byly - li splněny uvedené podmínky, vykonával koncipient tříletou právní praxi³²³ v pracovním poměru ke sdružení, kterou musel zakončit úspěšným složením advokátní zkoušky, ovšem bylo v oprávnění Ústředí³²⁴ uznat i odbornou zkoušku nebo jinou odbornou právní zkoušku za advokátní. Poté musel advokát, který byl povinně členem sdružení³²⁵, k výkonu advokacie složit slib do rukou předsedy sdružení.

K právům advokáta náleželo např.:

- poskytovat právní pomoc na celém území České socialistické republiky (v případě členství v krajském sdružení advokátů v České socialistické republice),
- poskytovat právní pomoc na celém území České socialistické republiky (v případě členství v krajském sdružení advokátů ve Slovenské socialistické republice),
- pověřit provedením jednotlivých úkonů právní pomoci jiného advokáta nebo advokátního koncipienta,
- odmítnout právní pomoc ze závažných důvodů nasvědčujících tomu, že by ji nemohl řádně poskytnout, zejména pokud mu v tom bránilo pracovní zatížení, nebyl-li k poskytování právní pomoci ustanoven advokátní organizací a
- vypovědět plnou moc:
 - došlo - li k narušení nezbytné důvěry mezi zastoupeným
 - a advokátem nebo

³²¹ Podle zákona č. 39/1969 Sb. o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky a zákonného opatření předsednictva České národní rady č. 124/1969 Sb.

³²² Dle zákona č. 40/1964 Sb. občanského zákoníku, vznikala plná způsobilost k právním úkonům u fyzické osoby zletilostí, které se nabývalo dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku jen uzavřením manželství (takto nabytá způsobilost se neztrácela ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné. SCHELLEOVÁ, Iлона, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1993. 391 s.

³²³ Z toho nejméně dva roky u advokáta.

³²⁴ Stejně mohlo výjimečně právní praxi zcela nebo z části prominout.

³²⁵ Podmínky pro přijetí za člena sdružení byly: československé státní občanství, občanská bezúhonnost, plná způsobilost k právním úkonům, oddanost socialistickému zřízení, plné vysokoškolské právní vzdělání, tříletá právní praxe (viz výše) a úspěšné složení advokátní zkoušky. Samotné členství ve sdružení však vznikalo až dnem uvedeným v usnesení výboru sdružení o přijetí za člena.

- pokud zastoupený neposkytoval potřebnou součinnost nebo nesložil-li bez závažného důvodu přiměřenou zálohu na odměnu za právní pomoc.

Na druhou stranu byl povinen např.:

- poskytnout právní pomoc,
- dbát, aby právní pomoc byla poskytována účelně a hospodárně,
- odmítnout právní pomoc ze zákonem stanovených důvodů³²⁶,
- nezískávat v souvislosti s poskytováním právní pomoci pro sebe ani pro jiného neoprávněný prospěch,
- nevykonávat jinou výdělečnou činnost kromě činnosti publicistické, literární, vědecké, umělecké a činnosti, která nemohla pro svoji krátkodobost nebo jednorázovou ohrozit plnění jejich úkolů³²⁷,
- zachovávat mlčenlivost o všech zkušenostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právní pomoci, pokud ho ten, jemuž se právní pomoci poskytovala, nezprostil³²⁸ a
- zachovávat mlčenlivost³²⁹ i po skončení svého členství v krajském (městském) sdružení.

Zákon upravoval i způsoby zániku členství ve sdružení, mezi které náležela ztráta členství, vystoupení se sdružení, zrušení členství a vyloučení ze sdružení.

Na základě § 32 zákona ztrácel advokát členství ve sdružení dnem právní moci rozhodnutí o pozbytí státního občanství³³⁰, rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům³³¹ a rozhodnutím, jímž byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než jeden rok³³².

³²⁶ Pokud se žádalo, aby uplatňoval zájmy, které byly v rozporu s právním řádem, zúčastnila-li se projednávané věci zastoupeného osoba, s níž byl advokát v příbuzenském vztahu nebo poskytl-li v dané věci právní pomoc občanu, orgánu nebo organizaci, jejichž zájmy byly v rozporu se zájmy toho, kdo jej žádá o právní pomoc.

³²⁷ Oproti předešlému zákonu tak došlo k rozšíření výjimek. Ze závažných důvodů povoloval výjimky ministr spravedlnosti.

³²⁸ Uvedené povinnosti jej mohl zprostit také výbor Ústředí české advokacie, bylo-li to v důležitém státním zájmu, aby o těchto skutečnostech vypovídal před soudem, státním nebo jiným orgánem.

³²⁹ Této povinnosti se nešlo dovolávat, šlo-li o zákonem stanovenou povinnost překazit spáchání trestného činu podle zákona č. 140/1961 Sb. trestního zákoníku

³³⁰ Podle zákona č. 39/1969 Sb. o nabytí a pozbytí státního občanství České socialistické republiky a zákonného opatření předsednictva České národní rady č. 124/1969 Sb.

³³¹ Podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

³³² Podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Pokud advokát vystoupil ze sdružení, nastával zánik členství uplynutím tří měsíců od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po doručení jeho písemného prohlášení o vystoupení ze sdružení, pokud se ovšem se sdružením nedohodl jinak³³³.

Sdružení také mohlo samo zrušit členství advokáta³³⁴ pokud:

- porušil závažným způsobem povinnosti uložené mu tímto zákonem (viz výše),
- zjistily - li se v jeho činnosti závažné zásady nasvědčující tomu, že nebyl schopen řádně plnit své povinnosti,
- byly - li důvody pro jeho vyloučení (viz níže),
- stal-li se ze zdravotních důvodů trvale nezpůsobilým plnit své povinnosti a
- dosáhl - li věku 65 let.

Členství advokáta v tomto případě zaniklo uplynutím tří měsíců od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po doručení usnesení o zrušení členství, pokud se advokát nedohodl písemně se sdružením na zkrácení lhůty.

Posledním způsobem zániku členství bylo vyloučení advokáta sdružením, jestliže:

- byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin³³⁵, pokud jeho členství nezanklo v důsledku jeho ztráty (viz výše) nebo
- porušil zvláště závažným způsobem povinnosti uloženému tímto zákonem nebo usneseními Ústředí, nebo se projevil v jeho činnosti tak hrubé závady, že nemohl dál advokacii vykonávat.

Členství zanikalo dnem doručení usnesení sdružení o vyloučení.

Sdružení také mohlo advokátovi dočasně zakázat poskytování právní pomoci pokud:

- bylo proti němu zahájeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin³³⁶ nebo bylo proti němu zahájeno řízení o odnětí státního občanství³³⁷ nebo řízení o omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům³³⁸, a to až do doby pravomocného rozhodnutí, kterým řízení končilo,
- se projednával návrh na jeho vyloučení nebo zrušení jeho členství na dobu do rozhodnutí o tomto návrhu a

³³³ Blíže upraveno v § 33 odst. 2 a 3 zákona.

³³⁴ Blíže upraveno v § 34 odst. 3 až 6 a v § 35 zákona

³³⁵ Podle zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³³⁶ Podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³³⁷ Podle zákona č. 39/1969 Sb. o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky a zákonného opatření předsednictva České národní rady č. 124/1969 Sb.

³³⁸ Podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

- bylo zrušeno členství advokáta z důvodu uvedeného v § 34 odst. 1³³⁹, a to na dobu uvedenou v § 34 odst. 6³⁴⁰, pokud by výkon právní moci v této době ohrozil důvěru v řádné plnění úkolů advokacie.

Kárná odpovědnost advokátů byla podrobněji rozebrána v § 46 a následujících paragrafech a § 56³⁴¹. Kárným proviněním bylo opět závažné porušení povinností advokáta, které mu byly stanoveny tímto zákonem nebo usnesením Ústředí a opětovné nebo závažné porušení jiných povinností vyplývajících pro advokáty z jiných pracovněprávních vztahů³⁴². Řízení zahajoval předseda výboru sdružení, předseda revizní komise nebo ministr spravedlnosti na návrh, který mohl být podán v subjektivní lhůtě do tří měsíců ode dne, kdy se ten, kdo návrh³⁴³ podal, dověděl o kárném proviněním, nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy ke kárnému proviněním došlo (objektivní lhůta).

Samotné řízení probíhalo před kárnou komisí³⁴⁴ v podobě tříčlenného senátu, jehož předsedu a ostatní členy jmenoval z členů kárné komise její předseda tak, aby žádný z nich nebyl členem téhož sdružení jako advokát, proti kterému návrh směřoval. Jestliže dospěla kárná komise po spolehlivém zjištění skutkového stavu k závěru, že se advokát dopustil kárného proviněním, uložila mu kárné opatření v podobě důtky, veřejné důtky nebo snížení základní odměny až o 10 % na dobu až tři měsíce. V opačném případě vynesla zprošťující rozsudek. Proti uvedeným rozhodnutím mohl advokát a ten, kdo návrh podal, podat odvolání s odkladným účinkem do 15-ti dnů od doručení rozhodnutí, o kterém rozhodoval výbor Ústředí. Proti uvedenému rozhodnutí se však už nešlo odvolat. Bližší podrobnosti kárného řízení upravoval kárný řád vydávaný Ústředím

³³⁹ Pokud advokát porušil závažným způsobem povinnosti uložené mu tímto zákonem, zjistily-li se v jeho činnosti závažné zásady nasvědčující tomu, že nebyl schopen řádně plnit své povinnosti, nebo byly-li důvody pro jeho vyloučení.

³⁴⁰ Uplynutím tří měsíců od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po doručení usnesení o zrušení členství, pokud se advokát nedohodl písemně se sdružením na zkrácení lhůty.

³⁴¹ Tento paragraf uděloval kárnou pravomoc výboru sdružení, dokud nebyla zvolena kárná komise. Práva a povinnosti revizní komise vykonával do jejího zvolení výbor Ústředí.

³⁴² Pro méně závažné porušení povinností advokáta, pro drobné závady v práci, tak i pro ojedinělé, méně závažné porušení pracovní kázně se ustanovení o kárném řízení podle tohoto zákona nepoužila.

³⁴³ Návrh se doručoval advokátovi, proti kterému návrh směřoval.

³⁴⁴ Za přítomnosti advokáta, proti kterému bylo zahájeno kárné řízení, který byl oprávněn zvolit si v tomto řízení obhájce z řad advokátů.

Závěr

Diplomová práce pojednává v souladu se stanovenými cíli, které byly uvedeny v úvodu, o vývoji právní úpravy československé advokacie v letech 1849 až 1989 v návaznosti na související právní předpisy práva ústavního, správního, trestního, občanského atd.

Cíle diplomové práce spočívaly v popisu vývoje právních norem upravujících advokacii, její organizaci a úkoly na českém resp. slovenském území v časovém období roků 1849 až 1989 včetně souvisejících právních předpisů

Na základě provedeného rozboru jednotlivých právních předpisů a analýzou odborné literatury jsem dospěla k závěru, že v uvedeném období je nejpodrobněji zpracována doba od vydání provizorního advokátního řádu z roku 1849 do vzniku Česko-Slovenska, resp. Protektorátu Čechy a Morava, např. práce M. Skřejпка (2007), S. Balíka (1993), (2007), (1997), L. Vojáčka a K. Schelleho (2008), M. Rágy (2008) a H. Tošnarové Krejbichové (2008), zatímco navazující léta 1945 až 1948 a socialistické advokacie nebyly zatím dostatečně podrobně zpracovány vzhledem k časovému rozsahu období. Při zpracovávání diplomové práce vyplynula potřeba podrobnějšího zpracování vývoje advokacie od roku 1945, včetně podzákoných právních předpisů, vyplývajících vazeb se soukromoprávními a veřejnoprávními odvětvími a zpracování vývoje počtu advokátů od roku 1945. Uvedenými okruhy jsem se však vzhledem k zaměření práce nezabývala a zaslouží si bližší prozkoumání.

V diplomové práci byly podrobně rozebrány výše uvedené zákony o advokacii (advokátní řády), mající účinnost v letech 1849 až 1989, a ostatní právní předpisy upravující výkon advokacie (nařízení, vyhlášky, pařeni apod.), které na ně navazovaly a rozváděly jejich znění. Zároveň jsem vytvořila u každého zákona o advokacii, pro jeho lepší pochopení, přehledné schéma zobrazující organizaci advokacie, včetně jednotlivých orgánů, které ji vykonávaly, a vazeb fungujících mezi nimi. V souvislosti s výkladem jednotlivých právních předpisů byly analyzovány i jiné právní předpisy, neupravující přímo výkon advokacie, jak z oblasti práva soukromého, tak veřejného jako např. Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky nebo zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky. Dále byl zpracován vývoj počtu advokátů na území Čech, Moravy a Slezska v prvorepublikových letech 1922 – 1938, včetně počtu advokátů, kteří v letech 1923 – 1930 rezignovali nebo zemřeli.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5.

BALÍK, Stanislav, KELLER, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky*. Praha: Česká advokátní komora, 1995. 79 s. ISBN neuvedeno.

BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8.

BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivity advokacie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 105 s. ISBN 80-7082-398-4.

BALTL, Hermann, KOCHER, Gernot. *Österreichische Rechtsgeschichte*. Graz: Leykam, 1995. 343 s. ISBN 3-7011-9068-2.

ČERMÁK, Karel a kol. *Česká advokátní komora*. 1. vydání. Praha: Milan Horák – REGO, 2001. 127 s. ISBN 80-901872-8-5.

DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2008. 427 s. ISBN 978-80-87212-08-0.

HENDRYCH, Stanislav a kol. *Advokátní řád a kárný statut (advokátní řád a kárný statut doplňující)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 238 s. ISBN neuvedeno.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. s. 49 – 50. ISBN 978-80-7201-696-9.

KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848 – 1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994. 284 s. ISBN neuvedeno.

KUBŮ, Lubomír, OSINA, Petr, GRYGAR, Jiří. *Teorie práva 1*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 335 s. ISBN 978-80-7201-637-2.

MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. 240 s. ISBN 80-7179-457-0.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: LINDE Praha, 1997. 673 s. ISBN 80-7201-433-1.

MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví Protektorátu Čechy a Morava*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 43 s. ISBN 80-210-0714-1.

PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří a kolektiv. *Akademický slovník cizích slov 1. díl*. 1. vydání. Praha: Academia Praha, 1995. 445 s. ISBN 80-200-0523-4.

PETRŮV, Helena. *Právní postavení Židů v Protektorátu Čechy a Morava (1939 - 1941)*. 1. vydání. Jihlava: Institut Tereziánské iniciativy, 2000. 175 s. ISBN 80-85924-25-0.

PLUNDR, Otakar, HLAVSA, Petr. *Organizace justice a prokuratury*. 5. vydání. Praha: Panorama, 1987. 252 s. ISBN nevedeno.

RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. 431 s. ISBN 80-7277-175-2.

SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Recht und Verwaltung im Protektorat Böhmen und Mähren*. München: Dr. Hut, 2009. 124 s. ISBN 978-3-86853-052-0.

SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona, VOJÁČEK, Ladislav. *Proměny státu a práva ve druhé polovině 19. století*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 125 s. ISBN 80-86861-91-0.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. 1. vydání. Zlín: ŽIVA Zlín, 1994. 197 s. ISBN 80-901745-2-3.

SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1993. 594 s. ISBN 80-210-0597-1.

SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Právní úprava advokacie (historie a současnost)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 73 s. ISBN 80-21-1074-6.

SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právníkový stav a právníkové profese v minulosti*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 207 s. ISBN 978-80-903609-9-0.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ. *Statistická příručka Republiky československé*. Praha: Melantrich, 1920. 106 . ISBN nevedeno.

STÁTNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická příručka republiky československé IV*. 1 vydání. Praha: Melantrich, 1932. 397 s. ISBN nevedeno.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ. *Statistická příručka Československé republiky*. Praha: Státní úřad statistický v Praze, 1948. 145 s. ISBN nevedeno.

STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

ŠVECOVÁ, Adriana, GÁBRIŠ, Tomáš. *Dějiny státu, správy a súdnictva na Slovensku*. Příbram: Aleš Čeněk, 2009. 267 s. ISBN 978-80-7380-161-8.

ÚSTŘEDNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD V PRAZE. *Statistická ročenka Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Melantrich, 1941. 345 s. ISBN nevedeno.

VLČEK, Eduard. *Právní dějiny ČSR (1939 - 1947)*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 148 s. ISBN 80-244-1289-6.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2008. 218 s. ISBN 978-80-87071-69-4.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *Právní dějiny na území Slovenska*. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007. 450 s. ISBN 978-80-87071-43-4.

Sborníky

BALÍK, Stanislav. Poznámka o advokacii v habsburské monarchii v roce 1867. In SCHELLE, Karel, VOJÁČEK, Ladislav (ed). *Rakousko – uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 69 – 72. ISBN 978-80-87071-48-9.

BALÍK, Stanislav. *Česká advokacie ve světle právních předpisů z let 1868 – 1914 a jejich dobového výkladu*. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 33*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1993. s. 97 – 112. ISBN 80-7066-739-7.

BALÍK, Stanislav. Právní předpisy o advokacii v Čechách v letech 1918 – 1938 a jejich dobová interpretace. In SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 34*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. s. 200 – 207. ISBN 80-7184-229-X.

MALÍŘ, Jiří. K roli advokátů v politice v období do roku 1918. In BALÍK, Stanislav, MÁCHOVÁ, Jitka (ed). *Z minulosti advokacie*. Příbram: Linde Praha, 2005. s. 55 – 62. ISBN 80-7201-547-8.

RÁJA, Martin. Advokátní zkoušky na Moravě v letech 1869 - 1918. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. s. 24 – 30. ISBN 978-80-7201-730-0.

TOŠNAROVÁ KREJBICOVÁ, Hana. Dějiny advokacie na Berounsku, Hořovicku a Křivoklátsku v letech 1868 - 1938. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. s. 154 – 158. ISBN 978-80-7201-730-0.

TRČKA, Václav. K dějinám advokacie na Uherskohradištsku a Zlínsku v letech 1918 - 1948. In BALÍK, Stanislav, MIKSOVÁ, Jana (ed). *Z minulosti advokacie*. Roztoky u Prahy: Linde Praha, 2008. s. 121 – 133. ISBN 978-80-7201-730-0.

Internetové zdroje

BALÍK, Stanislav. *Pokus o unifikaci advokátního řádu v první československé republice* [online]. Datum publikování neuvedeno [29. října 2009]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/historie/balik.pdf>>.

Česká advokátní komora – Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 6. září 2005, 25. února 2010 [cit. 11. prosince 2009]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_advok%C3%A1tn%C3%AD_komora>.

Druhá republika – Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 15. ledna 2009, 12. dubna 2010 [cit. 11. ledna 2009]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%A1_republika>.

Historie advokacie v ČR [online]. Datum publikování neuvedeno [cit. 19. dubna 2010]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>>.

Kalhotové období: v čem byla první republika „první“? [online]. září 2007 [citováno dne 24. 4. 2010]. Dostupné na <http://www.cec-wys.org/media/6277d5bb/07_9.pdf>.

KOHOUTEK, Martin. *Vývoj advokacie* [online]. muni.cz, [cit. 22. října 2009]. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/134625/pravf_m/Vyvoj_advokacie.txt?lang=en>.

Pokoutnictví – Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 14. listopadu 2006, 12. ledna 2010 [cit. 11. prosince 2009]. Dostupné na <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pokoutnictv%C3%AD>>.

PÖSCHL, Susanne. *Für Ehre und Ansehen (Geschichte der Steiermärkischen Rechtsanwaltskammer)* [online]. Kammerkanzlei, [cit. 11. října 2009]. Dostupné na <<http://www.rakstmk.at/public/gesch.php>>.

Sudety a pohraničí České republiky – Historie [online]. Neuvedeno [cit. 2. února 2010]. Dostupné na <<http://www.abchistory.cz/pohranici-cr/>>.

ŠTRBÁNOVÁ, Soňa. *Ženy ve vědě v letech 1840–1989* [online]. 5. 3. 2008, 8. 4. 2008 [citováno dne 24. 4. 2010]. Dostupné na <<http://www.veda.cz/article.do?articleId=22769>>.

RČS 1935 - 1938, Senát, tisk 568, část č. 10 [online]. Datum publikování neuvedeno, [cit. 2 dubna 2010]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

Články z časopisů

KRÁL, Václav. *Ženy v advokacii. Bulletin advokacie*, 27. října 2003, s. 88.

Použité zákony a podzákoné právní předpisy

Vyhláovací patent k obecnému zákoníku občanskému č. 946/1811 Sb. z. s.

Císařské nařízení č. 364/1849 ř. z., kterým se přijímá prozatímní advokátní řád

Nařízení ministerstva spravedlnosti č. 262/1854 ř. z., jímž se vydávají nové zákonné předpisy o praxi politických a soudcovských úředníků a o praktických politických a soudcovských zkouškách, pokud upravuje zkoušky soudcovské, advokátní a notářské

Nařízení ministra spravedlnosti č. 264/1854 ř. z., jímž se vydávají nové zákonné předpisy o praktické zkoušce požadované k výkonu advokacie a o praxi nutné pro připuštění k této zkoušce

Nařízení ministerstva spravedlnosti č. 114/1857 ř. z. o nakládání s pokoutníky

Zákon č. 96/1868 ř. z. jímž se uvádí řád advokátský

Zákona č. 40/1872 ř. z. o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými

Zákon č. 59/1890 ř. z., jímž ministr práv se zmocňuje, aby vydal nařizovacím způsobem tarif pro takové výkony advokátů a jejich kanceláři v soudním řízení, které pro svou jednoduchost a své opětování dopouštějí průměrného ocenění

Nařízení ministeria práv č. 59/1904 ř. z., jímž dovoluje se advokátům, kandidátům advokacie a obhájcům nositi roucho úřední

Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 121/1920 Sb. kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

Zákon č. 144/1936 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

Opatření stálého výboru č. 283/1938 o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie

Vyhláška ministra sociálních a zdravotní správy v dohodě s ministrem spravedlnosti a v souladu s úřadem říšského protektora v Čechách a na Moravě č. 51/1940 Sb. z. a n., kterou se upravují platové a pracovní podmínky zaměstnanců v kancelářích advokátů, notářů a obhájců ve věcech trestních v Protektorátu Čechy a Morava

Vládní nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n. o právním postavení Židů ve veřejném životě

Vládní nařízení č. 174/1940 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují ustanovení o působnosti orgánů advokátních komor

Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. o obnovení československého právního pořádku

Zákon č. 201/1946 Sb., o úpravě některých otázkách týkajících se advokacie

Vládní nařízení č. 25/1947 Sb. z. a n. o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie

Zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky

Zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení

Zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii

Zákon č. 323/1948 Sb., jímž se zavádí odborná justiční zkouška a doplňují se předpisy o přípravné službě soudcovské

Nařízení ministra spravedlnosti č. 74/1949 Sb. kterým se provádějí některá ustanovení zákona ze dne 22. prosince 1948, č. 322 Sb., o advokacii (advokátního řádu)

Nařízení ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb. o sazbách za advokátské a notářské výkony
zákon č. zákona 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1951 Sb. o advokacii

Nařízení ministra spravedlnosti č. 115/1951 Sb., kterým se stanoví sazby odměn za úkony právní pomoci poskytované advokátními poradnami (advokátní tarif)

Zákon č. 33/1953 Sb. o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury

Zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění států.

Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci

Zákon č. 39/1969 Sb. o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky

Zákonného opatření předsednictva České národní rady č. 124/1969 Sb.

Zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii

Zákon č. 128/1990 Sb. o advokacii

Anotace

Autor: Olga Valouchová
Název práce: Vývoj československé advokacie. Organizace, úkoly, právní úprava
Obor: Právo
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Marie Marečková, DrSc.
Počet stran: 96

Klíčová slova: advokacie, advokát, organizace, jiné právní předpisy, vývoj advokacie

Resumé: Diplomová práce zpracovává vývoj československé advokacie v letech 1849 až 1989. Jejím cílem je popsat vývoj právních norem upravujících advokacii, její organizaci a úkoly na českém resp. slovenském území v uvedeném časovém období. Při analýze zákonných a podzákonných právních předpisů upravujících její výkon je vycházeno nejen z těchto právních norem zabývajících se přímo úpravou advokacie, nýbrž též právních předpisů, které se sice nevztahují přímo k jejímu výkonu, ale svým ustanovením na ně navazují, zpřesňují je a rozvádějí. Proto je v práci v souvislosti s výkladem jednotlivých právních předpisů používáno i předpisů práva např. ústavního, občanského, trestního, správního atd., jelikož umožňují lepší pochopení tématu a jeho prohloubení.

Autor: Olga Valouchová
Title: The development of the Czechoslovak advocacy, organization, tasks, legal regulations
Domain: Law
Instruktor: Prof. PhDr. Marie Marečková, DrSc.
Numer of pages: 96

Key words: advocacy, lawyer, organization, other legal regulations, the development of the advocacy

Abstract: The thesis deals with the development of the Czechoslovak advocacy from 1849 to 1989. Its objective is to describe the development of rules of law regulating advocacy, its organization and tasks in the Czech or the Slovak territory during the above-mentioned period. When analyzing statutory and sub-statutory legal regulations governing its performance, not only these rules of law are taken as a basis that deal directly with the regulation of advocacy, but also such legal regulations that do not relate directly to its performance, but continue them with their provisions, make them more accurate and specify them in detail. Therefore, regulations, for example, of constitutional, civil, criminal, administrative law, etc. are used in the thesis in connection with the interpretation of the individual legal regulations, as they enable to understand better the subject and its deepening.

